

Lwowska Naukowa Biblioteka im. W. Stefanyka NAN Ukrainy.

zespół (fond) 45.

Archiwum Dziaduszyckich

Część I. Rękopisy Biblioteki Poturzyckiej Dziaduszyckich.

163. Traktaty szwedzkie. Akta dot. pertraktacji litewsko-szwedzkich 1622 r. *Koniec XVIII w. K. 36.*

Львівська бібліотека
АН УРСР

7

ВІДДІЛ РУКОПИСІВ

Лігун. 163

Traktaty Szwedzkie.

Pierwszy zjazd.

Legomosci Pana Starosty Lmudzkiego z Kanclerzem Szwedzkiem.

A. D. 1622. Die 27. Octobris.

Pierwsza rozmowa.

Przedwieczem wuzyt sie z stanowiska *Jan* P. Starosta Lmudzki, porucznik z *Jan* P. Starosta Leopoldin. Bylo przy nim raytarow 50 koni, bez zbroi, bez szyszaw, osobno Przejawot *Stug* i wyszyscy affestency konni bylo 100. osob. Pod *Jan* przywiechawszy, wszystkie tam swoje impedimenta, ktore wprzod byly postawne zastat, bo nescio quo errore, rozumiejąc ze uon od Szwedow passow broniono, dalej nie postawili. Co gdy sie *Jan* P. Staroscie dowiedzia, niechcial subsistere, w tym wafit sie Oberst *Koer*, ktory dwa razy przed tym pod *Stollmuller* wojny, a naj w wiezieniu byl a teraz *Jan* Lmudzki zaradca. *Jan* P. Staroscie dat spowady, ze nie tylko porzadzony ma mniejszemu *W.M.* czeladnikom nie bronny, owzem to cemu prokurora, aby *W.M.* Kommissarze w drodze mieli swoje uszanowanie. Wszakze mniąc *Jan* musiat troche sie zatuzymac; azebym uchwila wozy z namiotami i inne zotwierzane rzeczy, wprzod na miejscu zastaly. Tamze nadziebat *W.* Weidenowi ktory byl w swoim stanowisku pod *Stollmuller*

Gdy o cwiecie mieli od *Kirchholma* byli podnali nas celna 20 Raytarow, Szwedzich we zbroiach, ktorych do *Jan* w tył *W.* Kommissarzom zastano, a o dwoim tych 200 ludzi niechoty. *Jan* wia domość i przestrozę mieli; w bo *Kirchholma* w lepieniu insydii potowiono i pod potowista piechoty w samym *Jan* pod wietrzem. *Jan* w *Kyde* P. *Kesowski* / utorego byl dla namowy nieyca przed oba wyprawil / przyjetu i odpawiony. A w tym przyniesiono do niego list, iz Szwedowie radzi byli tej nowinie o wyjezdzie *W.* Kommissarzow naszych, i mieli z nim negocjowac dla oba na miejscu namiotom wyprawia.

Po malej chwili P. *Kesowski* przed samym *Kirchholmem* *W.* Starostę podiat, i referowal, iz Szwedowie potrzebowali, aby podi samey drogi namioty byly rozbite, zeby nie stety miedzy soba tykali, a miedzy wrotami zeby droga gwanicyta, a to gwoli temu, zeby komplementy o ewentualach nie wzruszawo, ale w swych zobu stwan namiotach rozmowę odprawowano. *Jan* iz namioty *W.* Starosty juz rozbite byly, pozwoli na to niechcial, ale sam przywiechawszy urazal miejsce gdzie namioty Szwedzkie miaty bydz rozbite. Czym kontentowal sie *W.* Lieutenant oberster od Szwedow dla obrania miejsca od Szwedow przystany. W godzinę potym przyiechat Raytar jeden z obnowa, aby *W.* Kommissarze nasi na Szwedzich bez obrazy i nie tytulowicze czekali. W ten czas przyiechat woz Szwedzi, i zaważ namiot z wierzchu wzruszawo, a wewnatrz wiatyka, podszyty / nowo od huncu actum w *Kyde* zrobiony / rozbito.

Po rozbitiu namiotu czekali sie na nich godzinę albo i więcej. Tandem przyiechat *Aelius Brenstern* Cancellarius Regni Suecie, i *Petrus Banier* Camera confiliaris, Ceteri *Forbare* w barwie przed nich trabili. Tardy bylo w zbroiach i szyszawach 150. a osobno Officerow i Kommissarow czeladzi byta pod 20. koni, nad to piechoty w szyszawach 20.

Gdy do swego Szwedowie namiotu zsiadli, dobra chwile czekali, zeby wprzod do nich postawano. *Jan* gdy obawyli ze sie na to nie zanosz, postali do *W.* Kommissarzow *Deonfelda* *Stadthaltera* *Kyde*, i *Tarotgeriusa* posta *Hollenderskiego* namierzając *Jan*, a potwarz zeby te zwrotu, ktorey za droga i nieychoty P. *Kesowski* do *Kyde* przyjezd, byl przyoznac; bez obrazy przyiegl; pytając przytym iawimby sposobem schodzie i uwarowac sie o wzrusz chcieli, naostatek ten sposob najlepszy bydz mieniac, zeby namiot jeden do

dogiego wyznaczone. Inic V. Starosta Litudziński czapkę głowę nawywszy, gdy on
detecto capite stali, tunc un dat respons. Dominations vestra legant cap et si
lunt. Ego enim cum non valetudinarius, et oculos debiles habeam, contra aera pro
are mihi cogos. Mora haec nobis fuit gravis et molesta, nam licet loco esse
distantiores, tamen quinque miliaria conficiemus, et duabus horis nos proce
mus. Sed siquidem Dominations ipsarum ita se excusant, nos sumus contenti, nec ut
velimus. Modus tractandi is mihi optimus videtur, ut inter tentoria conveniamus
qua omnino non puto debere iungi, nam consultantis causa subinde nobis ab utrinque
ad sua tentoria recedendum, et seorsive de rebus invidentibus deliberandum erit.

Dixit notum M. Starosta wiede z kamary Szony Kommissarow wyliczaco. Gdy do
powiedzieli ze tylerow dway. powiedzial ze on przy sobie ma 2. collegos, gwoli terram
tych iz pro valetudine, tum laboribus publicis, quom cetate fractus, ita mori i
covium ni moze, ale pomocnikov mihi mus.

Wyrost w tym Kanclerz z swego namiotu, wyszli i nasi M. Kommissarow. A iz
Kanclerz Szwedzkiego jezere M. Starosta nie znał, tedy rozumiac ze on inter par
byl pomnial sie od swego namiotu. Postrezi notum ze Kanclerz stanał na inny
sze Intervallum, obeyrzawszy sie tedy M. Starosta Litudziński na swoy namiot vrect.
vnpas quidem est distantia, sed tamen non peccabo humanitate et tamen Dn
vestra salutabo. To vrectyzy przywitali sie z obu stron. Po przywitaniu Kanclerz
wprzed tak mowil porzad.

Tentata aliquoties haec inter duo regna pacis et amicitiae media, et amorem
quietem aliquoties sanitarum et institutarum fuisse: tum M. M. et G. Do
nationibus vestris, quam civis rerum publicarum pecto, constare. non dubitemus
In is Joannes ac Potentissimus Princeps Dominus Gustavus Adolphus Dei Gratia
Rex s: te vrsystrae lego az do ronca wyluzyl tytuly: / Dominus noster elevem
tiffimus, sane testatus est, summum studium pacis utriusque regno revocanda. Non
erimus volisi in is enumerandis, quae antehac acta sunt, ne tempus huius congreg
sui datum inutiliter consumere videamus. Hoc saltem memorare iuvat proxima
ante aliquot hebdomadas, cum ad Militiam in medio amorem strepitu de pace
agevretur, concessisse Savam Kam Mtem Dnem Mm clementissimum, ut inducia
10 mensium sancirentur, eo potissimum fine, ut hactenus expectata, multo magis
desiderio expetita pax, tandem feliciter stabiliri possit. Ex praescripto igitur Militiam
suum induciavim Savam Rgia Mtas discedens, ceteros commissarios destituit; isq; suo
et Regni nomine protestatem pacis constituendam fecit. Passendo Rgia Mtas voluntati
remansimus Riga, una cum collegis nostris et expectavimus hunc ipsorum diem, quo de
pace et amicitia inter nos agi possit. Gratium vero nobis fuit Dnes Vras advenisse, ex
eoz spes concepinus: fore, ut hoc bellum sopiatur, et pax desiderata Livonia restituta.
Sed cum hoc in spe vivimus, obicuntes nobis procteo expectationem quodam impediunt
ta, non modo eventum, sed et congressum nostrum removantia.

In Inic V. Starosta mowę Kanclerską intercept, proponens, ut aut secreto au
bitis, aut sedendo in tentorijs sermones conferent;

Kanclerz tak odpowiedzial. Pravidbam ego istam difficultatem ac ideo vrsyaba,
id tentoria conuergentur, sed expediam me breviter, nec morabor Vras Dominatio
nes. Dediunt nobis hac spem Deputati Dominationum vestrarum proxime ad nos
ablegati illa impedimenta pro nostrum congressum removeri posse, Dediunt itaq; hu
manitati, ut conveniremus audiri, quid Dnes vestra de illis obstaculis, seu m conclu
serviat.

M. Starosta Litudziński. Expectabam orationem Dnem vestram exorfam in, ab hu
manitate mutuaq; salutatione, sed cum illam partem Dominatio vestra transgredi volu
vit, deo et ego supersedebo. Quod ad caput Coactionis Dnis vestrae attinet, vrsytha essent
dicenda de causa, utrum merito in istam suspitionem, ex qua praedicta obstacula

2
caranascunt, Dñes Vestrae sint captae. Sed ita partem pro deputatorum nostrorum iuris exaesse, primum
postea de his diei potest. Incommodum autem videtur istam aciem inuicem ferre, praestat recedere
in tentorium, ubi enim laboribus publicis et senecta gravato, difficile est tanti momenti nego-
tia stando perficere. Agemus amice et benevole, renouamus caeremonias, quae barbaris con-
ueniunt. Dñatio vestra novit mores humaniores. Peregrinas gentes procul dubio iuribus
et linguis carum didicit. Scire eogo potest, quam ab istis barbaris caeremoniis abesse debe-
at. Nobis certa est pax cordi, qua in re Dominatio Vestra, pro sua parte multum praestare po-
test. Nam sicuti sigillum Regni Sueciae in manu habes, ita et clavum istius negotii eum
habere puto. Si memoria vegetiorem, qua sunt acta tempore Regis Sueciae Ioannis lauda-
ta memoria, dum electio et inauguratio Suis Regis modesti nostri ageretur, et qua sunt lib-
ris, scriptis, et iuramentis firmata, eorum nobis incitamento ad amicitiam illam post laus-
nio reverentis.

Laprosit potyam N. Starosta Kancleza Swedzkiego do namictu suego.
Kancleza. Non inhumanitati impietes nostrae, quod initio congressus salutationem
omiserimus. Cum enim id per Deputatos nostros in tentorium Danum Unum missos, fe-
cimus, nunc licet tardius tempore ergo, caeremoniam hanc non est visum repetere. De impa-
pace vel capitali negotio nondum hic agitur, nobis certe nihil optatius quam ut media in-
veniantur, quibus illa vetus amicitia, cuius Dñatio Vestra mentionem fecit, inter haec duo
regna restitui possit. De quo cum inter nos verba commutare inciperemus, invenimus nos
Dñes Vrae pocius studiosissimos. In presenti autem de impedimentis quae ante obicimus,
libentes confitemur. In Tentorium etiam nostrum Dñes vestra, ad descendendum rogamus.

M. P. Starosta Desperi. vult ut illa Stoa, habendam esse rationem cetatis, M. P. Mly.
M. P. Mly. et potius ipsius, tanquam senioris, tentorium utrandum.
Kancleza. Si privatus essem, utiq; aetatis Dñis sua rationem haberem; sed cum non privatum
sed publicam personam, hic sustineam; datus mihi aetate, quod istam aetatis considerationem
seponam.

M. P. Starosta. Etiam ex suo officio cancellariatus debet Dñatio Vrae, isto honore mihi
cedere, nam ego iam isto munere Cancellariatus profueris, nunc, et ad amplio rem dignita-
tem a S. Regia Mte, Domino meo proventus.

Kancleza. Non cessabimus, quem quis in sua Respublica obtineat locum, recte enim
dixero, quod uterq; nostrum in hoc negotio, totam Respublicam praesentat.

M. P. Van Weendenski. Si aetate Suis Regis nostri et Suis Gustavi Adolphi spectatus, seni-
or aetate, primo loco poni et honorari debet.

M. P. Van Mta Lemdzeci. Imo etiam spectandum, utrum regnum antiquius, et utrum
Religionem Christianam prius amplectum.

Kancleza. Si in hac disceptatione venires, ostenderem regna Sueciae, pro Regno Poloniae
utramq; istam laudem deberi.

M. P. Starosta. Ostenderes, sed fortasse ex Ocho, non ex Coomero, sed ne tempus inanes pere-
at, intrabo ego tentorium Dñis Vrae cum illa mecum notis.

M. P. Starosta. Impetrandum esset silentium; Mihi enim vox exilis, nec etiam verbis cer-
tare in animis habeo. Collega meus M. D. Castellanus Wendensis, amicus verbis, ea quae ex
parte nostra dici debent, proferet; Dñes itidem amice audient, et patienter ferent. De me autem
res singularis tua beata, ut Christus pro ea venerit, eandem praedicaverit, eandem velit, quae vit,
numen vocatum, et Sabbathus Authorem discordiae procul accubitus.

M. P. Wendenski. Moximozzy praefationem de aostro in pace studio rem ipsam hoc se-
su aggressus est.
Hanc unicam congressus nostri videmus difficultatem, quod castra in nostro proprio fun-
da, sunt constituta. Ita vero Dñes Vrae hanc occasionem acciperent; ut hactenus nullis
mediis et asseruationibus, pro nostris deputatos id complacere videret. Non tam rem sperem ab-

abiciamus dñes Vras daturas equitati locum. Castra enim nostra non in vestra pericula deti-
nentur. Nam sufficientes curiamus, et fidem nostram interposuimus. Quod gentibus et popu-
lis omnibus tribuitur, scimus enim iis gentium, et fide nihil unquam sanctius et certius
habemus. Nec in iudicium suum Dñes Vra, factum id accipiamus, quod vestris solis
nostra castra retinuerimus. Causa nobis mita et id faceremus, sed vos nequaquam curiamus
mautes. Ipsa Dñes Vra agitare possumus, cum iure versemus, in negotio pacificationis
sit nomen Dni benedictum: spem boni eventus habeamus, subsequaturam aliquam de
exercitu disputationem. Deo ergo tenetur, ut eo facilius interveniente pace, post exoluta st-
pendia, et castrorum iudicia revacta, exauthoari queat.

Sp. Stavosta. Dñes vestra nostra luduntur exercitu, cum tamen ipse speciemus est ex-
tus habeant, Nam Riga suis circiter 6000 hominum, alii minus, alii magis putant. In
Dabusi etiam et in aliis vicinis fortalibus non contemnenda habent praesidia. Haec ta-
nos omnia, quam parvi perdecimus: et qualem vobis habuerimus fidem, ipsimet videtis.
Nullis enim litteris muniti, ad solam manus Vra, cum delegatis nostris, stipulationem,
milliaribus a castris recessimus, et venimus in eum locum, ex quo turres civitatis copia
vestris militibus referta; videri possunt. Pari passu nobiscum ambulat, et eo animo quod
nos erga vos estote. Quid enim vobis cum nostris castris? quae nullomodo propter nostras
privatas rationes, dissolvi possunt. Ita enim Provincia tam ad Poloniam, quam Lithania
spectat, ideo et onera communia esse debent. Thesaurus autem Polonius a Lithuania
quo locorum intervallo distat. Ea utroque vero thesauro stipendia data. Nos ipsi militem de-
re nollemus et pace facta, cetero eum dimissuri sumus. Nam Respublica nostra, nec De-
gratiam est eius firmitatis, ut nec a Turco potentissimo hoste, nec a Tartaris, nec ab aliis
vicinis quidquam timeat, est etiam eius potentia, ut amissa recuperare possit. Sed pacem
do sanguini Christiano, mallemus ea res pacis consilia nobis restitui.

Ranclet. Si quis passus est, se pacis studio moveri, certe nemini haec tunc pro nobis
nostrisq; tribui debet. Nam et bella cum variis hostibus gessimus, quod magis de pleroque
laudo, et variam fortunam experti sumus, et tam malis, quam bonis nostris didicimus
et pacem et bellum sectari. Haec omnia tantum habere in animis nostris, ut
us media sopendi vobiscum belli, ita ut cum ceteris vicinis, quareveremus. In iis recessibus
dis, vel in consiliis pacis commendandis, non est opera potius moveri. Ab omnibus enim
ista laudantur, probantur. Sed dolendum quod nunquam media inveniri potuerunt im-
talia impedimenta obiecta, quae non modo spem boni eventus, sed occasionem ostendit et con-
gressus praesens videantur. In ista difficultate cum versavimus, supervenimus delegati de
minationum vestrorum, praesentem congressum nobis officate. Uosentq; in hoc nego-
tium, iis argumentis, quod existimavimus facti in non esse coarturum. Quarebamur expro-
se utrum castra contra naturam induciarum retenta, Dñes Vra velint solvere, et si autem
non promiserunt verbis apertis, tamen spem fecerunt generalem, ea submoveri posse.
Nam propter spem nobis evant, quod Dñes Vra istam retentionem castrorum approbent et
militem ad fines nostras teneant, non eam putamus removendi, istius obstruendi rationem
Prudentes quidem sit ista causa, quibus conatus nobis persuadere, non pugnare, id cum
inducis et securitate nostra. Sed cum nobis cum illis res sit, quibus non aliquid rationibus
nos persuasuros credimus, ideo etiam de nobis vicissim cogitare rogamus. Novum enim pro
coile et ineptum esset, si verbis cum prudentissimis viris, et Republica administranda
prestitissimis certavimus. Agitata sunt haec pro litteras et subdelegatos, satis graves et
potentes. Plane tempus terrevimus, si istis diutius vellemus inhaerere. Adversatur id in-
duis 10 mensium, ad Militariam constitutio, illi qui interfuerunt, iures eos D. Dña
hoff possum rationem reddere, quomodo illi res sit acta. Instrumento quidem trans-
tionis novimus ista inserta non esse, sed cum inter bonos bene agi oporteat, et fide subtra-
ta necesse sit, societatem humanam tolli, ideo a parte vestra ea, quae ex interva-
induciarum sequentis praestari debebant. Cum esset constitutum ut Militaria deduce-
retur,

3
deducere exercitus, eone animo deducti fuerunt, ut alio loco iterum sibi opponerentur?
Ponite ob oculos si unum exercitum colligere vestros, opponere vellemus, quid opinionis habe-
retis? Fidesne alteri alteri? Si vero non colligamus, tunc certe vestro stante exercitu vest-
ra deteriora erunt. Si quis manum cepulo et gladio admovent, securitatem mihi vo-
bis polliceretur? non ipsi fideem, nisi prius id removeat, qui mihi nocere potest. Non
hoc dicimus, ut detrahamus quidquam fidei Republicae vestrae, sed rogamus ut Dnes vestrae
ita de nobis iudicent, ut cauti Republica gubernatores, de civibus qui eodem modo ob-
suis pueris debent. Sufficit haberi privata Dominationum Virum rationes, eas non im-
pugnemus. Verum cum in exercitu non Turca non Moscho sed oppositus nobis, et ad
fines vestros constitutus sit, cogimus fateri cum vobis suspectum esse. Quod Dnes Viri
vestri nostri confisi, tam prope ad urbem, qua nunc in manibus nostris est, accesserunt,
et quodammodo in manus nostras venerunt, tribuimus id ipsorum optima eorum de nobis
persuasioni, et vicissim fidei eorumdem nos credimus. Sed cum hic non de nostra saltem
securitate, sed de statu publico agatur, ideo rogamus ut istam sententiam mutent, et in-
pedimenta illa, quae seruiunt augenda suspicioni, et aliquid aliud subesse vobis ostendant
absq; mora removeant. Si fuerint castra sublata et exercitus a finibus nostris recedat, ad-
mus plenus numero et tractabimus, quantum potestas a Sacra Regia Mte vobis data
concedit.

Luc. Starosta. Mirum est Dnes vestras, ex minutissimis rebus occasionem, aut circum-
pandi quaerere. Cum tamca quationes de vobis conquirendi et iniurias exprobandi ra-
tiones habeamus. Nam ut breviter repetam, praesentis belli initium, misistis ad nos
litteras, cum consuleremus anno praeterito de bello, contra immancissimum Turcarum Turpe
satorum gerendo. Nihil vos haec moveant, quod cum tam potente hoste, res nobis esset, qui
tres partes orbis, ac in illis civitates viginti regna possidet. Sed tanquam per ludibria
memoratas litteras, pro tribuimus vobis insinuari fecistis, ac interim Gustavus Adolphus
Lithoniam invasit, Provinciam confederatam, fideiq; nostra commissam, et multo sanguine
et pretio utriusq; Republicae, nostra defensam. Non ignari eratis, quo iure vobis Lithuania
debeatur. Attingit mea memoria cum A. 1568 laudatae memoriae, Rex Sigismundus
Augustus comitia provincialis Goodnae celebraret, ibi tum legatus a Provincia Lithonica
subiectionem offerentem venisse, et in guerram Republicae nostrae Provinciam illam
tam receptam fuisse. Postea regnante D. Stephano si fallor A. 1581 idem repetitum ac
belli per eundem Regem pro vendicanda et defendenda ista Provincia, cum Moscho sus-
ceptis et gloriose gestis, confirmatum fuit. Haec itaq; Sua Severitas Provinciam invasit,
invasit admodum, invasit et hostis, et propugnacula Republicae iniuste eripuit. Et tamen
vos de pacis studio gloriamini? Quae iam vero laudem, egregium pacis studium. Cum
nos pro avis et fois non nostris solum, sed et aliorum Regnum et Provinciarum
dirigamus, cum tota Christianitas periculis nostris tremebat, cum reliqui Principes
ausilia sua nobis offerent, tum vobis iacturam nominis Christiani mit curantibus,
aptissima ditiones nostras invadendi visa est occasio. Alteras litteras hoc anno misistis
hi, qua cum in castris Mno Poinzki Radevillio campiductori vestro essent exhibita
ad me illas et intactas remisit. Illas ego aperui, tum quod proximis huius Pro-
vinciae essem Senator, tum quod negotia quavis Republicae, licebat mihi cognoscere. Vide-
his meam caritatem, in continuis laboribus acquiratam, Tui imperionis Notarius
Georgius M. Ducatus Lithi, deinde Thesaurarius officium per multos annos adme
ditum, tandem nunc generalis in Samogitia Capitanei dignitatem, sustineo. Pro ea itaq;
qua mihi competebat potestate, litteras illas aperui, legi, et videram ad iudicia tribuna-
lia ultima instantia, quod tunc ibi non pauci Senatori Bodinis adessent, remisit.
sed Deus bone! quod ibi scommata, quot comitia in regem, ordines regni, et M. D. Lithi

Ita scriptos illarum litterarum virulentia indulsit, ut ea absq; executione et detestati-
one nemo legere potuerit. Mei illud potestandum, quod nos soli MD. S. H. Senatores eua-
mus compellat, ac si vel soli in Livoniam usq; haberemus, vel a fraternitate cum archie-
piscopi Polonice ordinibus recedere vellemus. Videant Dues Vra quam belle de pace agevete
nihilominus nos ista non moveant. Potissimum quidem commemorata, pari mercede requi-
dere, sed a dignitate nostra plane alieni duximus, conortis et improperis ludere. Sup-
plicavimus ergo Regi Mti. Dno Mo. clementissimo, ut illam iniuriam nobis rei q; publi-
ce donaret, et non obstantibus illis verbis litteris, pacificationem, prout ab ordinibus Re-
ni. Svecia rogabamus, tractare nobis vires regna permitteret. Atque induent Dues Vra
que laudem pacificorum hominum sibi tribuere debeat. Dues Vra eam sibi tribu-
entes, eam nobis non auferant. Nec fidem nostram ratione securo congreffus, et ac-
greffus vestri in dubium vocent. Si pax est cordi ipsorum vel nucleum aggrediamur. Quo-
cum in ista de exercitu contentione clui haeremus, certe grave et indecorum nobis est
in tam levis, quae pro alio removeri possint; moveri. Nos vero committimus non
mus, de ipsi medijs pacis conficimus. Non possumus committimus solveo exercitum
lutifne est vestre? Libere vobis erat, cum in praesidium accium vive nobis an iniuri-
coeptarum dispendere, an nobis prohibita sit, nostrum in fundo Reipublica, et progre-
absq; cuiusvis hominis iniuria in castris continere. Et tamen toties quovis mili-
tem nostrum ad limites vestros positum esse. Ubi sunt vestri limites? Qui hos limites
distendit, quis commissarium egit? Mosteo est iste fundus, in quo castra posita, et ille
in cuius vicinia posita. Acquis vobiscum agite rationibus, et nolite invadere. Qui
cum sapient ista verba; dimittite exercitum? nisi imperium! Quomodo accipere
si rogavimus, id et vos exercitum ex urbe Regensi dimittatis? Multas nos habemus
severas rationes, cum militem in castris teneamus, non tamen eas alieno praesentibus
tuli regno aperimus. Si ad Mittavienem transactionem Dues Vra poverat, et si satis
constet, nec scripto nec verbis id promissum esse, tamen in superabundanti MD.
Donhoff testimonium de rebus illis actis perhibeat. Sed ut superius dixi non im-
pedit iste exercitus, quominus de pace agamus.

Kandlerz. Plurima iudicia sunt, quae accurata indigebunt ratione, nobis vero non est
propositum talem ingredi circumstantiam. Multa in ista oratione non reseruit ad prae-
sed ita sunt aculeata, ut si pari memento solvi deberent, exasperarent Dues Vra. Liber-
tas itaq; supercedimus, ab eiusmodi contentionibus. Ex tamen quae animam causae in-
tra tangunt, non omittenda. Dues Vra male me intellexit, aliquin in tam difficulte
non descendisset orationes. Quomodo Livonia in fidem Reipublicae vestra concesserit?
quid vivat attingere? Scimus hoc! Sed non desunt quae possemus propterea meliorem
in hoc negotio, Dues Vra informationem ostendere. Quod vero tempore belli Svecici vos
invaserimus, in eo regi nostro et nobis magna a vobis fit iniuria. An nos sciebatis, quod
esse bellum cum Svecia, bellum autem cum Rege nostro esse inuicem, cum itaq;
id obstaculum quod Svecicam expeditionem remoratum fuit, non aueristis? Nos
enim murens non fuit statusi vestro prospicere. D. Castellanus cum aliquoties fra-
tribus Livonicis praesens, si ea dixerit, quae ex conscientia teoretis appareret illis
non fecisse, quam a nobis requiri possit. Summa enim sollicitudine instabimus
tam apud defunctum Illustrem Dnem Palatinum Vitorensen, quae aliorum commu-
nium, ut proposita pacis condiciones admitterentur, et satis iusto tempore procederem
nismus bellum certum et inevitabile, a nobis committere, nisi fides et servas in-
cia, quibus et rex et regnum nostrum, itidem rex vestre et regnum vestrum teoretis
firmata essent. Litteras Vras Dominatio Vra inuicem exigat. Primas enim sa-
tis.

satis humaniter scripsimus, quale vero retulerimus responsum, vides quod et dubio Dno
Vra, quamvis non subscripseris, tanta atrocitate, asperitate, indignitate verborum, tan-
tisq; repletum erat convitiis, ut inter privatos homines, nedum inter republicas nullas
abominos litteras viderim. Procerati igitur et iam laessiti, alias litteras scripsimus,
non nihil dolori nostro indulgendo, sed non tantum quantum convitia illa merebantur.
Quod vero ad solos M.D.Lith. senatores eas direximus, non id causa fuit, ut Lithuaniam
a multo tempore legibus, alijsq; vinculis sociatam, quod nobis probe constat, diceremus.
Sed quia in illo responso a Polonicis Senatoribus dato nobis, minus saltem fallor
Senatoris M.D.Lith. nomen subscriptum erat. Praeterea spes nos tenuit, pacem magis
vobis curae esse, ut probe verius exponitis, et vicinis quam Polonis qui ab isto men-
dio longe sunt remoti. Ad litteras ego sufficiens desperavisse, ut videatis convitiis
culpam transferri in nos, nullatenus posse. In posterum a diuinatione verborum
prostat, abstinere. Venio nam ad illam orationis partem qua Illia Ducatio Vra inuit
ac si hic in praesenti nostro congressu, aliquid gravius quam de castris demitten-
dis agi debuisset. Id certe cum per D.D. Deputatos Rigae, ad nos missos invitaverimus,
nobis non erat detectum, de solis cuius impedimentis submovendis mentio fiebat.
Sicut autem illi discitis vobis non audebant hoc nobis permittere, tamen spem non
exiguam faciebant, et cum discederent non ibunt inficias, nos exprobrasse dixisse, frustra labo-
rem istum sine solutione castrorum suscipi. Quod si ergo habuissent id pro indecovo
potuissent nobis per litteras significare, et supercederemus hoc labore ingrediendo.
Sed cum Dues Vras videremus, ita esse quae pensas certe coacti fuimus, in eam cogitationem
ut impedimentum quod nihil de Maiestate Regni imperiq; vestri minus, tolli possit. Quod
autem Ducatio Vra literis nobis movet de limitibus, ac eo descendit ut sibi licentiam prae-
ter ubi in Livonia, castra ponendi, id quod sit absurdum, ipse Dues Vra
pro suo prudentissimo iudicio examinet. Non commissarii hic fuerunt, sed quantum
quis gladio et armis sibi vendicavit, tantum possedit. Quod si quis limite constitue-
rit? Illi qui Mitavae inducias pepigerunt. Illi limites ad Mitavam distanti ad
primam Maij, iatus nos servari debent. Misitq; Dues Vra fidem suam labefacto-
re velint, non instituant nobis controversiam finium regendorum; ut quodcumq; plu-
ribus argumentis de isto exercitu agere, nulla ratio nunc in medium proferatur qua
non sit ante obiecta. Hoc saltem novum nobis obstruitur, ac si imperare velimus.
Non convenit id naturae ac modestati nostrae. Nihil inuis, nihil imperio, nobis con-
dicamus, penes vos est utrum velitis, id accipere nec ne. Viceversa abstinete in nos
ab eo imperio, ut nobis ea quae statum nostrum efficiunt, prohibita sit in medium
proferre. Ad caetera brevius respondi, quam oportuit, sed non ideo convenimus, ut de eis
de quibus inter nos hic ageremus, sed saltem obstacula congressus nostri amove-
remus.

S.P. Starosta. Ad primum caput orationis Dues Vra, non respondebo, cum id per-
tinet ad D. Castellanum Vendersem, qui praeterea tractatibus intererat. In altera
secomis parte, verba mea de regundis finibus Dno Vra finistre excutit, quae male intel-
lecta esse video. Exercitus noster, non est ingressus vestros limites, praesertim bello occu-
tos, nec etiam ad vestros limites perit est. Izraelum enim 4. milliaribus a castris
distat, uno mea statio uno milliarum quam castra proprios est, vestris limitibus. Nulla
certe iusta causa datur vobis de isto milite conquirendi. Tenetur enim in castris
et satis aucta disciplina regitur. Quod si privata aliquorum licentia vestros fines in-
vestavit, non imputare id cessat, et in posterum quidquid cuiusmodi, a licentiosis ten-
tatum fuerit, severa iustitia a parte nostra administrabitur. Si autem ita D.D. vestri
stat sententia nihil posse tractari, nisi ex amore castra, respicio quibus amplius

rationibus. Ite scupulas vobis catinendus erit. Certe noster facile dissolvetur et
servitus, magis enim oneri, quam lucro est, in ista Armorum cessatione. Sed multa
privata haec ponderosa rationes, obstant, quo minus id facer cito facere possim.
Nam primo si exercitus noster in Lybeone Livoniae dimitteretur, periculum est ne ip-
sa visitas occasione, risarum, et contentionum cum milite vestro parbeat. Ex-
leibus autem initis facile, mala crescere, et aperta hostilitas revocare possit.
Nam Dñs Vos locorum positionem optime novit, et mihi cum ad Revellionem
conventum, Nam Mtem Dñm Nūm clementissimum constituto, non ignota Liv-
norum avetum distantia fuit. Secundo si demitteretur in Lituaniam, multum
inde Respublica caperet detrimenti. Satis incommodi habuimus colligendo eum
in visceribus nostris, nunc graviora mala accersere nobis, per dimensionem eius
lumus. Tertio libertas nobilitatis in nostra Respublica, magna est, expressa enim in
legibus nostris habemus, neminem captivabimus nisi iure victum. Ite autem ex-
citus, de nobilitate constat, et si in Lituaniam transiret, iterum nobilitati gravis effe-
quendo potest exercitus dimitti, antequam lustratus et solutus fuerit. Haec rationes
suo loco apud Dñs Vras, iure poni debent, nec ista verba nisi fiat, ex vestra senten-
tia, nihil est, toties nobis obtrudenda essent. Si posset removeri, quid ni removeretur.
Si non, cur non ceditis rationi. Imo et illud addendum, nos esse Commissarios a S.
Regia Mte, ad solvenda militi stipendia destinatos. Quod officium nostrum nec
aggredi, nec exequi possumus, nisi prius tractatus iste cum Dñibus vestris, in quan-
cumq; partem suam exitum habuerit. Deniq; absq; expressa, sacra Regia Mte vo-
luntate, de dimittendo exercitu, nihil nobis statuisse licet. Et quamvis Mmns Cam-
pudator noster, pro suo munere bellis amplissima gaudet facultate, et vita ne-
cisq; arbitrium in milites habet, et castra de loco in locum transferre queat, exerci-
tum tamen privata auctoritate dimittere, aut ea auctoritate cum non posse summo
existimo. Sed id ex ista difficultate, eluctari possumus, quaramus medium, ut non ob-
stante exercitu, pax inter nos coalescat. Puto Dñs Vos amplas habere facultates,
nec nos habemus exiguas, ideo absq; mora provinciale negotium aggrediemur,
religua D Castellanus expediet.

Mne P. Wendensri. Non ceque ferre Dñs Vos debuit, quod Mmns Dñs Capite-
nus Samogitia, publicum dolorem ex occasione belli pro vos illati aperuerit. A nobis
enim inducia, licet exclusa S. Regia Mte Dño Nro clementissimo, iure semper ser-
vabantur, ita ut causam non habueritis cui fide Respublica, non esset contenti.
Sed nimirum occasio belli Ducis, vobis cordi fuit, antea rationes vestra locum
habere, tum temporis vero nihil potuit, nos testari, rogare, et fides Respublica
interponere. Quid a vobis metueri debuimus, in illo periculosisimo Respublica
nostra articulo, cum reliqui Christiani orbis reges, et Principes subditos et vota
sua ad hoc bellum conferrent, vestrae extimescenda nobis fuit hostilitas. Sed cum
nino sua Severitas illo ipso tempore censuit, hanc provinciam invidendam,
et ideo facile ipsi fuit, tam praetere victoria potiori et tam longe fines suos
proficere, et novis limitibus acquirere. Sed ne altius dolorem Respublica refringeret
partes inquiri media, quibus isti difficultati succuri possit. Potissimum autem
arbitri removendi, et ea media coram Mmo Capiteano Samogithiae qui istius
hae commissionis caput, et S. R. Mte confidentissimus senator est, dicenda quo tum
actum, non modo in isto quinito, sed etiam in ulteriori provincialis negotii pro-
gressu servare possent. Cum autem iam diem in litorale videamus, non refugiant
Dñs vestra hanc molestiam, ut aut nobiscum una perveniant, aut vos

continuand.

continuand negotii ergo, adveniant unumq, et alterum diem tam pro et necesse: capi
vis quoniam largiantur.

Kanclerz. Quare videmus meliorem de huius negotio corrigere, tanto magis inq, uer-
mus difficultatum pelagus. Non erat nobis animus, tam multis differendi, et ea que protulimus
inviti propter speciem coacti sumus. Cetera proteribo. Ad illud quod Dno Vro de prioribus ardu-
is prudenter differit, pauca respondebo. Non diffiteor inducias a 1614 et posteriores a 1618
inter sola regna iustas fuisse. Sed illa non ita iusta fuerunt, ut ex eo convinci possit, ut
solum Republice Vre asservatione, excluso Rege contentos fuisse. Sed quia spes largi-
endi pacis et fidei reconciliatio, nobis permittebatur, cum autem non subsequeretur
ulterior pax, et fidei reconciliatio, respectu nobis fuerunt, illa inducia, multo enim mag-
is status periculosior erat, in illa cessante re cursum, ad quam rex vester non tenebatur
quam in aperto bello fuisset. Non debet itaq, mirari, quod Regi nostro inducia illa
et modis et exitu displicuerunt. Tamen cum constituta essent iussit eos sancte et inviola-
biliter servare. Ne vero vestros vana spe fallerentur, cum Regia Mtas vobis complere
tam iustis et incertis induciis teneri, iunxit M. D. de la Gardie generali nostro, et
defuncto Mno D. Patricio Vilavensi conditiones, quas datus pro eis exequendis induciis
mandata proponeret, cum expressa admonitione nisi potestatem a Rege et Republica vestra
Commissarii habuerint, frustra omnia actum iri. Non ea demum tempore hec acta et
scripta sunt, quando bellum cum Turca irruerat, prout ad irruendam exerciti obicelum, et
Dne Vro repetitur. Quis nobis, vitio veritas, quod nos apparatus et armamentum belli multo
ante susceptum, et Vobis promissum non deposuerimus. Vro Dno M. D. Castellane
solicitaverat tum nos, ad conventum, licet iam bellum irruerit et toties quoties nihil ali-
que regis consensu, fieri posse significatum erat. Id quidem Dno Vro non negavit
sed facultatem illam, que requirebatur monstrare non potuit. Dignum hic erat respon-
deri, cum iustis non passim fuerimus satisfieri iis, quibus antea eximus contenti condi-
tionibus. Sed temporis habita ratione discedo ab his, cum sit satis in ea responsum
in litteris ad Senatores M. D. Lith. scriptis. Ad alia libenter nos concessimus et cum
uno die ad plurimum huius morabimur, si boni exitus spes affulserit. Sed breviter nos
expedio. In vestra situm esse potestate, velitis nec ne de pace tractare. Prius si plura
castro a limitibus nostris removete. Non imperandi causa id exposuimus, nihil no-
bis in vos arrogamus. Quod postulamus facimus ex natura, et in tractationis, faci-
mus ex promissa vestrorum Deputatorum in congressu dato. Mittimus quod est
fines fatemus non directis vobis, sed saltem indirecte et oblique illi promissum fuisse.
Ad deputatorum Vestrorum Rex nosse promissis allechus, ex eorum suum divisit, ex-
citum quem aliquando vestro opposuisset. Si gratia non succedat, tamen iuxta fidem da-
tam cogimini ab omni hostilitate cum isto exercitu cessare. Quorsum igitur castra forma-
ta habetis, et non totius militum in hiberna distribuitis. Quod iam Mno D. Capitaneus
nostri prudenti sua oratione de libertate Polonia exposuit, hoc plane in vram presen-
tem non concernit. Nihil enim interest libertati utrum exercitus a limitibus nostris re-
moveatur, utrum non. Multo magis libertas Polonia induciis inter nos sancte iustis
possidenda debet, alioquin si hanc libertatem obicere, non desinetis, eos nobis cautionis
loco in posterum vobiscum tractantes, ut specialiter contra istam libertatem protestationes
interponamus. Breviter si hoc obstaculum sublatur fuerit, ad reliqua procedemus. Ad mo-
dia autem prout Dnes Vre vivere videntur proponenda, non condescendemus. Necesse enim
esset utriusque parti potestatem qualem a quocumque habet ostendere. Sed cum reverentia ista
impedimentum quocumque placet congressui sumus, nihilq, commissum quod in vram
pacis et tranquillitatis amantissimis requiri potest.

M. Starosta.

Mr. P. Starosta. Non satis capis meam sententiam nunquam enim cogitavi
nostra libertatis caput esse, continere in castris vel deducere militem. Sed iniquissime
monstrabam, qualia inconvenientia sequerentur, si militi Lybeona in Livonia dispo-
buerentur, deinde ad veritatem id libertatibus nobilitatis ostendi, si in Lethvenia
exercitus deduceretur, ac cervicibus nostris imponeretur. Quod licet aliquis vellet
vincere, tamen absq[ue] voluntate S. Regia Maj[estatis] et Reipublice nihil proficeret. Quia
voluntatem antequam capiscavimus, tempus petitionum inane taberetur. Absit au-
tem a nobis haec paup[er]um, ut sub pretextu libertatis nostrae pro ut Donatio vestra ve-
ri videtur, quidquam de fide Mini[ster]i Pri. Radziwili Campiductoris nostri detractum
velimus. Sancte enim et inviolabiliter ista servabuntur, quae ad Militiam sunt
ta. Si urgeamus ut nudaretis Rigan praesidium, ut hunc militem amoveretis a
te iniqua peteremus. Nam absq[ue] ista contentione agi de pace inter nos poterit, si et
non existimare superflue a vobis dimissionem exercitus contendit, si quidem multo
vobis de pace tractantibus, ab eo iniuria imminet, Si. Dnes vna de teo vel potius co-
pitati negotio agere volunt, coaj nobiscum in hoc ipso loco conveniant, iam enim
sol declinat. Aut si fides nostra est vobis suspecta, eligite alium adhuc a nostris
castris remotiorem locum. Omnia ista media admittemus, modo nobis istam di-
mittendi exercitus necessitatem, non imponite. Non vi inter nos tractabimus, sed rati-
one ac deo neuter exercitus neutri parti officiet.

Kancelarz. Dolemus nostra argumenta, quibus dissolutionem castrorum urgeamus
a vobis non pensari. Inter bonos bene agi debet. Promissum id erat a deputatis ad
Mittiam, et ipsa natura inducitur aliter fieri non debere loquitur. Quia inde id
est periculoso loco exercitum vestrum deducitis, ut hic cum vobis loco securiori opo-
nere. Non possumus oblivisci securitatis nostrae. Nam quamvis vobis fidem
habeamus, tamen etiam ea, quae suspectam fidem reddere possunt, sunt subenon-
da. Amicus ad amici fines cum locat exercitum, merito illi diffidendum est. Nos ve-
ro cum nondum simus amici, quomodo patiemur militem vestrum limitibus nos-
tris circumambere. Imo et D. Kerff in ipsum deputatis nostris promisit. Pro ut quae-
sente de Regno D. Maszynie wicz negare Riga non potuit. Si necesse provenerit ad
fidem vestram non exolveretis, certe ad ulteriorem tractatum nos non allucietis.

Mr. Dönhoff. Po Niemiecku w ten porob smowit. Ciempliw a mi bez zalu. Tucha-
tem dotad di ruzsoro, z stony rozpuszczenia wojska z obydwuch stron cum nec
ma contentione inosnuowaneych. W czym iz ich me starsi dosze uwaznemi wstaje
stnie pretensye prozeuone raiami sbriati, iam zgota milerec chesiat. Ab iz Mr. Kan-
clarz Szwedzi iuz po Zwoci do mego powolywat swiadectwa, puzto nostre rai-
na sztowiena porziwego nalezy, dam tracy spowaz, iassa mi seit wiadoma. Pod
Mitawaz z may nu ukazyoney cyryznie mitosci, a ku szegim Mr. P. Hetmanowi
naszemu dawatem sie wzywac do weryfikacji traktatow, i waznie, zeby sie tam co to-
czyto, aby moia wiadomosi minac miato. Ale wedlug dobrego mego szpaniera a mo-
wiaz, nie wstydze sa tego publice wyznae, zeon nie tylko zadney obietnicy X. A. A.
mana o tym nie szyszat, ale tez anim szyszat, ani, o tym wieon, zeby prozeuone
stona potrzebowac tego po nim, albo kontrowersye o to wszczynac miato. Jedna
tam tylko wzmiara na byla, ntoby wozrod z wojskiem wuzyc sie miat. B. X.

Hetman

Actum potuissent, aby w kontrahacie dołożono, iż zaraz po transakcji obóz nie
przysiężeni do Rygi nazad się miał wrocii. Lecz przeciwna strona wymaga
ta, aby razem iedney godziny, oba obozy z miejsca były owarzone. Tandem to sta
ło, że niepijąc tego w kontrahacie Stownie Donkus, P. Hetmanowi naszymu
przyrzecł, iż zaraz, natychmiast z wojskiem Szwedzkiem cofnąć się nazad miał, iade
i wynonit tę obietnicę. A P. Hetman poty powioby się, mu podobato, obozem be
żadney cyrumscriptii zostawać miał.

Kancelarz. Także po Niemczech w ten sens odpowiédział. Nie chce, iż tego porze
czy, ale mi też tego W. P. Panie Donhoffie nie zaprzec, że kiedyś pod nitawą, na
pierszych Traktatach de cessatione unius mensis, spor był tedy X. Król Szwedzki
Hetman wafz pytał ekspesse naszego Hetmana, quid interien de utroque castris sta
tueretur, i dołożył tego, żeby to było absurdum, kiedyby woy sko udro drugie mu pod
noszem leżato. Jeśli tedy w ten czas się to zdało absurdum, a czemu teraz obywateli te
W. P. macie żebyście nam oboz pod noszem potoczyli, bo wistocie się od Nitawy wyco
li, bez pochyby woczyliście się tym sposobem ku Litwie, iście Woy sko woy sko mieli.

P. Donhoff. Co na pierwszych było traktatach, wspominać tego mi potrzeba, bo
się były rozważały i wistocie zamierzano uwarzyć oblaty. I gdy już żadney nadziei do
pacifikacyi nie było, nadiechał do obozu naszego X. Król Szwedzki, który iż najbr
dziej na on czas pod ciężarem uwarzonym stęzał, przeto bardziej nad innymi zato
wac myślał z przeducwzięte Traktaty się zstawić. Wielmi tedy z woy sko
Kwotandzka szlachta, do N. Hetmana przyit uistawny, aby mu nie boził uwarzyć
wraz Deputaty z Nieprzyjacielem w rozmowę, i nowym sposobem przez któreby
ziemi swoje, a sede belli negotiorum mogli. Dozwolił mu tego Hetman, Kwotandz
wiaz porozumy rzeczy do tego końca że obydwu hetmanów transakcyą przez nasz De
putatow bez bytnosci swej namowili, a potym za zechamem się z sobą potwierdza
li i podpisali. Lecz tam żadnych rozmow smędy nie mi nie było, bo gotowaz transak
cyą podpisawszy zaraz się roziechali. A co W. P. Panie Kancelarze pytasz, dla czego od
Nitawy woysko ruszone, tedy nie dla tego to się stalo, żeby Litwę woy sko woy sko
miał być, ale żeby się X. Kwotandzkiemu i szlachcie tego ufolgowato, i żeby z tamte
go miejsca, gdzie commensus difficiebat porzemiasto.

Gdy I. mi P. Starosta Dępski domowit, Pan Kooff przeciwno udnemiu Desafeldo
w Stadthalterowi Rydzkiemu wywodził się wielką swiadrową, i informacyami pi
sanemi, że tego nigdy z ust swoich nie wypuszczat. Nawet iż przeciwna strona
nigdy przedtym, in Controversiam tego punktu nie powiagata.

Gdy P. Kooff skonczył. Kancelarz Szwedzki tak mowić począł. Indubium quidem
est quod omnia talia intervenire, sed absq. eo natura iudicium, et imperium Reipub
licarum exempla nostro desiderio famulantes. Ne autem ista serata proterea uoy
sco proferant, remones expesse Duibq. Viro nos declaramus, actum esse non modo de
centu sed et de conq. nostro, nisi exercitus vester dimittatur. Non indigemus ut
militem exauthoretis, sed ne habeatis formata castra.

P. Starosta. Itane modicus vestra scelerata insiditio, ut optima concordia uana
diffidentia postponere non dubitetis. Nonne vobis sufficit, quod dixerim castra nostra
nunc quidem propter privata nostras rationes delinere, sed iterum propter privata
rationes solutum iri. Interim ne tempus inaniter exeat, procedamus ad reliqua officii

nostri partes, non expectata castrorum dimissione et si placet Dues Vrae eas nobiscum conlocant.

M. Kancelerz. Si iurisdictionem presentem nostrum congressum, optato frax castrorum fuisse, declinationem cum collegis meis hodie diei molestiam et eas huc redeunt nulla me ratio inducet, nisi spem nobis de removendo vestro exercitu dare velletis.

M. Starosta. Nos sperare dare possemus. Sed spes et alis et fallit, necio cui eam expectatis.

Kancelerz. Cum viris magnis, sermo nobis intercedit, non eam sperare volumus que fallat, sed cui certe fidere possumus.

M. Starosta. Audivisti absque speciali mandato, Regia Mtes exercitum dimitti non posse. Tempus ego nobis dari petimus, ad expiscandam S. Ræ Mtes voluntatem, et interim currente hoc tempore, de aliis pacis remediis agamus.

Kancelerz. Quandoquidem ad Regis Vestri declarationem decurritis, ideo et nobis de satisfactione Regis nostri hoc in puncto non erit antevotanda. Sed maius nascitur nobis scrupulus, ut castrorum vestrorum detentione moveamur. Siquidem Regis mandato ea in hunc usque diem teneri ex verbis Dnis Vrae apparet.

M. Starosta. Dato non concessit, si nos in exhortationem exercitus consentirem, tamen aliis obex et impedimenta nascerentur nova, sed si vultis id a nobis obtinere contendite quomodo nos felices eventus certi esse queamus.

Kancelerz. Quis hoc ab vobis exigat et eventum qui in manu solus Dei est, praestemus? Cum removeritis exercitum, tum deinceps ex collationibus nostris apparet, quantum inter nos dissideamus.

M. Starosta. Non ego de eventu totius negotii cavere mihi volo, sed id quaero si ab ista questione de exercitu discesserimus quomodo de aliis obstaculis inter deputatos nostros acerbis conveniremus.

Kancelerz. Minutiora illa sunt de loco, comitatu, et si quæ alia interveniant modo exercitus dimittatur in reliquis non multum sudabimus.

M. Starosta. Constituciones itaque, ut eas reliqua obstacula sensim excutamus. Poterimus etiam de alio loco loqui, et fortassis non obstante isto exercitu in locum aliquem hanc Duceam consentiemus.

Kancelerz. Nos redeundi animum non habemus nisi spes dimittendi militis nobis data fuerit.

M. Starosta. Si laborem et molestiam itineris Dues Vrae certant, noniam me sibi exemplo, qui licet senio et valetudine adversa afflictus sim, tamen pro meo in bonum Christianitatis studio, libenter devorabo, quicquid offeretur molestie. Hic sub die meo, in tabo, iniurias caeli feram, imo si permittetis Rigorum, ibo et ibi in medici uoce de pace vobiscum tractabo.

Kancelerz. Cubesco certe Dominationem Vram, qui pro me longe est maturioris ætatis, debita commoditate careo. Sed ista non nobis sed tempori vincenda. Reducunt nullam video necessitatem, nisi Dues Vrae promiserint castra soluti iri, nec de costis amplius perdamus, nulla hic possunt afferi rationes, que iam pro secretariis Regium D. Marcianicis prolata non sint, cum id ipsum tribus, quod summa fide et diligentia negotium hoc quidenter tractaverit.

M. Starosta. Imo promitto et certo promitto, nos intra hoc hebdomadas vel citius, exercitus nostros ex castris dimissuros. Sed ne interim otium meum, requiritur alteri negotio congressus. Nonne Dues Vrae iam antea locum proposuerat trans Duceam.

Kancelerz.

7

Kancelerz. Ita quidem est: dicitur erat locus ad Spilboam, sed cum id tam temporis se-
pudicatur sit, ideo retro ire non possemus. Præterea ex illo tempore multa nobis curia
militares supervenerunt, et castra non leviter aucta sunt.

M. Starosta. Quæ supervenerunt curia sunt ante transactionem Mitaviensem un-
scripta, cum ergo pecunia in ipsa sit arrogata necessario in castra confluent, sed sunt
tantum pedites, Equitum vero multe cohortes sunt dimissa et exauthorata.

M. Wendenski. Promissionem et spem Dñe. Vire tantopere urgebant, nunc ex ore
M. D. Capitanei illam audierunt; nihil itaq; restat, quam ut eos colloquium inter
nos constituatur, et si qua sunt obstacula præcedantur. Non sufficit enim de loco et co-
munitate agere, sed notius illa exequenda erunt, quæ de asservatione deputatis nostris
sibi fore afferuerunt, in mirum sub cuius nomine illa extrahi debeat.

Kancelerz. Domini non est istud præparatorium obstaculum, sed negotium capitale
quod attingitis. Vicius cuius nomine tractatus uti debeant, institui. Et scitote curatio-
nalem nos levaturus, si nostrum vestrumq; Regem excludere volueritis. Nos enim a sul-
lo alio quam a Rege nostro potestatem tractandi habemus. Si itaq; nobiscum lingua
Regi commissariis tractabitis, parati sumus et dare et acceptare constitutiones, vesti-
tuenda tranquillitati servientes.

M. Starosta. Nova hæc et remota est questio cum nunc deficiamus tempore, in-
castinam diem eam reiiciamus.

Kancelerz. De meo reditu nihil promittere possum, res enim ista collegis me-
is communicanda erit. Cos circa horam nonam. Dñe Vire declarationem habe-
bunt, deinde bene valeant.

To wentrzy przegnat naszymi. M. P. Kommissarzom, w tym goubaz medysaw-
yga orazat, ze gdy M. odchodzili on z namiotu ubi nie wypowiedzil.

Rozmowa ta przegzta sie w samo potudnie, a nie wozgta koniec az przy swie-
cach dwie godziny w noc.

Die 20 Octobris.

Druga Rozmowa.

Circa 11 horam przystali Szwedrzy Kommissarze Wrangla Licitearanta. Oberste-
ra, dawataz zaci ze sada, a przedtym troche, o godzinie 9. haslo. Szwedzai w Rydze
wyszkelano, z utorego my sie domyslili ze Kommissarze wysechali. Ten Wrangel
dat kawa, prawe, ze skoro Kancelerz o 1. godzinie z potuocza do Rygi przyiechot,
tedy zavar Pontusa i wiszych swoich obestat Kollegow, i z nimi czas au maty kon-
sultowal.

Zatym Kommissarze Szwedrzy atorych byto w lixbie 3. bo Henryna Pleuringa. n.
gemanica Gubernatora do siebie przubrali, przyiechali i przestali zavar do M. Sta-
gosty z obmowaz tegoz co i przedtym Donsfeda Rotgeriusa.

M. Starosta powiedzial accipio excusationem, rogoz, ut congediamur, et de prin-
cipalioribus rebus colloquamur.

Potym zavar rusyli sie Kancelerz z swego namiotu, M. Starosta wyszedl pore-
ciono niemu, i bez wzslowey disceptacyi, wiszwich de swego namiotu zaciagnal.

Kancelerz. Omnia que die hesternæ potius discussibus, agitata fuerunt, hic de no-
vo repetere superfluum est. Summa hæc omnium erat, quod nos castra dimoveri
Dñe autem Vire questionem nonnihil differri rogabant. Sed cum pro Dñe Vire

indivisi quidem qualicumque spes nobis facta est, hoc impedimentum quod hactenus
habeat tolli posse, idcirco etsi satis causa nobis fuit ab hoc congressu, si quidem nihil
heri expresse a D^{no} V^{ro} promissum erat, tamen cum alia impedimenta censuerint se
moveri debere. nolimus obstare voluntati Dⁿⁱ V^{ri}. Sepositis ergo rationibus
que hoc consilium nostrum mutare potuissent, statuimus adiuncto D. Flemingo con-
ferri et vobiscum conferri. Si itaque placet nobis ista obstructio proponere possi-
ti sumus de eis conferre.

M. Wendenski. Agnoscimus consilia Dⁿⁱ V^{ri}, ad laudabile pacis negoti-
um spectare, quod hodie iterum se sistere voluit. De amovendis castris satis superque
inter nos actum est, ut etiam per molestem sit, de novo ista revocare. Sufficit quod res nostra
ita exigunt, ut id negotium quod heri dictum moram aliquam ferat. Reliqua quae
nos ad affectandum nostrum congressum, impulerunt, ex discussu subdelegatorum
V^{ri} causam accipiunt. Cum enim a nobis asservatio daretur, illi minime sibi
fatiscere discesserunt et ita nova ac per ardua incipit disputatio. Nos ut a solis ordini-
bus Republicae missi et deputati sumus, ita sub titulo ordinum asservationem exhibe-
re curavimus. Quod cum pariat non exiguam difficultatem ideo heri inter pro-
paratoria congressus nostri, M. D. Capitaneus Samogitiae, id detegendum duxit. Huius
sermonem M. Cancellarius excepit, quod hoc non inter paratoria congressus,
sed inter capitalia puncta sit referendum. De eo cum nunc institui amica collatio debeat
videtur M. D. Capitaneo, si Dⁿⁱ V^{ri} aequae placeat, ut inter nos solos colloqua-
mur remotis arbitris; siquidem res magni momenti vertitur.

Kancierz. Videtur D^{no} V^{ro} verba mea non recte accepisse, dum molestum iudicat esse
seve, quae heri tractata sunt. Ego enim licet superveviam colloqui hactenus repetitio-
nem esse dixi, nunquam tamen questionem remotionis castrorum negligendam putavi.
Sed ea ad horam unam atque alteram seposita de aliis obstaculis utcumque placuit discutere.
Quod nunc D^{no} V^{ro} idem heri propositum, hactenus nullam aliam motam controversi-
am scimus, nisi in titulo Regiae M^{ti} quem in asservatione nobis dando, proxi-
ob gravissimas rationes, a subdelegatis nostris explicatas, volumus. A quo missi sitis,
et cuius potestate instructi; nondum quaesivimus. Sed revocat sibi M. D. Castellanus in
memoriam antea quoque potuisse rem sustineri, bonum eorum, si Dⁿⁱ V^{ri} potestatem non
modo ab ordinibus, sed a Rege vestro etiam, potuissent ostendere. Si hic discessum fuerit
in istam materiam, non poterit brevi temporis spatio definiri, sed hoc sciat nulli
nobis fore usui asservationem Dⁿⁱ V^{ri}, si Nomen Regiae M^{ti} nostris eliminabitur.
Nos enim a solo rege commissarii sumus, ipsius nomine et potestate tractaturi. De eo tamen
libenter vobiscum conferemus. Res ista non est talis ut pro arcana haberi debeat. No-
stris ergo in praesentia omnium adstantium trutinari; si tamen vultis alios removere
facile cedimus.

M. Wendenski. Utinam nostrum finem assecuti sumus, siquidem ut Dⁿⁱ V^{ri} ita
et nos validissimis rationibus, hactenus de castris questionem tractati sumus. Prae-
sentem quod attinet eius sumus sententia, Dⁿⁱ V^{ri} non sub nomine Regum sed ordi-
num agere velle, nos enim invitati sumus litteris Senatorum Regni Sueviae ad Senato-
res M^{ti} missi, ubi se offerret, si negotium non successerit, inter S. R. M^{ti} Dⁿⁱ
V^{ri} et Severitatem ipsius Gustavum Adolphum, tunc etiam inter nos tractari posse.
Assumpsimus ergo mentem Dⁿⁱ V^{ri}, et tam instructionem quam asservationem a solis
ordinibus Republicae nostrae accepimus.

Kancierz.

8
Rancierz. In disputanda hac causa, oportet ut Dño Vra negotium bene excuriat. Diversa sunt ista, qualem rem tractare velimus, et sub cuius nomine tractare velimus. Dño autem Vra confusidit ista. In citatis enim litteris, operam tantam nostram MDLith: Senatoribus in promovenda pace obtulimus. Sed cuius nomine obtulimus, eadem littera loquentur. Nam expresse promissimus nos apud S. R. Mtem effecturos, ut etiam excluso Regno Polonia cum solo MDLith: inducias inerat. Vestra autem Dño litteras nostras non ex verbis sed ex levibus coniecturis interpretatur. Sed cum ex illis ostendatur, contrarium bellum susceptum sit et nunquam nota pax constituta. Itaque facti principis occasio quod autem pro Regis commissariis agnosce, satisfactum nobis erit, si minus, non est quod certemus.

M. Starosta. Satis apparet negotium istam magni esse momenti, et multos curavit in congressu nostro creaturam. Constat id quidem nobis Dñs Vras, nihil magis in votis habere, quam ut suo principi Regium titulum a nobis lucentur, sed hoc concessio, quod Clementissimo Regi nostro restaret. Rex quidem noster extorris est, et Regni pro det, nec hactenus illi devocavit. Si vero nostris confessione Serenitati ipsius Gustavo Regis Titulum tribueremus, effemus in Regem nostrum iniuriam. Ratio ipsa suffragatur, nec ordines Republica nostra posse id admittere, nec regem nostrum cedere nisi et re et nomine et iure suo vellet cedere. Gravissima bella hanc ob rem gesta et multo sanguine Dignitas Regis nostri a fidelibus subditis contra rebelles hereditarios subditos tutata, Dñs Vra videant, utrum id a nobis non modo concedi sed et expectari debeat. Ne pacis studium rumpatur, agendum prius de reconciliatio regnorum, de restitutione ablatorum, de liberandis a bellis vicinis provinciis, tum deum de amicitia et pace inter personas tractabitur. Ingenium fatemur nullam nos facultatem habere, sed si inter Regna pax est poterit postea tractatio de principum personis institui. Tunc necessitas hac postea efflagitabit, ut de possessione Regni Sueciae, quam sibi Princeps vester magno cum Regis nostri prauidicio usurpat, tractetur. Nunc autem titulum dare vobis non possumus. Nam Rex noster est coronatus, et iuravit a subditis ipsi iuramentum praestitum. Nemo super istis iuramentis absolutionem dedit, nec ipse Rex se abdicavit.

Rancierz. Dño Vra a tam difficili sermone supersedeat. Si esset iudex aliquis huius controversie, non desereret verba et rationes contrariam sententiam tueri. Sed nullius decretum admittimus et miramur, quamobrem absolutionem nobis obiciat.

M. Starosta. Potest dari iudex Deus, et illi qui vicem Dei in mundo gerunt!

Rancierz. Papam? Dominatio Vra non videtur nos in eam questionem, nam ab omni negotio supersederemus. et tractare nobiscum voluit, tractent tanquam cum Regis commissariis.

M. Werdenski. Prolixam et perspicuam orationem denuo probabat litteris Senatorum Regni Sueciae ad Senatores MDLith: scriptis, praesentem tractatum inter sola regna institui debere.

Rancierz. Haec unica causa fuit cur reiecti sunt priores tractatus, non fuit statum negotio ut ordines cum solis ordinibus tractent. In litteris nostris hoc expressum est, quod nos inducere debeamus Regem ut vobiscum pacem firmaret.

M. Starosta. Longam istam disputationem redigimus in breves terminos. Sciunt Dñs Vra et inducias et tractatus istos, nostras iustas fundamento transactionis Ulta viensis. Illa praelegatur es videamus cuius nomine nunc tractare debeamus.

Cryptat Kancierz, Litavica, Secretarz MM. Marcinczewicz.

Rancierz.

Kancelerz. Nos regem vestrum habemus non pro Rege, sed pro vicino, et hoste nostro. Do-
minationes Vra non moveant tantos scrupulos, quam hoc est maxime impedimentum quam
exercitus. At cum impedit congressum, illud autem congressum et exitum.

M. Werdenski. Nos et litteris illis et exemplis prioribus, et transactione Mitaviensi
inducti sufficere putavimus, ut ab ordinibus facultas et commissio nobis daretur.

Kancelerz. Sicut Vra tantum coniecturam necesse, ex nostris enim litteris nunquam
id probabitur. Legantur litterae vestrae verbis etiam non arguentibus agendum.

M. Starosta. Et vos nobiscum agite ex verbis transactionis Mitaviensis non ex con-
iecturis. Expressa enim sunt verba Commissarii R. Sueciae, cum cum commissariis Regni
Poloniae et Magni Ducatus Lith: tractabunt.

Kancelerz. Ipsa verba se se explicant: non enim scribitur Commissarii ordinum Re-
gni Sueciae sed generale Regni vocabulum, positum, cui et personam regis includitur.

M. Dönhoff. Recit no Mimmecnu: Bardzo to dalena Interpretacja, moze wam
to tezas, uysc, ale gdyby to miedzy ludzmi in publicum wyzito, videte qua ratione ipsis
haec interpretationem sitis probaturi.

M. Starosta. Si verbis non sufficiunt tam clara et perspicua transactionis verba
in chartam manu Secretarii vestri ad Mitaviam, scriptam qua refellet istam Regni
interpretationem. Videmus enim ex ea quod vestrae volebant, ut commissarii Regni pro
nobis: sed id rectum erat, et saltem regni nomen prorsus, quod itaq; semel placuit con-
siliis replicare non potuit.

Kancelerz. Eoat hoc quidem ad Mitaviam emissum, sed ad ulteriores tractatus emig-
ram ibi de titulo agebatur, sed huius conclusio reservata.

M. Starosta. Non ibi de titulo agebatur, sed apparet actum fuisse, a quoniam
Commissarii essent deputandi, et tandem stetit, ut non Regis, sed Regni Sueciae Commis-
sarii praesto essent.

Kancelerz. Candide et sincere profiteamur, nos nullam aliam facultatem habere, et
absq; titulo nihil agi posse. Frustra itaq; laboramus si nos pro Regis Sueciae commissariis
is, agnoscere non velitis.

M. Werdenski. Si mentem et verba contractus Mitaviensis inter annos, de-
beant Dnes Vra ab ordinibus Regni Sueciae instructionem habere, et cum solis ordinibus
nostris tractare. Promiserunt eam et scripto se obligaverunt. Si etiam iuris et iustitiae
habebitur ratio nihil iniquius inveniant, quam excepta legitimo regi regni hereditario quo
sessione insuper nominem regnum ipsi detrahere velle. Concesso enim titulo perinde est
ac si Mlem Kam exuere vellemus iure ipsius hereditario. Verum quidem est ut D. Can-
cellarius adiecit in prioribus tractatibus, semper id tractatum abstulisse. Sed tamen Com-
missarii Sueciae nostris rationibus cesserunt, semperq; inducias cum solis ordinibus desis-
tentes a titulis constituunt. Quid obstat quominus nunc idem eadem devotione aggre-
diamur. Causam vero principalem hanc Imperatori Regibus et Principibus Chris-
tianis, iuris et ordinibus Republica discutendam relinquimus. Insuper S. R. Maj. D.
M. clementissimus pro exquisita iuris sui promptitate nec antehac abhoruit, nec in post-
erum difficilem se se probabit, a tali tractatu quo legitima causa eius omnibus patet.
Nunquam id dissimulavimus, sed diximus aperte, impossibile esse, ut Simus Rex nos
tes ad inducias atq; subscriptione atq; cautione propria adducatur. Et tamen placuit
Vestris Commissariis nobiscum tractare. Immo haec eorum verba saepe fuerunt. Tur-
rimmodo rex vester salvo iure suo affeudet, haec inducias duraturas, tum pax erit.
Severitas autem ipsius Gustavi Adolphus, haec mihi verba Riga dixit. Poterat Dnes
meus patrias inducias subscribere, eo adiecto quod id salvo iure suo faciat. Sed si Dnes

Vra

9
Vra potentis veictis persistevit, non posse quidquam fieri absq; titulo dato, video de-
presata esse, Agamus tamen de rebus tanti momenti et disceptamus sermota mul-
titudine adstante, nam Illius Dnus Capitaneus Samogitia, tanquam caput huius
commissionis et confidentissimus. R. Mitis senator, multa paci servientia cum D.
Vra conferre potest.

Canclezz. Dno Vra longius dudagabatur, itaq; non potero forte ad singula respon-
dere nisi ad ea, quae magis cardinem rei spectant. Nos id aliquando promissione nullij
documentis probari potest. Rex vester non invasit alienum Regnum sed ipsi et iure her-
editario et ordinum suffragis collatum. Titulus Regis ab Imperatore Regibus et E-
lectoribus ipsi attributus a vobis negari non debet. Hoc Regi Norwici deus mul-
torum ducum et militum tam hui quam in Suecia sanguine firmatum est. Si Dno
Vra institerint hui opinioni ac si citra diminutionem dignitatis sua titulum Regni no-
stri concedere non possint, certe non videamus ullum belli istius exitum. Quid rex Poloniae
nostro Regi nihil dedidit, nihil accedit, habet enim regna. Iure autem allegat a com-
missariis dicta, etsi canon plus ad meam notitiam sunt delata, quam ex protocolis cog-
noscere potui, tamen non modo assevere, sed et conscientiam Dni Vra appellare au-
sui, nos semper ista spe tractatus, antea vobiscum iniisse inducias, ut durante pace de
principali negotio possimus agere. Demum quoniam ista spe decepti fuimus. A 1614 lo-
cia spargi curavit. Illa Littera fecerunt ne quid mutavimus, nobiscum ex fide
agere. Anno etiam 1618 cum iterum inducias initio essent, noverunt Dnes Vra eas
nequidem a Campiducibus vestris firmatas, et subscriptas esse, sed tantum eo nomi-
ne factas, ut de capitali negotio interea ageretur. Talibus induciis notuit R. Mitis
teneri, vidit enim sollemnmodo tempus illis trahi, avorsus itaq; arma, quae securitati
regni sui videbat. tam infida, pace male esse cautum Ad reliqua non respondeo quam
michi memoria accidit.

M. Weadenski Utzung, ista coram mundo proffert legi ac coram Deo quomodo
legentur. Non est huius loci referre, qualem noster Rex iniuriam patriatus, et servitij
non posse id aboliri in conscientijs Dnum Vra. Quod autem Reges, Romani Impe-
ratores et Principes Dno vno titulum Regnum tribuant, hoc nihil vivant, illi, enim
nihil amiserunt et nihil eos ista controversia afficit. Idem etiam principes dant et nos-
tro Regi titulum regni Sueciae. Politicus enim mos ista concedere consuevit. Quod autem
ideo ordinem instructioni acquiescere non vultis, quod sub induciis patentes litterae
Regiae Mitis nostrae in Sueciam misse fuerint, quis vobis Regiae Miti vitio vestat, quod
per litteras subditos suas, fidei memores fecerit. Nec tamen ista causa sufficit ut fames
tam bellum sequatur. Nihil enim damni princeps vester nihil periculi Regnum
Sueciae ex istis litteris accepit. Verum est quod ista controversia semper nobis obstaculo
fuit, sed tamen nihil vestri flagitabant, quam ut R. Mitis salvo iure suo tractatus
istos corroborarent. Nunc autem exigitis, ut titulus principis vestro adscribatur Regis. Nos
non id cupimus, ne vos Severitati ipsius Gustavo Adolpho titulum, in istis tractatibus
adscribatur Regium. Possemus quidem iusta id ratione negare, sed non irrogemus vobis
saltem istam necessitatem, tantum nostram adiungemus protestationem. Nec etiam
Dnes Vra magis irruentes esse possunt, sed pari passu nobiscum ambulare debent.
Illi enim Regi nostro Titulum Regni Sueciae nolunt tribuere, et ut nos Principi vestro
tribuamus multo minus impetrabunt. Quod autem Dno Vra de verbis tantummodo et non
de re ipsa nos concedere asseverat, priori Dni Vra obstat sententia, qua rem hanc quasi
principalem definitionem asseverat, tituli tantum ratione belli redintegratum esse. Si levice

levissimum est hoc et non nisi verbale a quo desistendum sit. quidni odiosum ac quies-
cens instructioni

Sp. Stavosta. Satis esset ista peragi inter plures utriusque Regni proceres. Nos cau-
sam Regis nostri alio tempore relinquimus, nunc autem cum ordinibus Regni Sueciae
agemus. Sed quoniam Dñes Vre nolentes recedere agant sane suo et Gustavi nomine
sed nos id aequitare non possumus. Ineptam enim illam rationem putamus regi nos-
tro nihil decessurum si interposita protestatione titulus Gustavi subscriberet. Imò vero
multum id noceret iuri S. R. Mti. quod hactenus illatum sibi servavit. Sufficit quod
ordines nostri cum scitu tamen Rā Mti. vobiscum tractare volunt, non tamen Gusta-
vum pro Rege agnoscent, titulumque Maiestati Regiae incompetentem ipsi tribuant. De-
niq; constat id vobis nec a nemine alio instructio nem haberi quam ab ordinibus con-
senteente tamen ut antea dixi Rā Mti.

Ranclevz. Si ad omnia quae hodie audiri pertinenter responderendum esset. Satis
mihi magnus esset dicendi campus. Faciunt Dñes Vre mentionem hominagii quo ab
Suevici Regi Sigismundo sumus, sed si adiecerent Regem Sigismundum prius nobis
hominagium praestitisse, aliter iudicasset. Regibus nostris non est inscripta protestas et
uis est hereditarium ita circumscriptum ne extra leges quidquam tentet. Si rex Sigis-
mundus condiciones illas servasset, quibus erat obstructus utiq; in eius obsequio man-
sisset. Sed ne acerbius quid dicam, abstinendum mihi hoc orationis argumente, hoc
tamen dicam Iovum Regem Vrum nos deseruisse, nos ab illo nunquam recessisse.
Optandum fuit Regem Sigismundum non a nemine innotuisse sua opinione. Potuit et
regnum servari et sanguini Christiano parci. Sed quocumq; casu hoc factum quod
bonis consiliis non fuerit locus datus nobis vitio non vitandum quod sacra nostra pro
fana libertatem tolli, statum nostrum excedi non passi sumus. Sed iuriliter ista
disputamus, et maluissemus nunquam memorata fuisse. Exteros principes nihil
tribuisse Regi nostro, et illos ipsos dare etiam hunc titulum Regi vestro uti nobis
non constat ita nec iniurificas. Sed hoc scimus ea eo tempore quo rex vester regno ex-
cessit nunquam cum eo exteris principibus et rebus publicis fœdera amicitia tractatisq;
illos tanquam cum iusto et legitimo Rege Suecia intercessisse. Haec autem omnia
cum Carolo Rege et cum Gustavo intercesserunt ipsis et adhuc intercedunt. Verba mea
non debeat improbari, quod dixi nihil decessurum Regi vestro si titulus Regi nostro tri-
butus nam opinione decedit vel imaginatione sed quod ad ius et possessionem reg-
ni nihil. Ordines autem vestri, quod in praesidium non possunt istum titulum dare
considerent cum quo illis bellum cum eodem pacem esse debere. Si ita pax iuri debet,
est contra iustitiam aequitatemq; excludere Regem nostrum vel vestrum. Haec exem-
pta sunt et nisi fallor tantum regni Polonia cum suis vicinis, quod ordines absq;
principibus tractent. Sed qualia illa sint feceruntq; tibi oib; conotas. Fecit talis iuda-
cas Imperium Moscovitum sed fecit summa necessitate adactum. Quam vero pruden-
ter firmatq; ipsi viderint. Tales etiam iudicia fuerunt non longi temporis sed bre-
viter inter nos ac vos sed quam fidae res ipsa loquitur. Magis enim sumus in pe-
riculo quam si bello confligeremus, bellum autem ita imputandum, ne subeamus
bello ipso gravissem conditionem. Sed video me non ad peripatetica sed ad capita-
lem controversiam descendisse. quam tamen cum Dñis Vris neque possumus absq;
collegis nostris tractare neque id speravimus. Si ea est sententia et mem non possit
tractari cum Smo Rege nostro, non videmus rationem perveniendi ad scopum
Nam a sola Rte habemus potestatem ipsi Mti. cavere oportet et cavere ab
omnibus

qui vel suo vel Regni Poloniae pretextu nobis et sua M^{ti} nocere possunt. Dnes Vra non imperatum ad hunc tractatum venire debeant. ne id quod antea captivum vidui arum causam praebeat id etiam unum det occasionem iociti negotii. Quod autem Rex auster de subscriptione Regis Vri cum protestatione locutus est cum non fuerit praesens non vocato in dubium. Sed mens nostra regi tum fuit huc etiam mens est quod pate ex conditionibus M^{mo} Principi Radziwillio Cameridui vestro ad Mitaviam oblati. Non in tuo vestemur quod se Dnes Vra in tuenda regis sui dignitate iusto amove. ostendunt eas tamen equivoce futuras non deprecamus. Si autem ita est constitutum, si a Rege vestro prohibitum non est quod laboremus. Divino iudicio et bello omnia sunt committenda. Quod attinet ad negotium Regum Imperatorum atiq; rebus Christianis reliqua mus, interim vero de pace inter regna agamus hoc nimis praeposterum esset, quae cum nobis amicitia si inter reges nostros bellum?

M. Starosta. Tangunt Dnes v^{ra} ipsa meo p^{ri}ncipale negotium dum quaerunt, cuius nomen tractare vellemus. Jam satis audierunt a nobis nostrisq; subdelegatis, et ex litteris utriusq; scriptis cognoverunt, cuius nomine expediti sumus. Si ageatur de persona regis nostri procul dubio adesset nobis aliquis ex nobilitate Polonica qui adhuc in fide M^{ti} sua permanens. Videns autem Dnes vestre remissionem ex eo nomine, vo hic compasere. Ne latere facimus ingenue mentem nostram. Quibus vestris aperimus. A solis ordinibus, cum scitu tamen Re^{is} M^{ti} nos venisse, ideo de titulo Justarii vel Regis Sveciae nihil transigere posse sed tantum de rebus publicis nostris committentibus. Dnes Vra sius hactenus in litteris usa sunt titulo regio ita non impendimus, quominus in posterum id faciant, et hoc quidem apud nos non autem apud vos valeat, absq; praedictio I^{ri}ni Regis Nostri et ideo Mater eorum non immisceant.

Canclezz. Si Rex Sigismundus non esset Rex Polonia nihil vobis esset belli cum Polonia, sed cum Rex vester sit hostis noster, et in Polonia resideat ideo eum nullibi quarere possumus, nisi in Polonia. Nam si quid ille contra nos tentaret, ex Polonia Provinciisq; ei adiacentibus tentaret, personam ego ipsius tangere cogimur.

M. Starosta. Cum nobiscum pacem constitueritis, et ablata vestitueritis, securi eritis a Polonia et omnibus ei adiacentibus Provinciis

Canclezz. Non potest esse pax nisi fiat amicitia, non potest esse amicitia nisi sopitis controversiis, non potest sopiri controversia nisi iutes Reges.

M. Wendenski. Utitur D^{no} v^{ra} hac ratione nolle se infidis iudiciis teneri. At hoc magna nobis fit iniuria semper eam fidei stetimus, non aliter ostendetur. Contra posse mus obicere quomodo nobis Passavia adempta sit, sed hoc consulto omittimus. Si quid rex noster tentare vellet, tentaret cum suppetiis Republicae nostrae quae nunquam se bello implicare pateretur, quod induciae obstituerit. Cum videamus D. V^{ra} se se deoat, in p^{ri}ncipem Justarium Adolphum. Nos id committimus Deo et tempori sed vos eadem discretione eoga nos utimur. Non possumus ipsi maiore in observantiam tribuere obstante fide nostra in J. Kam M^{tem} quam tribuimus, agnoscentes eum Regi Saxonum Principem. Imo et eoga Kam M^{tem} nostram discretiores esse debet nam plane imperiose contenditis et vobiscum amicitiam firmet. Quae D^{na} Cancellaria si aliquis Oxienstem bona tibi auferret et non contentus hac iniuria te ad amicitiam habere vellet, ita ut et titulo super ea bona hereditaria reventiaves, profferre, equo ferre animo, vel absq; restitutione exceptorum ipsi reconciliari. Dnes Vra si

inordinis

modicus isti titulo si insistent nihil eorum hoc aliud quam una unam pacem nobis ostendere, altera bellum pavare. Si quid modo nobis deest postea poterit acquiri. Nunc autem ut ad precandium pacis tractatum quem affectatis S. R. M. in ritibus et ablata quævis iuris nunc iudiciis reddantur, non desperamus. quin S. R. M. tum demum, per preces ordinum Reipublicæ suæ commota, causam hanc principalem legitime iuris sui sacratissimo Imperatori Reverentissimis Regibus et Principibus Christianis, tum etiam regis suæ Poloniæ processibus discutendum commensura sit.

M. Starosta. Descendimus ad magnam pelagus. Vestres hæc questio ad plenam Commissariorum numerum. Redeamus ergo ad priora, id est cuius nomine literæ sibi conductus scribi debeant. Non satis dicimus, non esse nobis ampliore facultate. Satis dicimus, nos ordinum esse commissarios.

Rancierz. Optassemus hunc congressum magis fructuosum esse, quam nos videmus, nos certe satis ad id ex parte nostra contulimus. Nam quoniam castra fuerunt impedimento tractatui, tamen non abiciebamus animum et denuo in colloquium vobiscum descendimus. Nam autem videmus obici vobis controversiam, quæ sola totum tractatum tollere potest. Dnes Vra enim dicunt se a solis ordinibus facultatem habere, cum solis ordinibus tractare velle. Regem utriusque excludunt. Cunctis quæ inter nos controversa fuerunt in suo statu indecisa relinquunt, et tamen audent hanc conditionem apponere de ablatiis inique restituendis. Si ista ita fuerint secundum illud iniqua proponere æqua obtinebis, non vitio vertimus sed ne diutius vobis nobis molesti simus. sincere profiteantur, si aliud in mandatis non habent nos etiam sincere dicimus, habere nos facultatem a solo rege tractandi cum Rege et ordinibus vestris. Nam si diceremus cum solis ordinibus fallemus nosmet ipsos. Rex enim vester non teneatur istis iudiciis. Præterea nota est vobis libertas nobilitatis Poloniæ cuius sub prætextu multa nonnunquam cum vicinis fiunt. Dicant ergo Dnes Vra si non habeant facultatem a Rege componendi negotium capitale, tunc hoc labore et molestia libesabimus et duo hoc / licet invito duo / patiamur ea, quæ cogitari non possunt.

M. Starosta. Frustra a nobis alia facultas potest qua ducta est efflagitatus. Non res ludibris ista agitur, sincere dicimus et vobis clarissimis nullam nos facultatem habere statuendi de regno Sveciæ, nullam a Rege, ab ordinibus tantum data est nobis facultas de iis, quæ Reipublicæ sunt ablata agendi.

Rancierz. Creditis nos ista ineptos id non modo Regem, sed vestigium pedis vestri cadamus non composita capitali controversia. Maluimus ut ea nobis bello civilis si poteritis, quam ut nos restituamus. Nil absq; controversia de regno Sveciæ supra facta.

M. Starosta. Cui cogitis ut de negotio agemus principali cum non habemus facultatem? Sed ut R. M. pacem possimus æternam persuadere, dicite nobis vel serone vel palam, quibus conditionibus de regno Sveciæ transigere velitis.

Rancierz. Hoc a nobis partim iam antea propositum partim explicari, alio tempore potest, sed hæc Vra facultatis inopia omnem spem præcludit agendi.

M. Starosta. Imo Magna spes offertur si Diones Vra iustus conditiones prosequerint. Potest regia M. nos vobis precibus induci ut de capitali negotio transigat. Sed hoc ultimum nostræ disputationis sit medium. Dato nobis assecuracionem cum

11

titulo Viri Principis non vericimus cum potestatis tamen de iure competenti,
S. R. Mti. Dno nostro et vobis. dabimus absq; titulo modo recipiatis et sic tractabi-
mus de ipsis conditionibus.

M. Wendensci. Geminam potest instructionem habere D. Vra. Si quidem in litteris
ad nos datis ponit expresse tractatum pacis et induciarum qui latere gnasius lingua non
intelligit, pacem perpetuitatis esse inducias vero certi alicuius temporis. Relicta itaq;
causa principali pacis procedamus ad inducias.

Kanclerz. Inducias subinde pacis, pacemq; induciarum nomine Latini compre-
hendunt, ut inde nihil Dno Vra inferat.

M. Wendensci. Nec hoc adeo concedo. Sed quid respondebit, ad particularem disjuncti-
sam vel pacem vel inducias

Kanclerz. Non dissimulo facultatem nos habere geminam, et pacis et induciarum
at longe diversis rationibus. Existimo autem Dnes Vras conditiones induciarum non
eque approbaturas.

M. Wendensci. Utiq; conferamus de iisdem et si placet confidentius remotis as-
sistentibus, nam et antea circa inducias ablatorum restitutionum commissarii ves-
tri facultatem habuerunt et ut interea summi principes negotium principale agerent.

Kanclerz. Omnia regere possumus. sed non tenendum Dns. Dno Vra vult ut ablata
restituatur et demum ut Imperator et Reges de consuetudine Regum nostrorum tra-
tent. Sed nulla sunt rationes nulla argumenta, quibus non inducatis id ea quae ablata
sunt restituatur, nisi ea vicissim armis vendideritis aut capitale negotium con-
puleritis. Quod autem iugiter id conditiones communicemus quibus Rex vester ad pacem
allici et trahi possit, quid nostra interest. Ille est hostis noster. Vos ipsi prospicite de
talibus mediis restitutionem vero non iugiter, non enim ista coherent de pace tra-
ctare et absurda proponere. Quod vero dictum est ut cum M. D. Capitaneum Samogitia
seorsim conferet, video quidem absq; offensione utriusq; potestatis nihil hui-
feri posse, tamen non displicet mihi id quod Dnibus vestris placebit.

M. Starosta. Ego in secretiori congressu non potero plura dicere, quam hactenus
ex me Dnes Vra audierunt saltem vellem scire quid sperandum de principali ne-
gotio Dnes Vra affirmans se habere potestatem de toto negotio transigendi. Possunt
ergo suas rationes aperire. Nam multae conditiones plausibiles circumferuntur quae in
vidiam nobis Regis vestri accersunt. Sed cum a vobis profisciscuntur authoribus
reprimimus illa. Si vero aliquid audierim a viro magno et ad Republicae gubernacula co-
locato credendum firmiter et S. R. Mti. persuadendum.

Kanclerz. Si Dno vestra demum statuit invidere Regem, et pacem sibi persuadere
mihi tam diu non est integrum permanere, in hac provincia. Officium enim quod in Pat-
ria sustineo non fert longiorem moram, Suffragor etiam Dnibus Vris de conditioni-
bus proponendis ratione generalis et universalis pacis.

In wyszytnim narzeczom wstajacy tytko samy M. Kommissarz o porzy nich z Anstrem
no 2 July zostato. Dla tego nie stato ze Kanclerz Szwedzki nextore media pacis propo-
nowac miat, ale tego potym nawieznil, iako wiecej.

M. Starosta. Cum iam soli solum proponat Dno Vra iustas conditiones quibus
Rex noster inveniri possit, ut de regno Suevia controversiam componat. Sicut cum ille habet
Regnum Polonia, tamen regno hereditario se se abdicare, et regis sui soboli proreducere
non potest. Dno Vra optime novit quae circumum principum thesaurum numerosam esse
prolem, praesertim vero masculam quae in spem summorum imperiorum, per affinitatem
ceteraq; media consequendum subsequenda esse. Dno Vra inter alia frequentem belli

belli et armorum facit mentionem. Nos ista parvi facimus, et iniviamus a Dei
vra tam coelro usurpant cum ea enim gente negotium habetis quae curam tra-
tare novit et hostes suos ulisci possit.

M. Wendenski. Prudentissime ista a D. Capiteo dicuntur et omnino cum
vobis Sui Gustavi ab Illino Principem Campiductorem nostrum prolati conciliu
Tu wzmianka byla o mowie atora, miat Gustawus do Hetmana pod Mitawa, co go
Kancelarz Szwedzi rozumiat tak adporowadzial.

Kancelarz. Ego quidem ibi non interfui sed dico Regem meum non modo fortem et
se principem sed etiam prudentem et cautum ut facile credam. quaecumque ille lo-
co dixit considerate et n'c meditate eum dixisse. Ceterum quod liberos Regis vestri at-
tinet, eo loco illi habentur apud nos quo rex ipse. Si de Rege Vro recipiendo non voffi-
mus audire, multo minus liberorum eius curam habemus. Si vobis Religio libertas
cevrox nostra coodi est nunquam id amittemus. Statum ista nostrum afficiunt ideo
quicumq; coectus secutus sit, nunquam acrimiam recipiendes Regis Vri posteri-
tatem habebimus. Si alias propositiones proposueritis citius cohererebimus. Belli men-
tio non ostentatorie a me facta. Scio enim accipitem eius eventum. Nec hic ad bellum
tractandum sed ad pacem stabilendam sum missus. Non tamen in posterum negligam
Dominionis vestrae admonitionem. Affecutionem quod attinet summa securitas nostra
in remotione castrorum. Remotis castris poterimus esse contenti asscuratione personis nos-
tris data pro litteras p'vitas sicut hactenus invicem ad res scripsimus.

M. Stawosta, gdy M. Donhoff. acerbe at po Niemiecach se pomatu mowie pokat;
Kancelarz tez po Niemiecach adporowadziala ozeat to. Kadibymy zebis z tych iudicij mi-
nie bylo zebis obrz bronny mogly z nich byj wypruzkzone, ale ze sie to stato tedy musiamy
defendere, ze to iude et recte factum.

M. Wendenski. Hoc quidem secessionis erat scopus, ut conditiones negotii principa-
lis proponeret sed cum tam crudelia et acerba verba ex ore Dei Vra audierim pro me
a cogit. S. R. Mti D. nostrum clementissimum devotione ad Deum suscipiam, ut ille qui
est Deus ultionum sua Mti in tam notoria iniuria operam suam ferat et animum sub-
ditorum eidem subiciat.

Kancelarz. Quae dixi non Regis sed Regni nomine dixi et hoc sciat si Rex iustus
stabilis decedat, nullum bonum virum in Svecia cogitaturum se restituenda Regis vestri
specitate.

M. Stawosta. Alia pacis media a Dibus Vris expectabamus nam si ista referent
S. R. Mti magis eam exarcebant.

Kancelarz. Nihil aliud habeo et fortassis reliqua graviora viderentur. Nos enim
pro statu nostro vivimus. Saepe libertas, et omnia carissima sunt nobis cordi.

M. Stawosta. Quid Vaticano odio in Regem nostrum astruat.

Kancelarz. Non inquirat a nobis causas iam enim p'videam in publicum int' prodite.

M. Wendenski. Cum ista sint tam difficilia nihilq; spei habeant edgo praestat non
attingere negotium principale sed de iudicij longiori temporis agere cum restitutione ab-
latorum.

Kancelarz. Non eo progrediamur sed prius illa obstacula removeamus. Quae e-
rim a vobis dicuntur, absq; oratione dicuntur: nam volent restitutionem ablatorum absq;
consensu tui tui et absq; compositione principalis negotii.

M. Wendenski. Nihil edgo restat quam ut definiamus pro hac vice et aliis
terminis assignetur, vel ante vel post tres continuas elapsas praesertim cum Dibus
Vra

12

castris nostris offendantur. Illi autem D. Capitaneus ea dissolutum in ex privati
nostris rationibus permissit. Impossibile autem omnino R. Breve unquam
sua de Mte cuiusq; posteritate sentire aut capere. Contrariam potius de praeiudice
Gustavo Adolpho concipio sententiam, ut cum nihil magis optet uti antea ex ver-
bis Severitati ipsius antea deduximus, quam perpetuam extincto bellorum actu,
concordiam cum S. R. Mte. inire, et eandem abolita. Si quis Regia in Regno Sueciae
memoria consecutum velit. Sed tamen Christiana conscientia sui sanguinis omnino
divinae humanaeque leges conatibus istis evertentur. Neq; vestri intumescant animi quon-
tamvis Deus fauere solet legitimis causis. Exemplo vobis sint alia regna et quae
super his temporibus Bohemiae Moraviae aliisque se legitimo Dno opponentibus
contigit.

Kandery. Morum uicis vel huiusmodi diebus non vespero sed res hebdomadae non un-
sum manere. Nam ex mandato Regis nostri redendum mihi in Sueciam dum adhuc
mare appetam est. Si tamen Dns Vra remotiorem terminum assignare voluerit no-
bis non displicebit. Et praestaret iusti spatii terminus dari, ut nobis hinc discedentibus
alii in locum nostrum transmitti possint.

Potius obiter mowili, o miyscu do dougiego ziczemica Masz sin pod mli dnigz
stione, Dzwiny omi miu peronego miu stanowiaz wziegli do mnych wollegow.

Kandery znowu nabozca, ze ich bolz formata castra bo prawi tak constituta
sunt res vestra ut quandocumq; volueritis nunquam vobis facultas deesse videatur.
Pozjedat i to, se czele ni znowu kiedzac' bedziemy, kzeba bedzie dicitur o kandey kon-
dypzi mowic na tak cofuse iak ni terat stalo. Potius zavar wstawszy pozegnali, W.
Kommissarow. Gdy odchodzili oddano im wierzajszaz undisnecyaz, bo ich z namiotu
miu wyprowadzono.

Ita roznowa wstanie z zachodem. Tunc novae wziegli. Masz tam przenow
wabi na miyscu pod namiotem a. zwedowie odiechali do Rygi.

Traktaty Szwedzkie

Drugi Liść

N. J. Pana Hetmana Litwy z Kanclerzem Szwedzkiem 29 Mbrisa.

Rozmowa pierwsza.

Przyjechał N. J. Kommissarze naznaczonej godziny pełniąc gdzie ich namioty były rozbite. Szwedowie obaczywszy że u naszych dwa rozbito także dwa swoje rozbiti sukcesorem nitayną podszycie. Potym ledwie w półtora godzinę sami Kommissarze przyjechali, z większą niemal niż dawniej była asyplemą. Prędzcy do namiotów postali do naszych Stadthalters Ryskiego; Kotgie rzyfa, przywitał N. J. mówiąc żeby za złe nie mieli że nie rychło przybyli bo się to nie stało na żadne niezamowienie ale iż ich dzień pochmurny w rozpędzaniu górzia prony. Pytając przytym jakoby się schodzie chcieli. Bo Kommissarzom Szwedzkiem takie by to zdanie żeby namiot da namiot do namiotu przytrawiono. Hetman na to odpowiedział że im przykwa ta zwłoka, bo powinni byli pilnować czasu z obogga stron Kommissarem naszym, i trzeba żeby na górzem inaszej P. Kommissarze Szwedzcy zarywali. Władcy na miotami gotowi się zejść ale do swego zapraszają Kommissarzom Szwedzkiem gotowi będąc na potym wzajemney się nie zaryje ludzkości.

Przyszedłszy znów ciż dwaj mianowani powiedzieli N. J. Kommissarzom że tego Kommissarze Szwedzcy zalić iż nie pospółte rozbite namioty i za stuzną rzecz mając aby go Kommissarze nasi ostatniego razu w ich namiocie traktowali, bo ten ordo postulat gdyż ostatnia rozmowa odprawiała się w namiocie N. J. Starobly Lmudzkiego. Wszakże by czas dawno nie upłynął chęć i w namiocie W. J. traktować z tą nadzieją że się na wzajemney chęci i ludzkości W. J. namo nie zawiodą. Przydali oraz na ostatnie dy się zda naszym do rozmowy przystąpi odpowiedziano im że skoro Kom. Szwedzcy z namiotu swego wychodzą zaryną nasi toż uzywać.

Leszli się potym między namiotami. Po przystąpieniu szent Kanclerz. Postulasset id quidem ordo, ut Mas et Mas Luis Vra id amovis et honori nobis exhibuissent, ac in territorio nostrum descendissent sed cum specemus pari humanitate id rubis compensatum iis non evimus scrupulisi et alicui modabimus nos voluntati Ducum Vraem.

Do rozprawy poszedł z swemi Kolligant do namiotu naszego. Hetman tak ich przyjął że w nowu Stola Kanclerz siedział, Od lewej siedził repi N. J. Weerdeni i Refor. Dorem od prawej repi Kommissarze Szwedzcy a Hetman w drugim końcu Stola.

Nowo usiedli tak Kanclerz mówi począł.

Kanclerz. Cum conditio nem et fortunam Regnorum et Reipublicarum esse, ut in stis fluctuant et miscellarum maru maris inter se collidantur. Reipum usu quotidie expeditur. Nulla est tam antiqua amicitia que non vetustate aliquando consumatur sua la tam fida fideva, que non distumpantur, nullus tam firmus nexus qui non dissolatur. Et quod maxime deplorandum est, ipsa regnorum vicinitas que propulso mutuis necessitudinibus connectere deberet, nunc mutata verum cursu in caedes vastatione odia et exordia eosdem asmat. Si hoc felicitas que orbi Christiano requirit contingere nobis saltem in vicinia constitutis, evivret. Aut si ista cum barbari gentibus quibus circumsepti sumus terunt. Certe eorum commemoratio multo iucundior, et minori periculo no bis coniuncta esset. Sed cum istis malorum acrius obouamus, sine ingenti dolore in eorum cogitationem non possumus descendere. Verum quid mirum, quod in hoc orbe theatro collocati communem cum ceteri rebus publicis sentem feramus. Dignit maiorum Vraem

estate inter Severissimos Reges nostros et hac duo regna firma amicitia nulla bello nulla
diffidia intercedebant idq; tam diu firmum fuit donec deficiente in Livonia Curigevorum ordi-
ne hac Provincia Imperio Polonio iungeretur. Sed factis ita volentibus non poterat omnino
dissolvi nam statim post ruptum Curigevorum ordinem amicitia istorum regerorum Regumq;
firmitate consolidari coepit. Postea cum iam illo sanguinis nexu satij fixa et firma vide-
retur, inter aliquos annorum decursum iterum paulisper labefactata fuit. Donec Rege vo-
sto ad gubernacula Regni Pol. et Moldaviae collocato non modo diu sopita, sed etiam nova
quaedam amicitia et societas inita videbatur. Sed ut fortuna solet spes et expectationes huius-
modi variare ita nobis loco amicitiae et foederis hoc crementum bellum natum est, ex quo utroq;
Regna ac imperia nobilitate hac provincia misere est conflictata. Vexas et genuinas belli huius
calamitiosas causas vesere, alienum est a nostro instituto. Non enim ~~venimus~~ venimus contro-
versiam qua nobis cum Severissimo Rege intercedit velum coram iudicio aliquo deponere
esset potuisset alius huius rei locus. Nam sine vocum asperitate sine motu et contentione cur
moram praestare id non possumus. Nobis autem cordi est, non quomodo exuberari, curiam
exasperari sed mitigari possint. Missi sumus componendi non augendi belli causa amicitiae
non tollenda sed si fata sinuat redintegrandae. Cunctum animum et conscientia innocentiam
adiungemus ut inflammatum bellum restringi et clades a Regibus nostris imprimi
in vicinis provinciis amoveri queat. Nec nova est haec nostra in pacem propensio. Illius
S. Ra. Mat. pia memoria Carolus q. sollicitus id curavit sed haecenus vel potius ad vitia
illius vertentibus et imitantibus omnia malis consiliis non est id exitum suum
litem. Cum autem sua Mat. humanitas exempta esset, tum Junus ac Potentissimus
Princeps Dnus Gustavus Adolphus / wyluzyl / rego tytulij / postquam propria omnium
voluntate ordinem Patri successisset, ab ipso regimine sui principis nil magis in votis
habuit quam ut illa labefactata haecenus inter S. Ra. Mat. ipsius et Junum Regem
Poloniae amicitia, qualicumq; modo restitueretur et qui animi inter Mat. ipsam diffusi
eti fuerunt ut illi pro necessitate sanguinis de novo coalescerent. Jussit Ra. Mat. Difficultate
ac maxima bella cum omnibus fere vicinis suis vario ut solet eventu. Nulla tamen am-
icitia adversitateq; severissimum ac fortissimum eius animum labefactarent, ut ani-
mum deponeret. Nec etiam ulla blanditia mentem ipsius contorserunt ut coeantur
peris successibus, cogitationes pacis deponeret. Ita in utramq; sortem gravate animum et
litteras et pro commissariis et pro aliis in talibus usitatos modos ab 11. annis pacis tra-
ctatum Regi Juno Poloniae obtulit. Vesum si vela orationis mea in illud mare penderent de-
am et qua invicem constitutae, quibus de causis dissoluta quid securitatis vel periculi
lumi Pakti attulerunt, hoc inquam quae rei magnitudo requirit, si prosternere non
recensere velle, esset vixto potiorior. Sed adest Mat. Castellanus Venderis qui non
intertus modo sed etiam praefuit illis rebus. Quo ordine itaq; sunt acta Dno ipius mem-
nisse potest. Praeterea dictum etiam de eo in priori congressu et postea posam de e die
duon est. Absumpam ergo sermone meum et prolegedias ad ea quae nuper inter
Vram et Mat. Dnum Comitem de la Gardie ad Mittaoriam sunt acta. Acta illa sunt con-
sensu S. Ra. Mat. eo fere ut cum Vra Mat. non habere se potestatem de pace et principis
li negotia agendi diceret sed prope diem commissarios venturos offerret idq; Regias Mat.
nos aliosq; Commissarios constituit potestatis, instruxit et mandata suo qualitate huius
tu clementer communicavit. Postquam vero intelleximus Mat. Mat. ac Gas. D.
Vras ab altera parte destinatas esse, nil magis curavimus quam ut pleno numero aff-
inter nos potuisses. Sed haecenus detenti fuimus quibusdam reavris de quibus nunc
my diceptare. Intelligente, autem ex litteris D. Voum ad hanc pacem eos progre-

propendere nos etiam officio nostro deesse nolimus. Statuimusque ex re esse ut terti loco conveniremus et non in generalibus tantum verseremus sed tabulas procuratorias in vicem nobis ostenderemus, ut sciamus cuius nomine et quam firma potestate tracturi simus. Quandoquidem igitur hoc summum gravissimumque negotium non dependet a cuiusquam hominis arbitrio, sed ab illo supremo rerum moderatorum Deo. nos pro eo studio et cura pacis non nostri tantum sed etiam Regum et omnium nostrorum ordinum inesse videt, necamus divinum ipsius bonitatem ut ipse proesse huius tractatus consilia nostra regere et salutarem exitum nobis et rebus publicis nostris largiri dignetur. Si uti est princeps consilii si consilia nostra viderit non est dubium quin hoc negotium sortiturum sit finem et Ellesie salutarem et Honorum ipsius gloriosum et Christianitatis et mandatis a S. R. Mte instructos esse. Si Deus vestris placet et si eundem animi negotio utinam felici omni iudicio faciemus.

Herman. Optassem ego ut Oratio Vra pariter simpliciorque sermone orationem suam mensurasset, nobis enim et presentem mihi quem cum in dicendo natura brevem esse voluit, tum lingua Latina ob militaria studia aliasque politicas rationes intermissis usus breviores fuit; non est curamus prolixitate verborum, et elaboratis orationibus quibus Dno Vra non est iniqua curare. Non minus id etiam optassemus ut orationem suam ita moderatam fecisset ne quid vel directe vel oblique prauidicii iringeret ac iuri dignitati et tuloque S. R. Mte nra iuniorum sua R. Mte Regis Poloniae et Sveciae Dni nri clementissimi detraheretur. Talia enim nisi a vobis omissa fuerint, enervare si non coequare huiusmodi negotium potuerint. Cum autem omnia illa quae a Dno Vra prolixae et proposita longaeque belli contra S. R. Mtem et innocuae Patriae Nostrae ditionis moti et gesti prodiiditentes de remediis revocanda postliminio inter duo haec regna tranquillitatis agemus. Sed cum ista tanti sint momenti ut in isto particulari conventu moveri non debeant, ideo favo inuicem nobiscum congressuras esse. Siquidem illa impedimenta quibus sanctibus plenioris pro nostra commoditate ut satisfere desiderio Dni Vri inminuta sunt. Superest itaque ut plenum congressum suscipiamus. Multo enim facilius et feliciter invocato Divini numinis auxilio omnia inter nos agitari et decidi poterunt.

P. Wendensii. Si in rebus humanis comparatam esse ut nihil stabile firmumque sperari possit, nec responsionem a nobis exigat Divinitudo rerum humanarum. Illam privatamque super nos conitamus vindictam. At nostrum est civitatem deperditi pacis ad publicam regnorum salutem dirigat. Causas exorti belli commemorare videntur videt. Ex quo S. R. Mte Jagellonio concubae S. R. Mte Regi Sveciae circa memoriae Joanni fuit, concuncta; requirita utriusque nihil aliud sperare poterant quam proca ipsa pido, malum hoc, ut breviter dicam, contra S. R. Mtem legitimam Poloniae Sveciaeque Dominum innoxiam, ea et nunc impetis quod conscientia in Deum, servitatis Christianae contra communem S. R. Mtem. uno et agnationis fideique attentis minime, salionibus

bellum hoc re-integratum. Contulerunt omnes Europa Orbisq; Christiani Principes, et
subsidia quaedam realia, vel bona consilia S. R. M^{ti} et inclytæ Reipublicæ pro bellato
contra inmanem Turcicam hostem feliciter auspiciando et expediendo, at Socii simultane
cum Turca, proæter omnem expectationem, M^{tem} ipsius et inclytam Reipublicam nostram,
infestantibus armis. Utinam que iusteq; animadvertet Deus et iudicabit totus orbis seculu
dem cognoscat. propositiois V^{ra} hoc erat quod minus sufficienti facultate instructus ego cum al
is meis collegis negotium hoc aggressus fuero. Non est difficile facultatibus culpam impo
nere, quin placet ex occasione importunitate bellum re-integrare. Facultatem habui
a tota atq; inclytæ Reipublica non absq; consensu S. R. M^{ti}. Si placuit D^{no} v^{ro} sub
nomine DD. Procurum Reipublicæ pacto iudicium stabile quare non displicuit. Aq;
quia hoc institutum nullam invenit excusationem placeat Dⁿⁱ V^{ra} v^o lenigentiam
meam accusare. Pro presenti etiam tractatu non nisi odium R^{pl}ica habemus pleriq;
lentiam eundemq; reassumenda ipsomet D^{nes} V^{ra} litteris suis ad DD. Procures M^o.
Lith dederunt causam, si qua quæstio dicta sunt a D^{ne} v^{ra} sicut iudex M^o. Princeps v^o
ponit meum erat ad hoc adire. Siquidem mei et anterioris iudex nos tractatus inventionem
fecerit.

Handlers. Negoti quod est pro manibus magnitudo, requisitionis et meo iudicio prolixior
causa deductionem, præsertim cum considero controversia, quam D. Castellanus vendidit
commovet, in meo sermone nondum obviatum esse. Nihil tamen dixi, nisi quod et ex re et
usu presentis nostri tractatus, dici debuit. Nec etiam metuo, ut oratione mea præiudicium cu
quam intulerim. Sed a D^{no} Castellano multa adducta esse, quæ huic negotio non valde im
benient, id suo loco comprobandum mihi sumam. Proinde gravitas rei requirit, ea vobis
commodissima videbatur ratio, ut primo de præscriptis vel procuratoris tabulis ageremus.
M^o autem et D^{nes} V^{ra} dicunt expectandum esse omnium consentum, nobis quidem nihil
est desideratius, quam ut omnes simul conveniamus, sicut omnes deputati sumus. Vexatione
causis gravissimis quas D^{nes} V^{ra} nullius momenti putant, nos prohibitos fuisse semper
demonstravimus. Si D^{no} v^{ro} placeat, ea ultra removere, prout audivimus ex parte quadam
ea diminuta esse, certe et negotio huic convenientius, et nobis nihil exceptatius erit, quam
ut omnes conveniamus. Presentis autem congressus nostri, quod attrahit materiam, expo
sumus per litteras et subdelegatos, quod hoc termino inter nos moveri debuit. Cum autem
Conditionem illam D^{nes} V^{ra} acceptasent, non potuimus aliter iudicare, quam D^{nes}
V^{ras} esse dispositas, ad exhibendam suam potestatem. M^o. Castellanus negat quodam in p
ribus tractibus, a nobis studio pacis suscepta fuisse. Sed hoc non ea ratione ipsum dicitur
quasi ipsi non constaret, longe aliter quam dixit ibi esse processum et severitati nostræ mi
nime satisfactum fuisse. Ita quidem iam coacta et revocata sunt et litteris et sermonibus et
in aliud tempus revocata ea maluisse. Verum cum D^{no} v^{ro} ad irridiam nostri arma tem
pore belli Turci in ditione. V^{ras} intulisse nos obiciat, pro ea qua regi et Patriæ meæ
offringor fide, cum venia D^{nes} V^{ra} disero magnam nobis fieri iniuriam. Memini D^{no}
minatio vestra neq; se legitimam et iustam facultatem a sua R^{pl}ica attulisse neq; a suo
Rege facere nos posse facere. euros. Non enim fuit a Rege suscepta. Quis negabit Regem
ipsum vel Principem nobilissimum esse in Republica membrum; Si itaq; tota Republica
uti corpus agitatae quidam caput agitari debeat. Ostendunt adhuc exempla, quæ a D^{no}
D^{ne} nobis communicata fuerunt quæ illis fuerit illa tractandi et concludendi potestas.
Si ex sua consuetudine D^{no} v^{ro} loqui vellet fateretur gravissimas nobis causas fuisse
tam mediocribus conditionibus satisfieri si saltem securitati ipsius Regis firmite cavisset.

sed cum tractatibus huiusmodi et quillam cōtitudinem affert, videmus unicum cōmuni remedium
 accipiendum nobis fuit. Quod eo tunc tempore usi sumus cum Regum vestrum et M.D.C.
 bello teneretur. Iuribus eius iam sufficientes reddidimus rationes. Nec circumbebat nobis sta-
 tus vestri habere rationem nec volebamus statum nostrum negligere. Breuiter dabimus id Deo ad-
 diudicandum, nihil nos querisse, nisi iustam et securam tranquillitatem. Cum Rex vester tem-
 pore illarum induciarum hostilia quoque contra nos moliretur litteras paxget daret
 quodam in Sueciam mitteret quod nobis superfluit quoniam et tranquillitati qua non erat firma
 sed tantum inuitabatur temporum iniquitati diffidemus et bellum sequeremur. Ad tabu-
 las mercatorias quod attinet, norunt Dñes vestre compassisse nos ab utroque hoc loco
 non ut proprio nomine ageremus cum et Ducibus vestris nulla sit protestas in suum Regem
 vel suum statum nec etiam nobis. Itaque move omnium legatorum imperium de facultate
 qua quis praeditus est potestare nobis abemus. Credimus quidem Dñes Vras uti iuris in sua
 Republica magno non suscepturos fuisse hoc munus absq; necessariis requisitis. Sed non
 sufficeret ista requisita habere nisi alteri parti communicentur. Si quid boni subsequi debeat
 non recuset plenipotentiam ostendere. Nos etiam tabulas nostras proferre parati sumus.

Actum. Laudabile erat Dñis Vra propositum quod ad meam requisitionem ab amicitia
 litigii et uolens disputationibus abstinere se esse declararet. Fieri enim nequit quia in mu-
 liloquis uerba uerba incidant que non disponunt ad pacem sed exacerbat animos. Itaque de-
 bendum Dñis Vras eo sermonibus suis abreptas esse ut non praesens instituta nostrum
 promouere, sed difficile controversias ingredi videantur. Revocanda sunt ad suos ter-
 minos istae contentiones a quibus cum natura ipsa abhorreat tum hodiernam diem
 ipse non debet iudicium. Dixi iactis consultissimum mihi uideri ut in pleno numero conue-
 niamus melius enim curata expediantur, cum non deesset collega uostri ad quorum
 consilia in istis discussibus saepius nos referre cogemur. Impedimenta illa que plenam
 congressui obstabant, ex sola diffidentia sine iusta ratione profecta fuisse possent moueri
 huius. Sed cum id novam praesens disputationem ideo potius omittendum quod tantum
 prioribus nostris declarationibus pro meo Campiductois munere aduicio non in pra-
 portata esse nec eo etiam nunc fuit ut vos suspicari in militem in ipso tenore ut uolui-
 noceret, sed quod ueritate nostra rationes aliter fieri non permitterent. Rationes au-
 tem priuatas non ita accipite ac si personas solummodo nostras concernere et sed
 quod ad totam Republicam nostram pertineat. Cum ante nostris rationibus in-
 obesset, ne unum quidem militem exauthoramus. Num cum alia commoditas se se offi-
 ferat partem non exiguam militum partem exauthoramus partim disposuimus
 in hyberna. Reliquas cohortes securitatis dignitatisque nostrae huiusmodi gratia retinebi-
 mus. Cum inter nos sit ab utroque receptum ut comitatus utriusque partis quingenti
 totum numerum adaequet, ideo ipsius iudicare potestis vel ob hanc rem iustam cau-
 citas partem in castris seruanda esse. Ne si eisdem cohortibus semper id onus subam-
 dum sit plus iusto grauentur. Itaque hoc obstaculo seposito Dñes Vra plenum congressum
 admittant si et plenipotentiam nostram uideat et totius tractationis bonum exi-
 tum assequi uolunt. Cui enim ipsi esset si nos facultatem ostendimus uti non du-
 bitamus vos habere sufficientia a Regis Sueciae mandata ita et uobis idem de no-
 stra parte persvasum sit. Multo uero fructuosius haec hora collocabitur si media
 et conditiones induciarum proponeremus ac illis examinatis animi nostri ad
 pacem disponantur. —

Rancletz. Extaudum fuit ut Illis et Dues Vra non secundam sed primam con-
ditionem litterarum nostrarum suscepissent. Primam enim moderati congressus nostri ma-
teriam putavimus, ut tabula procuratoria resque ventur. sed cum Dues Vra eo nos
trahant, ut in pleno collegio conveniamus ad id sumus prosumpti modo exercitum diffi-
citer. Ad pacis studium quod attinet nihil simulate agimus, sed negotium est diffi-
le, considerateq; tractari debet. Dues Vra si honorabiles iustas et tolerabiles conditiones
proponant, non dubitent quia nos incedituros sint paratissimos. Non ideo quaerimus quid
potestatis DD. Vra habeant, ut de ipsarum fide et dignitate dubitemus quam ipsi
propemodum innotam vel a Republica etiam iusta merita concessa scimus, sed cum
id totius negotii sit caput et non sufficiat talem potestatem habere ut essetq; utriusq;
partis absq; productione potestatis nihil agi ideo ad media pacis non descendemus
donec videamus ea rata haberi debere qua inter nos statuentur.

Aetman. Illi plenipotencia omnibus nobis servit, ita in hoc tractatu nostro
congressu ceteris collegiis nostris quidquam praeripere vel disjunctis humeris nego-
cium hoc portare nolumus. Sed si vos desiderium videnda plenipotencia Deo tenes et
expiscari possitis a quoniam illa data sit nobis provenimus istum scrupulum et serio
sinceretq; potest vros bonos dees declaramus eam a solis ordinibus Regis et MDL.
concessam esse. Nonq; nos Regis Illis sed Republica commissionem tractare. De
exercitu autem non amplius verbis certabo si enim eis quae dixi fides a vobis non
habetur, relinquam ego vos in isto scrupulo.

Rancletz. Ad conventum plenarium parati sumus et convenire volebamus
omniatq; ad illum locum praeparabamus sed cum pro Illi Dues Vra in castra in Liv-
oniam transferentur, cum resciderimus quo id curio fieret, mori et rationi insistenti-
tes, status et securitatis vra rationem habendam duximus. Facilius quidem in pl-
no numero cum consilio aliorum tanti momenti negotium agitari possit, sed cum
nobis nihil haecum de amolitione castrorum vestrorum constituit uno non cel-
tes remonitibus eadem in dies crescere intelligeremus merito congressus ad ipsa
castra vestra designato diffidebamus. De plenipotencia quoq; Illis Vra quod asserit, no-
nificiamus ex litteris ex subdelegatis ex sermone DD. Commissariorum Vestrorum nobis inno-
uisse, a solis ordinibus Republice eam datam sed nunquam vos ea contentos esse manifeste
semper regressimus. In causa fuit cum anno 1621 tractatus iaduarum scindechus. DD. Comes de
la Gaudie ad Mitaviam Illi Vra declaravit id nos indesinentes DD. Commissarios vestros in-
mabamus. Nec hoc loco dissimulabimus nisi facultas a Rege et ordinibus demonstrata fuerit
nos etiam id invitati facturi sumus nunquam tamen istis tractatibus confidere.

Aetman. Declaratio mea de exercitu omnibus satisfieret qui non preoccupato animo
dicere velint. Certe si illae copiae quas Riga et in aliis propugnaculis disposuisti cum ill-
ho comparentur exercitus multo essent numeroosiores. Tantum vero abest, ut nos ab invitati-
tractationis opere impediant ut etiam nullam de eo vobiscum exposulandi causam quaer-
mus. Debet itaq; vos non servare vestre opinionem et quanto citius in pleno numero
venire. Non enim officitis ut nos dignitatis et securitatis nostrae obli- totam penitus et
citurum dissolvere et milites nostros prostitueret debemus. De plenipotencia nostra tunc
quod Dues Vra ex sermone proripit ut dixerit se non tractatibus nostris confide-
non posse. Testatur enim exempla tam superiorum aetatum quam praesentis temporis.
Imo ipsa experientia vobis ipsi edoctis Republicam nostram tam florenti aetate
difficile

difficili tempore de fide fœderum et induciarum cum vicinis iuribus nihil unquam
 delibasse. Professi estis pro litteras clare et aperte satis res etiam exclusa S. R. M. M. cum
 M. D. Lith inducias sancire velle. Si hoc tum placuit et tatum visum fuit, cum nam displicet
 et infidum videtur. Si in pactorum D. V. ad usurpat quod ad Mitaviam a D. Comite
 diu potuit quanto validior et transactione Mitaviensi que presentis nostri tractatus
 origo et fundamentum sit mihi ratio nescitur. Ibi enim obligavimus nos invicem
 vobis Commissariis nostro essent. Satisfaciendo itaq; obligationi nostre a quibus adesse
 ab ipse plenipotentiam afferimus.

Kanclerz. Licet castra cupivimus esse remota, non tamen ei animus fuit ut omnem exerci-
 tum vestrum solvi cuperemus. qui dignitati vel securitati Ducum vestrorum, accessarius
 videtur. Sed cum castra essent formata et totus ille miles quo Ill. V. hoc anno usa est, in
 illis augere tenetur, non debet nobis vitio nostra invidulitas vestri. Num quidem au-
 divimus ea imminuta esse sed ad nudum auditum precipitante ad limites Vos ire
 non poterimus. Potestatem ad plenum collegarum nostrorum consentum differri nobis
 ipsis non displicet presentem cum advertamus circa hanc disceptationem diutius nos
 occupatos futuros. Nam ex rationibus Illis V. colligo tria argumenta quibus nobis
 conatur probare, ut potestate ordinum simus contenti. Primo quod Respublica Polona fi-
 dei sit securatissima. Secundo quod ipsi pro litteras Senatoribus M. D. Lith. id obtulerimus
 Tertio quod Mitavia talis obligatio intervenit. Primum quod attinet nos fidem pro
 clare Respublica V. in fidem non vocamus, sed ut cui aliene fidei consideramus hoc
 nobis nemo persuadebit, presentem cum nobilissimum Respublica V. membrum id est Rex
 vester ab ipse fide erit exclusus. Si negotia cum tota Replia debet rex subscribere, si non sub-
 scribet, non erit cum tota republica negotium uno enim membro obligato alterum non obligatur.
 Secundum Illis V. rationem quod attinet, ex illis litteris nihil contra nos probare potest, non
 enim toti Respublice sed tantum particula id est M. D. Lith. inducias illas excluso Rege ob-
 tulimus. Tertio optinam recordatur V. Illis quod inter ipsam et Illiam Comitem de la
 Gardie magna fuerit contestatio. Offerebatur V. Illi cum pace tractatio cuius rex noster
 in castris esset unice cupivit ut illa tractatio susciperetur, et si hoc fieri non posset ut sal-
 tem de conditionibus ageretur, unde intelligeremus quantum spem de pace superesset. Sed cum
 V. Illis semper exciperet, se quidem posse tractare, sed tanquam belli ducem non com-
 missarium et cum fieret Regi mentis semper V. Illis ad plenum commissarium
 reverentur, non quod id ipsi placuit sed ne quod eo loco impediret. Hoc itaq; responso ad
 argumenta Illis V. date, speramus D. Commissarios de meliori instructione sibi
 prospexisse, si quidem de nostra sententia bene informati fuerint.

Actuar. Duo sunt capita orationis D. V. alterum de exercitu, quod propter omni-
 tam, alterum de plenipotentia, fide Respublice nostre cui diffidendum putavit, et litteris
 D. V. unum quas alio sensu non interpretantur. Quod attinet quoniam si fidei particula Res-
 publice nostre tum temporis considerare se se voluerunt, iniquum est, ut nec fide totius
 Respublice contenti esse volint. Si prospectum satis securitati sua putabant cum exclusis
 duobus membris eorum saltum Respublice membrum haberent, obligationem, cum tunc in
 obligatione duorum particularum acquiescere voluit. De illis que ad Mitaviam sus-
 cita vide Ducem V. male informatam esse licet enim omnia que ad pacem vel
 inducias constituendas pertineant venia in adventum D. Commissarium fuerint
 tamen nunquam id in eum suscipi ut nomine R. M. Illis commissario affere possit-
 leream. Imo appello memoriam D. Comitis et eorum qui tractatibus Mitavensibus

adhibiti erant, omnem spem consensus Regi super me illis ademisse. Conditionem qua:
vundam D^{no} Vo^{ro} mentionem facit, sed si illas putant quae ad Mittaviam oblata fuerunt
illa non sunt alleganda nam effusio sanguinis pariter subsecuta erat et melior ratio
earum in litteris Dⁿⁱ Comitibus proponit. D^{no} Vo^{ro} subtili explanatione vult quod
re Regem in Regni vocabulo contineri. Sed itane obstruere mentis omnes fuerunt, ut
tum temporis inter Regem et ordinem Regni distinguere nesciverint. Si Dⁿⁱ Vo^{ro} libere
debito candore nobiscum agant, et istas argutias omittant. Illas enim non competiti
vocationi castamen verborum et licet multos dies consumereamus, tamen aliam declaratio
nem Dⁿⁱ Vo^{ro} non efficiunt.

Kanderz. Obtulimus MDLⁱ pacem quod regnum non putavimus in pacem consentire
re. Sed cum toto regno inire pacem et Regem excludere, ut nos infectet, esse omnes omnium
hominum nequissimi, si id faceremus. Verum quidem est ita nos antea inducias vobis
peripicisse sed etiam nunc idem fuisse et ad annum vel alterum ab illo suspenderet pacem
sumus. Sed longioris temporis inducias excluso Rege vestro non suscipiemus. Mit
taviensis tractatus non pugnat contra nos ille enim nihil aliud spectat, quam ut armis
quiescant et interea de pace agatur. Vult autem etiam hoc requisitum est ut a vestro
Rege potestas ostendatur. Fuit et illa causa ad Mittaviam exclusorum Regum quae
eo loco de titulis eorum non potuisset conveniri. Itaque Dⁿⁱ Vo^{ro} pro sua prudentia non
obtrudant nobis ut cum solis ordinibus tractemus.

Actman. Nos causam et iniuriam S. R. M^{ti} cum iniuria et causa Republica non
confundimus. Itaque illa media quae transactione Mittaviensi in adventum Dⁿⁱ Com
missariorum reiecta sunt, non eo referri debent ac si R^o M^{ti} ad concedendam tra
ctandi nomine suo facultatem obligetur, sed ut de pace inter Respublicas constituta
fuit. Dicitis cum Rege et Republica vobis bellum esse, nisi vos invadeitis nunquam vo
bis cum Republica bellum foret. Ita enim natura longo marium et litorum inter
vallo. Sed nescio quo voto effusio sanguinis Christiani vobis accidit. Nam alienissimum
tempore vobis infertis ditiones eripitis. Si vero ipsorum belli cupiditati finem imponeret
notitia nos arma non inquietarent. uno fidentes dixerim licet Deo et vobis constet uni
verso, quam indigne et iniuste Regem nostrum Clementissimum regno ipsius heredi
tario privaveritis tamen R. M^{ti}, tum etiam, cum media recuperandi Regni tra
beret, non tamen eis ita uteretur ut fides regni cui feliciter praesert tabefactum debet
Non taceat Dⁿⁱ Vo^{ro} status Republica nostra sicut quae penes Regem quae penes
Respublicam tam seorsim quam coniunctim maneat potestas.

M. Wendenski. Nichil evidentius dici a vobis potuit quam hoc dictum est quod
nichil facultatis a Regia M^{te} nisi a Republica mediante consensu S. R^o M^{ti} habentur.
Et tamen placuit Dⁿⁱ Vo^{ro} nobiscum convenire, unde spem non exiguam concepi
mus, eas etiam exclusa S. R^o M^{te} tractatum nobiscum inchoaturus et perfecturus.
Quid enim necesse fuit congruere et litteras plenipotentiae requirere. Cum iam sit grate
factum nos solius Republicae esse commissarios. Nec potest nobis vitio verti quod
S. R. M^{ti} plenipotentiam non adfecimus ita enim a vobismet ipsis invitati sumus.
Quid enim magis gratulose dici potest quam quod in litteris senatorum Regni
cia ad senatores MDLith continetur, et quidem formaliter excluso Rege vestro. Et
ne minus quod impossibile quid affectent. Gaudet S. R. M^{ti} ab atavis parentibus iure
Hereditario super Regnum Sveciae iam ipsis fidei omnes status Sveciae transierunt.
Et ut M^{ti} ipsius legitimo iuri suo prauidium aliquot inferat nemo affectare in

17
in Republica nostra et debet et potest quatenus inviolatum et semper servatum fuit
et in posterum servabilis sacra et religiosa fide pactum totius inlyta Reipublice
nec nobis vel minime quid de induciis unquam violatis obicere potestis. At veritas ip-
sa loquitur quatenus non cunctatione finium Vorum nostraq; circa districtum
Parnacivensem in curia contenti amica redintegare praesumpseritis nulla vel
minima a nobis laessiti occasione.

Kanclerz. Dixi in eo verba quibus respondere M.D. Castellano prorsum ad
ea qua dixit. Videbo acerbior si respondebo si me comprimere furcam deo. Sed
obsequium in Regem et Patriam non iubet ista suo pede protergredi. Relictis ceteris
ne maiores offensa orientur, non aliterum esset ab hoc loco de cetero bellu differere. Sed cum
absq; acerbitate ista diu et suscipi nequeant, potius consideremus, an sit possibile bellum id
comitari si Rex vester omnia illa de quibus certatum est in controversia reliquerit. Aut enim
debe debemus, et fateri quod ipsi iniuriam fecimus vel nolle cedere et non fateri. In tanta con-
trarietate cum bellum inter nos sit tanta animorum ferore gestum, non possumus in-
telligere media quibus illud sopiatur nisi sopiatur regis causa. M.D. Capitaneus la-
mogitia dixit quidem se non aliam habere potestatem sed nos non mitius obstitimus
quam a vobis propugnatum erat. Non negavimus quomodum desperata re, dissen-
dum potius quam iracunde nobis laborandum fuisse. Sed si Dnes Vre aliquam spem
ex nostra futilitate acceperunt, nos eandem accepimus ac ideo ab incepto opere non
desistimus. Fidem Reipublice Polonae proclamam a multitudine fuisse novimus, et si
iungeretur caput suo corpori eadem non diffideamus, sed Dnes Vre regem suum evolvit
obligatum reddere.

M. Wendensai. Qua hoc esset equitas Regiam Altem adigere, ut iuri sibi compe-
tenti cedat. Quis enim subditorum absq; lesione fidei et conscientie S. R. Mti eo nomine
obstrepere audeat. Non eo sunt res redactae ut id metu periculi faceremus, sed quae faci-
mus solo in pacem studio facimus. Si quisquam nostrum legitime gaudent in
re, super aliquum vel minimum fundum quis ab eodem pretore praesumet, ut ali-
quid iuri suo contrarium promittat. Quanto minus conviciat subditis et Regi suo
D. clementissimo tanta inprudencia obstrepere. Principalis causa pacis connexam si-
bi habet de notioritate iuris disquisitionem, haec utiq; vobis commoneri non est sed
praestat ut circa eundem Imperator reges et Principes Christiani studium suum in-
temporant. Patet ius S. R. Mti et ut amplius pateat vestroq; conscientia necessitate defi-
nitur, Mti ipsius nunquam reformidabit. Nostrum est induciis stabilitis huic rei
opportuna occasione succedere si ab effusione sanguinis Christiani status et ordinis
Regni Sveciae abhorreat. Non est quod de impossibili disputemus, sed id quod praesum-
quodve quieti et iustitiae concubantem eligamus.

Kanclerz. M. Dnes Vre exoptant, ut ipsi ignoscatur si pro obsequio et fide,
quo regi suo obstricti sunt loquuntur. Ita speramus non minus nobis condonaturus
si habentes rationem fidei obsequii amoris quo obstringimus Regi vestro et Patria
eiusq; honori, si unquam pro nostra sententiae aequitate dicere cogimur. Non qui-
dem dubitamus Regem Vrum aequo ferre, se caudisse regno quod ipse deseruit, nec
facile defensorum ad tractatum sed cum de eo tam diuturno et funesto bello inter-
nos dimicaverimus non alienum fuisset a tractatu nostro controversiam illam hic addu-
ci posse. Dno Vro referat ista ad imperatores et principum Christianorum decisionem.
Si utiq; compo mittatur, posset inter nos ex compromisso fieri negotium sed arbit-
rium ne uno sibi sumeret nec ex dignitate esset Regis nostri alexis iudicio se se submit-
tere,

submittere, in tali prosecutione causa quae iuxta infinita exempla iuri et libertati rerum
publicarum iuri solet; Quo enim iure Tarquinii Roma nulli quo iure Ericus Rex Suecia
a Rege Joanne Davente Regis Vni Regno abdicatus eodem a rege Sigismundo nos decessimus.
At si in iudicium revocatus esset hoc contra dignitatem Regni et morem maiorum nos
Actum. In principio sermonis mei precavebam ne Dominatio Vra in eos servitutes pro
rumperet quae ius et dignitatem S. R. M. tibi laederent, et nisi me fallit memoria obtinebam
proprium equitati meae, propositi consuetudinem. Nam autem nebulantia verba, quibus
causa S. R. M. tibi Dni Nostri Clementissimi cum Tarquinii aliisque tyrannica in Patriam impu
tate communitatis comparatus sine dolore non possumus audire. Non verbis sed armis de istis rebus
certari solet, si animus fuit vexandi, potius nobis significare ut locis aliquas personas in vi
xas vestras deserviremus. A nobis etiam contentiones et maliloqui notam procul abesse volu
mus.

Haecclaz. Illi Princeps. Necessitate ductus eo adveni, ut dum quaedam atrociora dici oportet
hoc satis modeste ad sermonem D. Castellani responderem. Tarquinios nominavi non quod
Regem vestrum iniis comparem, sed dixi idem ius habuisse Svecos discedendi ab Rege,
Sigismundo quale ius habuerunt Romani eiciendos cum Tarquiniorum Joannes Rex
captivandi fratris sui Erici, Regnum Poloniae abdicandum aliquot Regum et Princi
pum suorum alia Regna aliorum Regum suum deponendum. Itaque Vra M. tibi verba
mea non illa sententiam trahat, quam ut res nos declarata sunt. In posterum libentes a
tali sermone abstinemus, modo nos aliorum non taceant verba. Ceterum videmus cum
tractu tractari non posse nisi Rex vester obligetur. Si enim ille non tenetur, quibus cau
bitis nos modis istas iudicium duraturas, licet enim ille non infringere uter per vos, ta
men aliunde res nobis nocere possit et si non noceret tamen nostra iacenta esset securitas
et in perpetuo versavimus metum. Imo et verba Illi Vra est quod nunquam quae de
die remperandi Regni Suecia postulat si enim talia Rex vester in animum induerit,
quid aliud expectavimus.

Actum. Si D. tibi vestra iuxta plenipotentiā et cautionem distingueret nondum in tali
desperasset discursos. Nimis enim maturum est nunc inter nos de cautione, quae tam
denuo requiritur cum certi aliquid constitutum fuerit, loqui. Agamus prius de ple
nipotentia postea de mediis pacis. De quibus si inter nos conventum fuerit tam Re
publica sufficientes rationes inveniet, quibus Vra servituti cavere possit. Quod D. tibi
Vra plenipotentiam a Rege tam feride expectant hoc nihil aliud est nisi equitati
et Tarquinii Christiano nihil tribuere velle. De mediis, quod a me dictum fuerat,
male D. tibi vna interpretatus. Meorum enim verborum haec est sententia, si pacem aut
iudicium ista nobiscum repereritis nullam periculum a Republica nostra metuenti
vobis esse, et Regiam Mtem non ita vili pensuram fidem Republicae cuius haec
ornamenta et dignitatem feliciter auxit, ut id quod inter nos conclusum fuerit in
fringere velit. Sed videant D. tibi Vra et ista verborum concertatione tot materia
nasci ut non possint nisi in pleno numero definiiri. Itaque quam proximam diem
affigemus plenam conventum. Cum enim Illius D. Capitaneus Samogitiae non
possesset in hac commessione partes habet, non tantum ut quinque commissarius
sed etiam quatenus abate et rerum usu nobis omnibus posterisq; meritis suis
apud R. tibi Mtem confidentiam et auctoritatem sibi conciliaret iniquam cum ad
sit, omnes istos serupulos pro sua prudentia componere poterit.

M. Wenden. Prudentissima haec est sententia ut in omnibus viribus et vultu
his hoc arduum negotium promovemus cum itaque D. tibi Vra non repugnet ad
aliqua.

pari militia nostra quo dignitate securitateq; in castris maneat nihil restat, quam ut deficiamus
tempus, quo plenam colloquium ab utraq; parte conveniat.

Kancler. Vra Ill. distinguit inter plenipotentiam et cautionem, dicitq; alteram ad iurati-
onem, alteram ad conclusionem tractatus spectare. Ita quidem est. Sed ita sunt inter se coniuncta
ut uno vocabulo potestatis includi possint. Altera enim ab altera dependet. Si nostris tractatus
felicem exitum sortiri debet, necesse est ut Rex et ordinis vatum habeant. Si Rex vatum habe
re vult necesse est ut ipsius monstrosetus plenipotencia magis enim cum Rege bellum quam cum
Republica. Conveniremus cum Dns Vris uti antea testati sumus, nihil enim convenientius,
quam ita tractare ut nihil ad nostros referendum habeamus. Idem id habemus in animo,
si saltem intellexerimus castra remota esse. Nam licet cohortes aliquot sunt distractae, tamen
cum adhuc castra stent, de eo referemus ad collegas, idq; tanto magis quod delegata a Rege
facultas, spem nobis boni eventus praecidat. Si enim sciremus Dns Vras nomine Re
gis tractare velle, forte superaremus aliqua difficultates, sed cum hoc capitale in-
pedimentum ad reliqua audat idcirco de generali congressu nihil possumus statuisse absq;
collegis.

Hetman. Frustra Dns Vra in hoc articulo de plenipotentia perseverat. Imo enim
satis superq; tam ad Mittaviam desinat vobis est non ordinum acmine tractatus. In
hoc proposito confirmavit nos declaratio in litteris senatorum Regni Sueciae contenta. Nam
licet subtiles interpretaciones intersevent fieri tamen necesse est, senatores M.D.S.
a vobis ad tractatum pacis excluso Rege provocatos fuisse. Si tunc Dns Vra cum
sola Lithoaria tractare voluerunt et talibus iudiciis satis securitati suae prospere
tum putaverunt cum tamen multo plus periculi a Regno et Rege metuere possent.
cum non audeant nisi iudiciis fidere quae cum Regno et M.D. Lith. constituantur. si
quidem minus periculi a sola Mte Regia ipsis coactetur. Nostri fortasse Dns Vra ab
hactenus facilitate, quod nos scapulis, ut medicum profesant. Ceterum huius congressui
nostro adesse M.D. Comitum fateretur ad Mittaviam omnem spem et possibilitatem
consensus S. R. M. M. ipsi abscissam fuisse, et tamen placuit haec cessationem propter
hormandas iudicias rari. De exercitu nostro non possum D. Vra mentem intelligere
Nunc enim dicit castra stantibus plenarium conventum suscipi non posse, cum con
tertam se esse dicit, licet pars aliqua ad dignitatem securitateq; nostram reservetur.
Si vel minima pars exercitus nostri reservari debet, tum castra non possunt diffolvi.
At enim ad Duram caeremus talibus locis quae simul aliquot cohortes capere
possunt, et nisi castra habuerimus militum pro praesidio habere non possumus.

Kancler. Video Ill. Vram insistere vestigiis D. Castellani Vindensis, atq; de alius
potentia ex iis actibus iudicare qui antea transacti fuerint. Sed id cum praesenti
nostro tractatu non convenit. Illi enim tractatus non alii fuerunt, quam sicut
ista cessatio armorum propter sanandas iudicias iusta. Erant quidem illi Tractatus
cum consensu Regis nostri, sed ob quas voluerimus illis acquiescere, hoc Dns Vra
sciunt absq; nostra explicatione. Nullo ergo modo in exemplum huius adduci possunt.
Salem enim recordatio illorum in animis nostris vix habet, ut magis a simili tra-
tatu deterreamus, quam ut ad eum de novo revertamur. Ceterum qua dicta sunt,
excussa et nostra opinione reputata. Sed si iis non est vobis satisfactum et nobis vestigiis
sationibus. Si ad Mittaviam Ill. Vra semper dicit impossibile esse regis consensum habe
re, ita etiam a nostra parte semper dictum est, absq; subscriptione Regis nihil fieri
posse.

posse. Vidimus quidem ex litteris Dnorum Vrorum quod se Commissarios Reipublicae ven-
per appellaverint, sed non contenti hoc titulo fuimus, ac ideo in omnibus scriptis nostris
a Rege et Republica eorum dignitates esse credidimus. Pacem vel inducias quod attinet,
patet ex conditionibus ad Mittaviam oblatis, nos quidem prospectus pacis desiderio
non ita insistisse ut inducias respuerimus. Si induciae haberi debent, non eis quibus
pacis conditionibus, consistenda erunt. Quod ab Ill. Vra dicebatur et ab D. Castellano
reprobatur, quandoquidem pars militiae iam sit dimissa, ut non iustitiam ab-
gationi totius exercitus conveniremus. Certe fateamur ipsi, multo commodiora in ple-
no conventu tractatus accelerando posse media inveniri. Cumque saepe numero tracta-
tionis Mittaviensis iurisdictionis mentio optaverimus D. Comitem adesse ut quo acta et
transacta sunt, de eis cum Ill. Vra sermones conferant. Sed cum exercitus D. Vra
non ita sit diminutus, ut D. Vris plenum conventum absque DD. Collegio meo,
promittere audeam ideo veniam mihi dabunt DD. Vra quod collegae meos super ha-
rem conspici velle.

Actman. Si D. Vra plus rumorum quam verborum meorum fidem erit quod meo
et doleam sed pro, me tantum fidem meo ut ista absque dubitatione acci-
piatur. Dissidentia medelam invenire difficile est. Sed si confidere volunt tute crossant
nec enim Genus et Vocatio mea permittit, verbis quancquam decipere et nulla
est tanti momenti ut ego fidei mea iactura eam lucrari vellem. Quod autem
absque collegio nihil se statuisse dicit, sperabamus, instructionem DD. Vra in
sectum in re tam exigua subventuram. Sed video omnes iustas rationes a D. Vra
parvi fieri. Ego autem occasione tractatum magis semper putavi. Illi enim
a parte vestra transactionis ad Mittaviam firmitate instrumentum fieri ita opta-
rem ut cum Ill. et Ill. D. Collegio meo meam quantumvis exigent operam, in vesti-
cundo pacis negotio felicitas collocare queam. DD. Vra idem seum considerare de-
bit. Scimus enim occasionem, actionem esse animam et plurima per eius occasum
tunitatem perfici posse. Neglectam vero in talibus rebus donari summo discrimine
recuperari.

Rancleur. Quod Ill. Vram hactenus movit, id hanc occasionem sopiendi belli,
e manibus non esse dimittendam censeo, idem certe apud nos valet et licet ab
initio litterarum inter nos commutatarum purum spei nobis fuit, tamen hanc
ocasio adeo nos permovit, ut praesentes tractatus experiremus. Scimus enim quod
bella non ea facilitate aut geruntur aut finiuntur qua plerumque aut fore
semper iustitiantur. Quam itaque Ill. DD. Vra curam pacis proficentur, eam nobis
in esse credant. Si securitati nostrae fuerit satisfactum et deinde iusta, decentia et to-
lerabilia pacis media fuerint provisita, certe per nos non interumpentur isti tra-
ctatus. Verba mea de exercitu ita Vra Ill. accipit, ac si ipsi fidere ac convocantem
dignitatis ipsius rationem habere nollim. Vra Ill. fama ac nomen multo ante
mihi innotuit semperque in optimam partem a viris magnis de ea ad me relatum
est. Cumque Ill. et a multo tempore famatissime eius familia fama et deus sem-
per honoris, fidei conservationi fidei et nomini Ill. Vra nil me detrahere velle.
Siquidem ego Ill. Vra et per litteras et nunc publicae securitatem nostram testatur ag-
nosci mus nobis huc in re satisfieri. Sed cum Ill. D. Comes qui est caput legationis no-
strae desit, communicabimus cum eo per litteras et dabimus operam ut plenius conven-
tibus.

convocatus institutus ita tamen ne illis qui nobis sunt potestate aequalis quidquam detrahasse videamus.

Hetman. Delinante die quod sermone adhuc terramus non expedit. Non displicet nobis ut cum suis collegis communicent. sed id cupimus, ut coactura die iterum huc conveniamus. Nam licet scimus Dñs Vras declaratione nostra de exercitu sibi satisfieri passuras, tamen non desunt adhuc de quibus inter nos conferre poterimus.

Kancelerz. Non detinebrimus Ill. Dñs Vras sed ad collegas nostros referemus. Licet cum in urbe fuit, non poterit hora matutina declaratio ab illis supervenire. Interim de reliquis agemus, et animos ad pacem preparabimus. Responsum ab ipsis ante finitus sermones nostros accipiemus. Hodie nimis nos fefellit caliginosus dies, ut aliquantum serius veniremus. Sed uti antea nos excusavimus, ita et nunc rogamus, ne id nobis vitio vestatur. Sed eas non omitemus horam quae inter nos constituta fuerit.

Potym postawowili między sobą godziny 10 i zaraz się rozszli. Wyprawadani są Hetman Kancelerz i Namiotu szent mu aby z dobrą intencyą tą sprawę brantował, stworzysze a szereze w ożozach postępowat. Kancelerz szwedzki odpowiedzial, że w tej mierze ni na nim nie zależy, ale ich sprawa wólucia nie trzeba się drowowac że na pierwszym wstępie ieden drugiemu stworzyc się nie może ze uszyskiem.

Druga Rozmowa Dnia 19 Nowembra.

Byto civites orato godziny 10. gdy nasi MPP. Kommissarze de Rivolto huc przyechali. Zastali tam czekających Kommissarow szwedzich. Szadtozy do namiotu poszali do nich P. Maccinawitza, Sekretarza z Panem Nabowowskim poradzili i są ich Potym zaraz rozli się między namiotami. A iż Kancelerz poszł, aby uszereza ludzrosze wzajemna, oddano mu chęcia, wstęto zdato się MPP. Kommissarowom gratyfikowaci mu w tej mierze.

Siowo do namiotu sprowadził, tak własni i naszych i swoich posadził, inno wczoraj u nas posadzeni byli. Bo nie tyłas w tym ale i w rozdecy sprawie chciali rozpulose nasze obytraci i mictowac. Nawet gdy obaczyli, że u nas w Gwocemini namiocie dwore wot ~~zastawili~~, oni wskon szerezo i rytajcie, w swym namiocie przez noc przerzneli; Janu obędoffwo w naszym namiocie widzieli loniegorz sami wygrwali.

Ussadtozy na swych miezpacach powiedzial Hetman iż dzisiejsza sessya ma to oznaczona, aby się z strony zupełnego ziaru deklarowano a potym usze preparatoria uszereza się mogą.

Tam Kancelerz tak mowit. Uti haesterno die inter nos convenerat, detulimus postulatam Ill. et DD. ad collegas in Urbe residentes, expectentes ut nobis sententiam et consilium communicarent. Videmus illos a sententia priori parvam admodum immutatof. Quae enim rationes nos moverunt, eadem et ipsos, ut hunc particularem congressum eligerent. Caterum, cum Vra Ill. et DD. questionem etiam de exercitu publico nobis declaraverit, nos haud immerito vobis Ill. Vra fidem habemus ideo si placet, redibimus in urbem et animos disponemus, ut desiderio D. Vrum assentiantur. Cum vero intelleximus DD. Vras conservanda dignitatis et securitatis suae causa exercitus partem retinere velle, ideo etiam

nobis dies aliquis dandus ut possimus eo partem exercitus deducere. Deo si placet, dabimus operam ut futura septimana conveniamus pleno numero. Diem vero certam Dñs Vra dicere non possumus prorsusquam cum DD collegis nostris conveniamus.

Hetman. Declaratio ista ex parte nobis probatur, nimirum quod acquiescat hęc terra nostra de exercitu declarationi. Collegę autem DD. Vra si quivisi opinionioni adherent, hoc nihil sapit nisi meram diffidentiam, quę toties testato candore nosse tolli deberet. Sed non repugnamus, ut et in civitatem redeant, et tempus recolligendi se se accipiant, modo inter nos diem certum constituamus.

Kanclerz. Potuit antea declaravimus nos congressuros id etiam nunc declaravimus, sed diem absq; collegis non determinabimus. Ut vero Dñs Vra ipsimet nobis concedant tempus præparandi, ita cum redeerimus, certo die Martis declarationem nostram significabimus. Dies autem forte erit in fine septimana.

Hetman. Necessę est ut sciamus diem ut etiam mature requisita congressus nostri præparare possimus.

Kanclerz. Si videbitur sit diei Saturni.

Hetman. Cum non dies Mercurii vel diei Martis.

Kanclerz. Illi Dñe, Vra Illas, cum Wastullis et in Livoniam castra fuit semper parata ad hunc actum, nos vero statim post transactionem Mittaviensem copias nostras distaximus. Ideo ignoscat nobis Illi Vra, quod etiam tempus præparandi summarum.

Hetman. Ubi quis dolet ibi manum tenet. Ita et nos transcursumus exercitum in Livoniam, quod maxime Livonia opem nostram contra vos impleret. Sed nihil nisi quam bellum cogitamus si pax successerit. Nollemus enim nobis ipse esse oneri.

Kanclerz. Non habemus in commissis ut diem assignemus. Sed si istum diem non subscribitis eligatur alius. Nollemus ipsi moram intervenire sed inultis alius nihil possumus facere.

Hetman. Dent operam Dñs Vra ut die Martis habeamus responsum, eodem die escant ex vobis, et ita die Jovis vel die Veneris conveniamus.

Kanclerz. Ego maneat ut ad diem Jovis vel ad diem Veneris conventus instituitur.

Hetman. Acquisimus.

Kanclerz. Non tantum responsi, accipiendi causa sed etiam propter alias rationes hic convenimus. Si itaq; Dñs Vra existimant, hic aliqua tractari posse, de his hic dicemus. Si etiam omnia ad plenum congressum referenda esse censerent, tum possemus ad nostra loca discedere.

Hetman. Non abs re putamus, ut alia impedimenta inter nos removeantur quo via facilior pleno congressui steroretur. Inter quę cum non postremo loco sit quęstio de plenipotencia ideo hortamur ne in suo proposito persistent sed plenipotencia ad Divum Republicę sint contenti.

Kanclerz. Impedimentum illud, quod a Dñs Vra allegatum est, est sane magnus de quo non tantum hęcerno die disceptatum, sed etiam in primo congressu toties dies est consumptus, ita ut non spem sed desperationem de eventu ex eo concipimus. Si seposuerint, affectum, quo in Regem suum præponderant non posse tractari non tantum in tam magnis sed etiam minutioribus, nisi illi qui legatione funguntur a principibus habeant potestatem. Et qui alia ratione passi sunt iniuri tractatus si decepti sunt. Cum ergo de bello inter Regna et Reges componendo agatur ab utroq; facultas ostendi potest et debet. Rationes quidem quasdam attulerunt sed illę quamvis subtile favorem seu

securitati nostrae satisfacere non possunt. Si serio habent animum tractandi non dubitamus eos plenipotentiam talem ostensuram, qua nobis Regi statim nostro satisfaciat.

Aetman. Cui unum essent, si verba et tempus inanes perderemus? Si aliam habereamus potestatem, non diffidimus, sed a sola Republica habereamus facultatem eam tamen sufficientem. R^a M^{aj} multis rationibus excusari potest, quominus hui negotio personam suam immisceat, quae cum vobis non sint incognita non possumus id in cogitationem admittere, ut a R^a M^{te} plenipotentiam exigamus. Si alia deessent nobis contra vos argumenta, hoc unum sufficit quod ita vobis antea placuerit.

M. Wendensii. Non ibo inficiis, D^{ns} V^{ra} in omnibus congressibus semper id primo loco reposuisse, ut a R^a M^{te} facultas ostenderetur. Et placent mihi verba M^d. Cancellarii ut rationibus ceteris, quibus ostendatur secure posse agi cum sola Republica. D^{ns} V^{ra} haec potissima fuit ratio quod obligato uno in Republica membris alium non obligetur. Sed novit quomodo in libera Republica, inter se obligentur rex et subditi, multoq; aliter se rem ibi habere quam in illis Regibus ubi absoluta est Regum in subditos potestas. Non dubitent D^{ns} V^{ra} quin ea quam habemus plenipotentiam, data sit esse dicente consensu, S. R. M. Non ferunt autem rationes R. M. aliquid amplius quam iudicium tractatum salvo tamen per omnia iure suo concedat suamq; M^{tem} peculiariter non immisceat. Potest exemplis probari tractatus in libera Republica in totos etiam exclusis Regibus firmos fuisse. Cum enim Rex adstringatur mutuo iuramenti vinculo subditis liberis, ideo si quid statuerit ab ordinibus Republicis non est dubium quin id ipsum rex servaturus sit. Quo circa pro sua pietate R. M^{aj}. D. noster clementissimus non faciet nec fidem Republicae iuratae in dubium vocari desidevabit. Possunt ergo D^{ns} V^{ra} transire ad tractatum cum solis etiam ordinibus.

Karoleor. Si negotium exigui momenti ageremus aut si leve diffiduum Reges nostros distineret, via de levibus iniuriis ac damnis aut de regundis piribus sermo esset, possit talis tractatus D^{no} V^{ra} dicit credere velit. Verum est Regem in libera Republica absq; ordinibus non habere potestatem quidquam statuendi nec tamen ordinem invito et inconsulto quidem Rege, stare quidquam possunt. Si exempla Regum et status Poloniae consideremus animadvertisimus ab antiquo fadera et amicitias nomine et authoritate Regis scriptas cum vicinis constituta fuisse. Italia inter Regnum Poloniae et Bohemiae talia olim in regno Hungaria stabilita fuerunt. Et si quis immorari hui velit plura ex publicis actis exempta proferre poterit. Hi non acta sunt causa solius Regis sed Regis et Republicae. Quanto minus non possumus esse contenti fide solius Republicae si quidem causam cum Rege habeamus. In conscientia nostra sumus cum solo Rege controversiam nobis interidere, quomodo ergo possumus ad tractatum descendere cum illo qui regem suum obligare non possunt. Haec fuit causa cuius prioribus iudicio non potuimus fidere, et poterunt D^{ns} V^{ra} concludere tali potestate non posse nostro Regi satisfacere. Obiis rationibus non pugnamus, et nisi monstraveritis regem obligari posse et confirmare ista ne impingantur, et ne securitati nostrae noceant, nos quidem tenebimus omnia paulo modico sed sine magna spe boni eventus.

M. Referendarz. Porpit naprzod aby go M. Wendensii Tomaszki, niezby bow iem zotawosna, facina, miai Grammatyce w gębe dae. Mowa iego ta byta. Wexorayszege dnia i dzisicay nastuchatem sie szewonih i ordobnyeh disawosro M^lanci Karuloru Szwedzi, re w tawazniczych trawitatak narzyeh bez podpionu Koola Inli Pana naszege dobry nie moze bydz skuten. Bo iz on est glowa a R^zelta

iaoby extenuami albo ciatem dta tego pewności tych tractatow nie nadziess, tytu
na plenipotenyi. Krola Jmci mamy za glowe; i Pana naszego; ryczymy aby nie tytu
on sam szereglicznie sam i dta go pascowal, ale i swiatobliwe WMM potomstwo dta
Wnucow; Prawnicow za wolnym obieraniem naszym tez stolicy opiadate. Ale
similitudo bardzo jest nierowna, bo krol nie jest tak do Rzplty przywiazany ja
glowa do ciata. Kiedy glowa umrze ciato rze nie moze. Tu zas choc krol um
ra pozostaw Rzplta w calosci zostawa, i pascia z Sarsiadami niewiaduszone. Do
tego nie tak krol Rzplty wlada, jako glowa ciatem bo nam przy obieraniu nasy
zawrzy swiatobliwe przyiega, i wedlug onych sie rzadzi. W ktorzych prawach
jest obligatus et sine scitu et consensu Respublica wojny wieci nie moze, tak
wriemy to o poboznym jego sumnieniu za nam tego nie naruszyc. Bo ac w
se, nam to reszto zawroci tenor z wami pokoy; i obligowac sie zai, kiedy by
my wiedzieli ze tego strzymac nie bedziemy mogli. Lecz co my z wami pokoy
nawiazemy, to sie nie rozewie; i krol Jmci Pan nasz zadney wojny z Polsci; Lit
wy do Szwecyi nie powiedzie. Bo iakom nierowny rzec jest nam przy sieg
swiatobliwa, obowiazany. Przeto nie traci WPan czasu tan dta guemi obawami, za
da nas tu ordobnem stowoy brooni mamy. exempla wawowne bywaty. Wzras
nie byly przeztemi czasy z kawona, Szwedzka, a pozeci krol Jmci miat pro voto et g
to. Drugi przyklad z Rawodem Moskiewskim stowoy jest naszym i waszym sarsiadem.
Wieci WPanstwo ze obwali sobi krolewica za Caza, i Pana, przyieglu mu i potoy
iego dali mu stolice; i wszystkie imperii insignia. Powstal potym Rebellizant ze te
czy pomieszal, wyslizneta sie nam stolica z Kapu byla tandem wojna dta; i kowa
wa potym pisali poszrac krola Jmci ~~procedere~~ opokoy, krol Jmci i krolewici acz sa
Pani swemu prauidnowac nie chciat wszacz dozwolet aby o nowoy tractawano. By
tata tedy Kommissya w R. 1615 na stora, wielcy ludzie z waszey strony ziedrali. Za
wtajnie taka byla kontrowersya iaka, tu WPanstwo wnosiue, bo pod imieniem Michal
wym tractowal, a krola Jmci, także i krolewica zaiagac chcieli. Coz z tego wof
A to odawila sie byla woga wojna; i wszystkie tamieczna monaschia dowia, sie aptoat
Potym musieli pod same mi miedami stolicy Tractaty przyiac; i pokoy postanowi
choi ai krola ani krolewica tam nie stauo. Je indmie z Moskwa, uzy niowac,
mocno po dta drien stoa; Bo iako Rzplta wszystkim Panstwom tak; i im u
re, trzymo. Do tego sie wracam abyo WMM ordobnych stow ordore widza, nie bo
no nie zazywaiac, do samej rzeczy z nami przystepowal. Co Xr. J. H. Hetmar
J. W. Wenderski dawno iuz WMM, upominaciz. Bo wt za konci bedze czeli sie
czyn roziedrimy tytao et oroutre uswi wozlame nastapi.

Ja mowę J. Referendaria, P. Wenderski go Lacinie Homazysta na konci
te stowa swore przydat. diocosa sunt exempla faderam cum aliis Regnis in totum
Mam ibi causa regum uniuersa cum Regnis et indivisa fuit. hec autem alia est cau
sa Regia Mts alia Respublica. Gaudet namq; Regia Mts hereditario iure et legi
timo super Regnum Suecia cui derogare non potest. attamen ut tractatus ab ordin
bus secretus Mts ipsois non impediect, nec diuantiibus induciis Respublica ordine
quo sua pietate bellum subire faciat.

Kancelarz. Quae a W. Referendario allata sunt eo fine ut nobis per uadeat
quo ab instructione difedamus, illa ad haec tria capita referri potest. Imo. Similitudi

1mo. Similitudinem corporis humani alia interpretatione vult nobis inuicem reddere.

2do. Distinguit inter Rempublicam absolutam et Regnum ubi Rex ceteris conditionibus iuratis adstringatur. 3tio. Adducit exempla ubi non sine fructu eiusmodi tractatus fuerunt.

Primo. Corpus solere comparari cum Republica constat nobis ex omnibus politicis haec si quis vel male vel bene affectam Rempublicam describere velit. non inueniat meliorem similitudinem quam corporis humani. Si caput in homine male valet, omnia membra languent, si rex laborat Respublica non bene habet. Si itaque Respublica debet obstringi non potest Rex auelli. aut necesse est ipsos a se inuicem discedere.

Alterum. quod rex sit obstrictus iuratis conditionibus id non tantum Regi Poloniae valet, sed et in aliis regnis idem valet. In Regno. bene obstrictus rex subditi ceteris legibus, in Regno Danica et alibi itidem. Imo licet in Regno Gallia et alibi, et successio hereditaria, tamen reges iuratis conditionibus suis obligantur. Nec procedit Ratio quod Rex sit obstrictus ergo debet excludi, ratio debet vero tanto magis auctoritate sua tractatibus praesse, quanto magis sua fide et iuramento subditi obligatus.

Tertio. Videmus exempla a nobis et ab induciis Moschoviticis esse desumpta. Illa sunt confirmata, ut mouerint nos potius quam minus huiusmodi pacem admittere possent, quam ut nobis ab istis exemplis tractatus absq[ue] rege persuaderi possit. Illae nobis omnia evant suspecta, et quamvis illae induciae postrema A. 1610. iurata servata sunt, non tamen id tribuimus induciis sed iniquitati temporum, quae non permittebat quidquam contra nos tentari. Non id Republicae vestrae inquamputamus illa enim non fuit obligata et non potuissent quidquam contra eam conueniri. Moschoviticarum inducias quid attinet, nobis constat quibus conditionibus sunt iurata. Sicut Regem et Principem Vladislauum non tenent. Sed quam temere et inepte Principes Moschouum id fecerit ipse videt. Vellet emendare proculdubio errorem suum sed quod fecit, coactus et inuisus fecit. Non naturae ergo induciarum, sed ipsius infortunio id adscribendum est. Nos abstinemus ab hoc certamine, si in nostra esset potestate, sed cum nullum medium securitatis dari possit nisi Regem vestrum obligatum teneamus, ideo sterilitate omnia videmus suscipi, nisi Deus Vrae spei aliquam plenipotencia a Rege Vro nobis fecerint.

Aeternum. Aliunde debebam ordiri. Sed cum Dno Vra fidem Republicae nostrae quodammodo restringere videatur ideo ex debito officii quo Patriae meae et amicis meis tenent, non possum id silentio involvere. Non fidei, sed iniquitati temporum tribuunt, quod in quiete fuissent, ac si nostra Republica spargenda fidei occasionem non intermiseret, si vicinis belli non fuisset infestata. Qui mentibus ut ipsis fides habeatur, non solent aliam fidem audaciter prociudere. Sed tanta vis veritatis est, ut ex ipso etiam ore Dni Vrae patrocinium habeat. Nam et heri et hodie multis vobis praclarum Republicae nostrae fidem commendavit, cum possessione illa inducia A. 1610 per D. Castellarium tum mi fallor personis subscriptae essent, tamen a Republica sancte observata fuerunt. Quae vero cum totius Republicae nomine vobiscum per nos tractatus, putatione istius in pro nobis militat ibi enim inter solas Republicas foedera et pacta sunt constituta. Rex autem qui cumq[ue] succidit obligatur iisdem.

Kanclerz. Quod ante didi, Rempublicam Poloniam non fuisse nobis obligatam non ad detrahendum fidei Republicae Vrae id habi debet, sed quod tales induciae non reddiderint nos servos,

nos securos, etiam si ab omni casu fuerit ideo probabimus, quod ordines Reipublicae
indivisi illas confirmare noluerint, non querimus, cui tati et securi fuerimus, sed dicimus
nos non fuisse securos. In aliis si Dñs Vra argumenta non deficiunt, nos itidem. Sed si Dñs
Vra nolunt discedere a suo proposito, cogimus dicere, quod hoc negotium bono exitu sit caute
rum, nisi videbimus, quomodo cavebitur.

Aetna. Ut antea dixi, non deberet Dñs Vra ad hanc quaestionem de cautione prope
re. Postea enim occasio de ea differendi dabitur, et ut vos a vestra ita nos a nostra parte dabimus
operam ut quam cautissime securitati vestrae prospiciatur. Nunc autem inter nos consti
tuatur, Dñs Vra cum sola Republica tractent, Notus est ipsis status Regni nostri, Notus
pietas et animus S. Re. Mitis. Notum et prospectum ipsius Mtem, ita Republicam
nostram tempore felici regiminis sui observasse, ut fidem ipsius labefactare nunquam volue
rit.

Kanclerz. Quod de potestate agentes, simul etiam cautionis mentionem facimus, haec
est causa, quia unum ab altero dependet, quia inter legatos publicos ita observari solet, quia
magnitudo Rei flagitat, ne ista a nobis negligantur quae etiam in minutioribus locum
habeat. Dñs Vra non vitio nobis vestant, quod accuratius in eo sumus. Rogamus
quoque ut quemadmodum Ill. et Dñs Vra libentes agnoscerimus, quod fidem S. Regis sui
merito extolent, et illam sacrosancam habeant, ita nobis condonent, quod nobis
utriusque dubia sit. Nam per 24. annos cum eo bellavimus. Haec controversia per multas
calamitates nostras cum eo est agitata. Praesertim cum ille sit diversa Religione
a Sacris nostris, ideo propter studium Romanae religionis in Regnum nostrum iruchen
da, ea quae promissa fuerunt, non diligenter observavit. Sunt et aliae considerationes tanti
momenti, ut non facile confidere possimus, si illa non essent possemus accedere sententiae
Dñum Vrum. Sed cum videamus, absque collegio parum nos prosequentes, praestat ut hoc
hoc quam cetera ad pleniorum congressum referantur.

Aetna. Quae de fide Reipublica nostra in animis vestris inest sedet opinio, in
ea eradicaanda non amplius elaborabimus, siquidem Dñs Vra omnes iustas ratio
nes respiciunt. De Mte Regia moderationes a Dñe Vra expectabam sermones. Cum alia
ratione non posset Dñs Vra fidem Re. Mitis exagitare, religionis exemplo usa est. Quod
in specie actum sit, et a cuius partibus iustitia steterit nolo replicare. Institutum enim
meum est neminem verbis ledere, sed modestissime innocentiam Re. Mitis tuari. Multae
sunt in nostra Republica religiones, nec ea solum, quae unum Deum in S. Trinitate
te profitentur, sed etiam quae a multis saeculis omnium Christianorum consensu haere
scos sunt condemnatae. Quae magis Pastoris Iudaei sunt peculiaris sacra. In
ista tamen diversitate et dissonantia opinionum ita Re. Mitis Dni Nri Clementissimi
moderatio erit, ut sua Mte in sua Religione sit devotissima tamen legum et ca
ramenti sui observantiam devotum non post posuit. Ita ut nos Evangelium non ha
beamus uno nemine habendi de Rege occasionem. Sed ut ante peti, ita vellem
obtinere, ut a Dñe Vra eiusmodi sermones produmantur, quos absque dolore et emu
lione audire possumus.

Paar Wendenski. Obligatus Rex Reipublica in observanda ipsius fide, ut D
Vra dicit, hoc ego argumentum posset vos adducere, ut cum ipsa Republica pacem
stabilitatis. Nam si Republica caveat, observat, Regia Mte fidem ipsius Ceterum
affirmatus animi nostri cum Regiam auctoritatem et fidem a Dñis Vris reborum accu
bitate labefactari audimus. Nos Severitatis ipsius Iustaei Adolphi nullam facimus men
tionem.

Si aliquid dixerimus modeste dixerimus. Nam virtus etiam in hoste laudanda. Vos autem D^{no} audeat Regem Dⁿⁱ nostrum clementissimum cum monstris nature comparare. Non ad oculum ipsius severitas nec ipsam hoc modo tanquam Principem Regi sanguinis v^{bi} devincat qui Regis M^{ti} nostra optimam mentionem fecit, studiat, sua ipsi commensuratae voluit. Scimus Jurginicum ob stuporem Laurence illatum Roma fuisse, pulchrum. Eriatn ob eadem manu suo parvatas regno exutum, Hostes autem Rex clementissimus quid eius modi emisit, quod eum D^{no} V^{ra} tantis oculis persequatur. Quia una pietas et pietatem M^{ti} cuius Virtus toto Christiano patet orbi nec diutius istis quidem M^{ti} ipsius debet esse potest. Non diffimulo me hanc noctem insomnem duxisse, et nimis dolose super innocentiam iniuriasq; Regis et benefactoris mei clementissimi ingerentis. Deum testor non alio me hoc animo repetere, quam quod cuperem Dⁿⁱ V^{ra} ab eiusmodi sermonibus qui vindictam ultionum provocare solent desistere.

Hanclerz. M^{ti} V^{ra} in deteriorem et malignam partem trahere, velle. Non comparavit illos duos cum suo Rege vestro, Scimus enim suum Regem Vestrum non intulisse stuporem Laurence ut Jurginicum, nec manu sua proceres Regni sustulisse ut Erius. Poterat certe D^{no} V^{ra} hanc noctem quiete dormire, et istis curis liber esse. Ego enim non de personarum delictis sed de iure Regni differabam. Inter bonos bene dabit agi, nec ea in deteriorem partem trahenda que meliorem interpretationem mereant. Quod de fide dixi, non eo animo dixi, quod sui Reges vestri per omnia suspectam reddere vellet fidem. Sed si Dⁿⁱ V^{ra} considerant, quo in statu res Regis V^{ri} et nostre a multis annis steterint, non mirabuntur quod nos Regi V^{ro} securitatem nostram tuto credere non audeamus. Non etiam dixi, quod quemquam oppresserit, sed quod diversa studia sectatus sit, et ex rebo reliquias ab ordinibus nostris alienas fuerit consiliisq; periculosis Regnum turbatum postea deponeret. Omnia illa a diversitate Religionis promanarunt. Non quod M^{ti} V^{ra} alleget, que in Polonia fieri ait, non inquisitiones in ea, que sub Regis Sigismundi imperio, in Polonia hoc in Passu acta sunt. Possent fortassis aliqua adduci que non valde protestantis vel Evangelicis placebant, sed ea que apud nos acta tales scrupulos habent, ut nisi videamus ipsius veram omnem corroborata nullo alio modo nobis satisfieri permittimus.

Wendenski. Sufficit Dⁿⁱ V^{ra} expositione sua M^{ti} ipsius cognoscere innocentiam, verbaq; sua in meliorem partem, interpretari, licet alieno exemplo usa sit. Quod dicit religionem offitiose et causam probuisse istorum malorum cum affarum M^{ti} ipsius, possem probare contrarium. Sed relinquenda ista controversia notius de medio termino, id est de plenipotencia loquamur. Negotium ita debet affectari, ut sit possibile. Alternam hanc posse adduci est impossibile, sed cum ordinibus absq; tali difficultate facilius conveniri poterit.

Helman S. Dⁿⁱ V^{ra} promiter persistenter, in suo proposito nulla spes est boni eventus nos enim propter ea que diximus, nihil prosumus in medicina proficere. Sed unicum addam, V^{ra} Dⁿⁱ affirmant cordibus ipsorum tales adhaerere scrupulos, ut non possint se credere fidei Regi nostro. Quid ergo prodesset Regi plenipotencia iniquum est enim diffidere, et tamen velle ut mihi caveat.

Kanclerz. Illud Vra iudicat, ac si illi fidere volumus. Ceterum non ita vel Regem Vra
vel quemquam alium malitiosum existimamus, quin servaturus sit ea quae subse
psevit, dummodo vicam salis habeat. Quod si Rex vester non dederit potestatem, ap
parebit illum velle esse exclusum et vobis nocere. Nobis enim magis negotium est cum illi
quam cum Republica.

Actman. Nulla instrumenta litterarum sunt valida nisi mediante con
suetudine. Negotium autem magis nunc temporis cum Rege quam cum Republica
vobis esse non credo. Sciunt Dnes Vra provinciam istam de cuius iure corio hui
latus, non Regis sed Republice nostrae hereditariam. Controversia illa, quae vobis
cum Rege nostro intercedit, tantum in intentione est. Haec autem quae Republicam
nostram afficit in ipso actu. Si cum solo Rege causam habueris posthac quae recedat.
Sed quando Republica ditiones invasit circumbit Republica ut sicut vobiscum
ipsa bellum gerit, ita et ipsa bello finem imponat. Nam Re^{is} M^{ajestatis} dominium cum
vita, quae ut ipsi longissime proovehatur ex animo p^{ro}secutus. Invidia autem
et ini^{uria} Reip^{ublicae} ad Livoniam perpetuo manebit. Et licet Dnes Vra cum Regia
M^{ajestatis} Vra causam componerent, quamdiu tamen Livoniam infestarent, nunquam ip
sis cum Republica nostra pax effet.

Kanclerz. Quanto illustrius est Regnum Sueciae quam Livonia tanto maior
controversia quae vobis intercedit cum Rege et Republica Livoniam quod attine
novimus esse incorporatam Republicae Vrae. Sed quo iure in potestatem eius recidit
eodem nunc curiosa est. Controversia cum Rege vestro composita cum Republica bellum
non componi, est quidem aliquod, sed multo difficilius illam, quam hanc componere
se statimus. Nam controversia cum Rege Vro generavit bellum Livonium, et cum
viri non potuerit subrepti sunt vix in hoc bello evadit nunc aliquid acquisitum,
nunc remissum, nunc item recuperatum fuit. Si volunt componi controversiam de
Livonia, componant prius originalem causam, alioquin non tam facile bellum componi
poterit.

Actman. Ego concludere licet, vos per iniuriam Republicae nostrae pacem cum Re
gia M^{ajestatis} quare, hoc quam sit iustum videte.

Kanclerz. Cum Rex vester istam controversiam fovat, et cum status causam ip
us tuendam acceperint cogemus eam quare per latus Republicae Vestrae

Actman. Per totum belli Livonici tempus, nullam monstrabitur exemplum, a
R^{egis} M^{ajestatis} vel suis viribus vel cum subsidio Republicae, quidquam hostilitates contra vos
tentatum esse. Sed tantum Vris infestationibus mediocre defensionem opposuisse. Sed
est tempus de his disceptare. Non potest quidem R^{egis} M^{ajestatis} quare nisi per latus Poloniae.
Sed quis scit si pax non successerit ad R^{egis} M^{ajestatis} et Republica per latus Vrae vindic
tam ex invasionibus non sit sumptura. Quod ne eveniat danda opera ut amicitia redit
leguehm. Quae si D^{ominis} Vris cordi non dubito quin a Persona R^{egis} M^{ajestatis} vobis discessura
sunt, quam vobis infectis discedentes, effusioni sanguinis et devastationi Provinciarum
causam datura. Certe enim estote, si pax non successerit R^{egis} M^{ajestatis} et R^{epublicae} v^{est}rae
quo cogitaturam, quam non modo in defensione sui, sed etiam in recuperandis
v^{est}ris et damnis compos esse queat. Itaque vna vobiscum elaborate ut pax firmetur
Si ad generalia comitia venimus cum pace, quae cominus, si cum bello reditum non etiam
ingrati. Sed videat D^{ominus} Vra quo solatio futurum hoc ipsis si occasionem qua fronte expul
lata est omiserit.

P. Weidenowi. Quae ab Ill^{mo} Principe de infestatione Reipublicae nostrae ditioribus dicta sunt, ea veritati et recentibus exemplis nituntur. Quod enim Dⁿⁱ Vo^{ra} causa habuerunt quod hoc funestum bellum excitaverunt. Non eorum contenta indigni Regis nostri patientia, quod ex territoris ipsius Pomeraniam possederent. Utrum itaq; pacem illi querent qui sine legitima causa tam facile ad bellum prosilierunt. Altriusmodi iudicet. Nos quod ore declaramus pacis studium idem animo desideratissimis cupimus. Sed si nostras labor ante essentia unaris esset, recideret bellum nec facile componi poterit. D^{no} Vo^{ra} non inhaeret diutius, sine opinioni. Si pacem volunt facilius eam cum Republica quam cum Rege constituti esse. Sed si omnino absq; Rege tractate voluit apparebit eas nihil minus quam pacem velle.

Kancelerz. Video Dⁿⁱ Vo^{ra} ex eo colligere se a nobis lassitos, quod pro venire non expectare in foribus hoc infortunium voluerimus. Sed si non ea quae in bello sed quae ante bellum sunt, alia considerabimus, melius de vobis sentient. Quod autem in ipso bello vobis consuluerimus, hoc vobis resti non debet. Cui noluerimus fidei iudicium aduersum est causas repetere. Hoc bello non tantum Livonia devastata, sed et Esthonia quae ad Sueciam pertinet. Nec vitio veritatis vobis quod bellum a Patria nostra longius respulsimus, certe et in nostrorum eas rationes insinamus, ut alibi non huius Livonia dirigerent. Quae rationem non libentes omittimus ut Ill^{mo} Vo^{ra} per et prudentes monuit nam forsitan non esset reditura. Deo etiam contra spem utimus et hoc tractatus suscipimus, Audente sententia Dⁿⁱ Vo^{ra} sine aliqua cautione non possumus. Cum enim nostra securitas his rationes firmas in animis nostris radices agerent, non potuimus hactenus animum nostrum aevumodave iudicium quae cum solis ordinibus essent constituta. Sed si placet, permittant Dⁿⁱ Vo^{ra} ut ista questio ad plenum congressum transmittatur.

Actuar. Ut plenarius congressus noster minus difficultatis habeat optavimus hoc in iudicium praesenti congressu nostro removere. Itaq; Dⁿⁱ Vo^{ra} non teneant nos diutius. Tam enim multoties et forte ad nauseam dictum nec habere nos nec habituros a Re^{te} Ill^{mo} plenipotentiariam. Quamvis cum sola Republica iuribus non deceret modum satisficandi, iste etiam a sola Republica.

Kancelerz. Dⁿⁱ Vo^{ra} opinioni concepta insistant. Ita et nos rationibus quae plura magis attulimus inhaeremus. A sententia nostra num quidem non possumus discedere, sed quandoquidem Dⁿⁱ Vo^{ra} generalem congressum urgebant, consultissimum est ut hoc ad plenum numerum nostrum referant.

Actuar. Discedemus hinc sed hac spe facti quod Dⁿⁱ Vo^{ra} impossibilitatem rei videntes generalem congressum nostrum non sint iudicaturi.

Kancelerz. Na to mi nie odpowiedział. Wychodząc z namiotu gdy J^o Kommissarzow Kancelerz wyprawadzał, dat mu Actuar adhortacya, aby pro ea auctoritate ktora, ma u swoich dyspozycjach rzeczy do prokora.

Kancelerz. na to odpowiedział swoje stanowce. Ale brudnowe sprawy ukazal utora im z Koozem L^{mo} zachodzi.

Porowidział mu na to Actuar iz to iawna rzecz ze oni pozem, Instanczom, wogac, i iudicium, chca, gminipale negotium uspokoi bez in mediis eant, bo swasto uspokorenia tej sprawy, wogac iasza. Ale gdyby z Kyptha, kontrowersya usprawia na byla, taemey notym za staraniem uspokoiionych curinuszow, przez kwewe Monarchy i potentaty negotium Personam Regiae Maiestatis concesseny wygte bydz mogto.

Kanclerz rzekł na to iż dobre consilium ale ony m ciężce.

Actman powiedział że to nam ciężey, niedybyśmy dla uspokojenia wojny. In
Hauksney prawo Koota Jm od Woga mu dare odegnoioae chcieli. Tu Koniec
był ich rozmowy z Kanclerzem.

Ostatni Liard

Wzystnich PP. Kommissarzow Kreczypowolitey z Szwedzami

Pierwsza Rozmowa

D. 26. Nowbra.

Godzina, po południu zechcieli się PP. Kommissarze, w plenu umiemo z Kommissarzami Szwedzkiemi spotykać i na naszych godzinach albo dwie czekać xedato się poszli do nich z obmową. Chodził tedy PP. Sachimowicz, Pasow, JKM; PP. Kooff. Obmowę, niezręchłego przyjazdu użyciowszy poszli ich do naszych namiotow. Ciżąd powiedzieli że teraz należy tak mieć chcie aby PP. Kommissarze Polscy do ich namiotow przyszli. Gdy użebra wazy tam i sam chodzą deputaci tej komisji użyciowszy nie mogli, przyszło samym PP. Kommissarzom zejść się między namiotami w pot drogi. Tam znów był certamen isto do tego wprzod że ma. Polym Kancelerz prosił aby nie użyciowszy użyciowszy. Nad czym chwa że 2 godziny spow wiedli przecie nie wie sion mieli. —

Druga Rozmowa 27. Nowembra.

Przytali Szwedzcy Kommissarze Oberstera Korica i Sekretarza Ryjskiego prosił, aby nasi PP. Kommissarze folgując Dniowi Miedzielnemu nie schodzili się dził z nami tyłao im kopia, Plenipotencyi przytali, on też swe potestatis exemplar goto woi im oddae. Prosił przytym aby kontrowersya z strony namiotow była decydowa na miarowicie namiot eden do drugiego przytrina, wsty.

PP. Kommissarze na piernuwy tej legacji niunt pozwolili i dali tym delegatom kopia, swej plenipotencyi od nich też użyciowszy wsty. a co się, namiotow tyce dali co moc Hetmanowi aby się on z Pontusem noto tego umowat, co pierwszego użyciowszy wsty. Hetman wskazał do Pontusa iż namioty przytrinaone być nie mogą, bo nie iednako wym użyciowszy robione. Nafte Szwedzi z Kapami a u nich Kap nie mają, wsty, chci by użyciowszy. Spieć były, przecie kom. w użyciowszy dystansu byliby, musieliby bardzo wo ta, ale iestli chwa z swej strony niech tego wysadzi żeby był muet, isto do czego namiot użyciowszy. —

Trzecia Rozmowa 28. Nowembra.

Je się, najwym nie podobaty lo, y przeto Hetman do Pontusa wysłał. P. Oberow- mego i Kapowosnego, aby raczej użyciowszy szrodek był obrany, miarowicie budy z chwy tu użyciowszy, parte et labore operacy, wystawit. Pontus, acz, na tosy był użyciowszy, przeto lit, wszazre na zrobienie budy. Od, woiwy strony Szwedowie wchodze mieli, swoy stat postawit, nasi także. Guoto 11. godziny użyciowszy nasi, Szwedow got godzina, Kommissarzami użyciowszy. Graffa z Wiffenbuqu. Ma co PP. Starosta Zmudzki odpowiedział. Przez tychże Delegatow wskazał Hetman do Pontusa, iż wedlug umow Mitawskich nie mieli być transfuga przy takich kongressach, przeto aby Labarowi przez, kapam, notoy się, ale zachował w służbie Krola Sme.

Pontus wskazał że tego użyciowszy nie może, bo Labar est wiernym Sługą ich Pa-
na,

Pana wskazał ten Megdenowice atory od Szwedów do Polaków przystali bywali
pod Witarow, uderz z nich Pontusa wital a porzucił za obsarę tego sobie nie miał.
Na to odpowiedział Hetman Megdenowice poddani są wstaję Pana naszego, za
dowi żadną przysięgą, nie byli obowiązani, tylko przez gwałt powzięciu Rygi od
Kozłowski swoich zatrzymanii. Potym nie porębowali się do niej ale w domu ich pobra
no, i tak przy swej stronie zostac musieli. Tu zas dyspaw ratio bo Labaw audroze mia
Stuzji Stuzji Kozłowski potym wozia, wozny od Woiwody Kioowskiego na 200 lub 300
Raytarow, ani ich nie wystawit, ani pieniędzy oddat, ale zaważ do nieporzyciawka woz
Stat. Pontus. przyjstal znou z tym iż Labaw nie był żadną przysięgą, obowiązany
ny, ale jako Cudziemiec od Rydzan uproszony, i nowo miasto w ręce Szwedów
szto, tedy on fortunam civitatis scilicet quosdam waz by to Hetmanowi nie obsarato.

Hetman uważał że Labaw rzeczy swoje zle forbuie. Bore nie przysięgat to nie
mowa, u niej bowiem nie ijt tak dalece przysięga zwyczajna, ale przez bawie
pieniędzy obligue re Sacramento militari. Do tego Labaw był obowiązany
lowski nie tylko jak Lotacz, ale jako poddany, bo miał pewne w Instancjach dobra,
poreto nie możemy do gawie aby ludzie takowi ouerac się, onas mieli.

Ś.P. Starosta Łuński te medium podał, aby Labaw przy Chocagwi stat a nie
nawarzał re Hetmanowi na oczy wzał go kto uszy nie za Luowu przy. redt ten
ze Rotgeriusz wożąc aby. Hetman tego niebrał przed. iż, ze tu Labaw przyiehat.
By był wiedział że to Hetmana obrzac miało naratby mu był Doma zostal. Ale
iż chocagwi ugo wynis. razano tedy abiq. insigne contracta nie mogły być od
long. Tu postevum rednak obiecowat ze go brae z soba, nie miał, a teraz wskaze
Pontus aby się, menawariz na oczy.

Hetman za radaniem Ś.P. Stuzji Łuńskiego odpowiedział. Lesli Pontus pluri
estimat ofobę Labarowę quam rectam militarem disciplinam, i poroage u
redu. Hetmanowiego, tedy niech tamhumanitas przy nim zostane. Tu quantum
tero przed. się, będą, abym go nie widział, on też niech in. się, na kontempit
wskazue bo pewnie tyżnie sa oddam sposobem Pontusowi.

Lesli się, potym w Budzie. Po przywitaniu Ś.P. Stuzji Łuńskiego antciparid.
Stuzji Kanclerzowe dyskursy redt. Meminisse me quondam in Gallia propul
fuisse, quibus lex erat ne in Areopago dum iustitiam dicere, exordio et epilogo
rentur. sed rem ipsam simpliciter oratione expedirent, in multiloquio enim et tenu
puf consumitur et veritas perichitatur. Hoc exemplo ego usus ommissis verborum
ambagibus rem ipsam aggredias Dnes Vra idem ut faceret voge. Potym da
rat cytas plenipotencyą od Szwedzicki Kom: podana, we dwóch miejscach ied
no gdzie piszą, narzywając naszym Kommissarow w Szw. Drugi gdzie nie
o sobie re Regis Regni, Nomine suet instituti. Na cwo redt Ś.P. Stuzji ze
to dawno wiecie iż od Kwoła żadney plenipotencyi nie mamy. Poruo tedy za
gnac naj ducie abymy unienca in Szw. waktowali. Na to zas aby plenipot
encyą, ab ordinibus Regni Svecia pokazali.

Kanclerz.

Ranclevz. Exemplum scripti non uteretur potestate Potestatis exemplar hactenus die a vobis magis
 sum non modo non est firmis nec solidis cum potentes habeant potestates sed multo inferior. An
 tea enim hoc adicebantur verba, S. R. Mte. ad hoc negotium accedente. Sic vero nullus contra
 sui Regis est accessus, sed non conferimus eam cum prioribus potestatibus nam et Regi
 vestro et omnibus ordinibus constat. nunquam nos earum incertitudine contentos fuisse. In
 presentia autem potestate in quolibet ordine talia occurrunt, quae neminem boni eventus
 praecidere videntur.

Primo tali forma scripta est, quae etiam in provincialibus rebus non sufficeret ad invigilandum enim
 ea clausula quod eatenus sunt firma futura ista induca id nos causam infringendi cas
 nos probaverimus, talia quid sciamus fecerant quisque providens iudicat. Sed his veluti quae forsitan
 emendari possunt tria sumemus ventilanda.

Primo apparet nullam vobis esse potestatem a Smo Rege vestro, qui si non compre
 hensus fuerit, isti servitatibus nostris non satisfiet.

Secundo. Non habent potestatem ab universis ordinibus sed tantum a paucis Senato
 ribus, qui si hic ipsimet adessent, non pro legitimi eos agnosceremus nisi a tota Rya
 facultate essent instructi.

Tertio Rex noster Gustavus cuius nos nomine compavimus plane exclusus est. Nos autem
 a nemine potestatem habemus, nisi ab ipso. Non latet Dns Vras talem nostrum statum
 esse, ut nihil transigi possit sub ordinum nomine. Libertatem tuam non id decet, quantum
 ad Scapientiam natam sed vitam decentem quae neminem ledat, suam cuique
 tribuat, unquam rationibus non officiat. Habemus Regem qui licet legibus tenetur et
 iuxta eas nobis conditiones regnat tamen cum ita colimus et veneramus ut quam
 diu sub legibus nos gubernat nihil absq; ipsius voluntate cum hostibus et vicinis
 statuere possimus. Nisi itaq; Dns Vras cum eo tractare velit, praeter ista sebes sus
 cipietis.

Sp. Mta Lundae. Primo quod paucitatem Senatorum attinet, non sufficit id ad inprin
 gendam potestatem. Sciunt Dns Vras statum Republicae nostrae, si quidem primas Reg
 ni et tot senatores Primarii scripto edunt, nos insuper subscripti sumus nec dubitemus, quod
 Rya pro Rato et gratis superstitura sit qua per nos constituitur.

Secundo quod Regem attinet probare possimus id per nos Regiae Mte. Et licet
 nostrum sint octo commissa tamen singuli habemus speciale Rex Mte. mandata
 tum ad istam commisionem alioquin non suscepissimus hunc laborem nec redem
 movissimus non accedente Regia Mte. Quod autem Regem sumus voluisse hunc tra
 ctu nomine suum implicare, non ea fuit animo ut nostris labores reddere velit impe
 nos, sed ut iuri suo hereditario procederet. Et haec causa hactenus fuit, ut Rya Mte.
 nec dare litteras ad principem vestrum nec accipere voluerit. Aut enim negaret litu
 lum aut agnosceret, illud vobis duplicaret hoc iuri S. Mte. noceret. Clausulam quod at
 hinc, haec non nocet, sed prodest. Ponite vos eandem clausulam non vitio vestrum con
 fidimus enim a parte nostra sancte scriptum in quidquid a vobis statueris. Itaq; istos
 scriptos eximite. Si haec facultates ob paucitatem senatorum vobis est respecta
 habemus aliam eodem plane verborum tenore nisi quod tantum quinque Comites
 arii inscribi erant, in posteriori autem tres sunt additi. Insuper hoc sciunt DDVV,
 quod in futuris consiliis certo omnia ab ordinibus Republicae approbantur quae vobis
 nos statuimus.

Helman. Primo quod attinet personam Regiae Mte. sciunt DDVV. Republicanam
 nostram ea fide et observantia esse in Regiam Mte. ut nunquam suscepturi ordines hanc
 tractationem fuissent nisi Mte. Ra demeritissime accedat.

Deinde si vos peculiariter Senatorum in nostra facultate expressorem moriet, id tri-
pluri modo, impleri et reimpensari potest. Imo. Mediambibus Comitibus et M. D. Capi-
taneus Samogitia proposuit. Do Monstravi ego ad Mittaviam D. Comiti constitutio-
nem A. 1620. qua tam pacis quam belli negotium ceteris personis conceditum fuit. Haec
constitutio cum res aliam non sit abrogata ideo ea beneficio ipsius vocatus quoque de-
pendet tractatus Glio. Habemus aliam plenipotentiam in omnibus hanc quidem similem,
nisi quod commissarii tres additi sunt et tot Senatores subscripserunt ut Dñe Vra gene-
rally subscripitionem non debet requiri. Ultimo. Quod attinet personam Principis
hinc unum Dñem Vram hoc quo impedimento Plenipotentia ponere, quod totius negotii
causa est. Si Vni Dñi id nobis tribueretur, quod S. R. M. D. D. D. detrahitur, quod fuisse
esse iates nos controversia. Quid superesset debite Mra in Regem observantia. Ad-
ctiam addi debet comitia apud nos non celebrari nisi in decessu duosum amorem.
In singulis autem comitiis ceteris numerosis Senatorum autoritate publica deprecantur
qui res cetera temporum intervalla in aula Ra Mti resident et omnia in Repub-
lica incidentia tractant, illaque senatus consulta sua perficiunt. Cum itaque illi ipse
cum M. et Anno Archiepiscopo Gnesensi tanquam primata Regni subscripse-
rit certe immerito Dñe Vra diffidant.

M. Weidenensi. Dñe Vra immerito nobis obiciunt ac si iurandi effecimus quia
a Ra Mte ad hunc actum plenipotentiam non impetravimus. Dñe Vra ipse
met occasione nobis dederunt, idque duplici modo Primo quod litteras ad M. D. Lith sena-
tores scripserunt. pacem etiam excluso Rege ab ipsis postulando. Secundo. Quod ad
Mittaviam pacta steterint inter belli duces ut tantum inter Regna inducere tra-
tentur. In prioribus tractatibus semper id advertebatur ne quid iuri Ra decesserit
Imo ipsemet Princeps Gustavus mihi dixit. Non ego in causa Dni quod non sus-
cesserint tractatus. Poterat enim meus patrietis subscribere, salvo iure ipsius.

Cancellarius. Si Dñi non est alia facultas fatemur ea qua dicta sunt vobis
satisficere. Prius dictum est a Dñe Vra Regem Polonia ideo non subscripsisse
vel iuri suo presentari procederet vel Dni nostri titulus viceceperit. Concedo
gen Vrum habuisse causas ut evitaret hanc potestatem sed nos id cum revere tuto
se nulla causa offenditur. Pretendit quidem Rex vester in Regnum Sueciae
nos ipsi nullam tribuimus. Quae Regi Vro est consideratio ut absteat a Tractatu
eudem nobis ut absque eius ratificatione satisfieri vobis non patiamur.

Secundo. Bellum est nobis cum Rege et Republica Vra cum utroque igitur respectu
debet. Si non cum utroque respectu nihil agemus et non tantum Regni nostro bel-
lum erat cum vestro Rege sed etiam ordinibus Regni Sueciae cum ordinibus Regni
vestri.

M. Starosta Luedzai. Tam sufficientes rationes reddidimus cum Rex non debet
comprehendi istis tractatibus. Plures autem in prioribus congressibus exposuimus
latique nunc non habere nos aliam potestatem poterit hanc qua vobis offertur.
Procuratorum vero Regni quod attinet non potest solum Ra Mti us sed iuramento
quo tam ipse subditis quam subditi ipsius Mti sui obstricti sunt. illud quod
se Carolus agnoscebat Regem nostrum pro Rege Sueciae An. 1600 et An. 1601.

Quia M. Ma mowq Sturey suavia non vna a in hunc interceperat Rarabam
vra ab hunc gte bonae dysmora i presetyl ch dxiow ut vna hunc Rarabam
Lo vna hunc Stow Raryt. Audire vna Dñe Vra id quod ipsi non placeat si
serint ea qua nobis non placeat.

Actum. Promiserat Dñs Vra supersedere illis argumentis, quae praeteritis congressibus nostris ab utraq; parte de Rā Mts nostrae subscriptione agitata fuerit. Si id nunquam assitisset non desapsi fuisset in hoc verbo certamen. Plura a nobis non requiruntur. Expresse iteratasq; vicis diuimus, nec habere nos nec habere posse aliam plenitudinem. Quae licet sit sufficiens, si tamen aliquid ipsi adesse, viderimus in proximis comitiis ut D Capitaneus proposuit suppleri potest. Minus saltem flagitamus ne Dñs Vra Rā Mts subscriptionem requirant. Sufficit enim autem istum mediante consensu Rā Mts institui.

Cancellarius. Cum Dñs Vra fateantur se nec habere nec posse habere aliam plenitudinem nos venimus ad proceam declarationem quod frustra labor tractationis suscipiatur si ostensum non fuerit Regem Vra tenentis iis quae ordinis nobiscum constituta sunt. Si ista facultas, quae die 29 Octobris anno praesenti Dñs Vra concessa est, referret se ad decretum comitiale anni 1620. possemus nobis persuadere ista esse consensus totius Republicae sed quando quidem nulla mentio comitiarum facta, nos tantum solis Dñs Vra habemus fidem quantum habeamus illis qui nunci subscripserunt.

IP. Ita Ludovici Dominationes Vra nodum in serpo quoniam et eo in dubium vocant, quae perpetuo rerum cursu in Regno Polonia legi locum obtinuerunt. Si cum alia gente tractarem certe sufficeret illis talis potentia qualis ostenditur Dñs Vra. Nonne dictum est habere nos aliam facultatem cui plurimum senatorum subscriptiones sunt apposite, in ceteris autem huius exhibita plene est conformis. Habemus etiam instructionem senatorum senatorum manibus subscriptam, sed eam non tenemus offendere nisi hinc cum aliquid conclusum inter nos fuerit.

Rego domoviozy dat in IP. Ita Ludovici druzga, porceybat plenipotencia, przyto rey byto loicy podpisano a dawajac zeal te slowa. Non pedem moveam ad hunc tractatum nisi scirem omnia haec in comitiis confirmata fore, quae inter nos statutum.

Actum. Sunt multi inter vos qui Anno 1620 comitiis interfuerunt ab illis per lite testimonium an non publico comitiarum decreto in pace Livoniam Republica consensus, itae constitutio quaeadequidem in posterioribus comitiis abrogata non est ideo robur suum obtinet, et IP Procey ergore ipsius hanc nobis facultatem dederunt. Non nos moveat paucitas subscribentium si enim id agitur et tota Republica subscribet, hoc posset nullo modo absq; comitiis fieri et esset hoc in Republica novum et in auditum exemplum si omnes senatores omnes Julianum quos non una charta sed via magnam volumen caperet subscripserint.

Cancellarius. Publico hic nomine compademus ideo necesse est, publicum afferre instrumentum. Non sufficit quod Dñs Vra, ciant se iusta protestate gaudent, nisi nobis quorum maxime interest, probarent. Videmus quidem hanc facultatem a Divis Magnis et in Republica Vestra prociatibus subscriptam esse, sed nobis notus est status Reipublicae Vrae et, non secretissime quaedam agnoscentes, scimus tamen ea quae ad exteros de statu vestro provocare possunt, non potest enim Senatus obligare Rā, nisi enim nunti tu vestri illi possunt turbare quod Regi et Senatus placet, illi hanc suam libertatem tueri, et pugnant pro ea tanquam pro aris suis et focis. Post comitia in A 1620 celebrata iam erat Livoniam tractatus per MD. Castellacum Vandensem institutus, illi autem cum inutiliter cessaret ideo et authoritas decreti illius comitialis expiravit et hinc nova auctoritas requiritur.

Actum. Si supra de comitiis et interueniis exceptio seruo a Dñs Vra infecta, cui

ergo ad Mittaviam effationem annorum ad primam Maii incurret? Cuius nomine tractatus
susceperunt. Sciebant enim nulla nunc temporis comitia celebrata esse nec coniecienda
si poterant. Nam nobis erat id incognitum. Ante mensuram Maximam celebrata fore.
Certe apparet istos scrupulos nunc demum esse natos alioquin si plenipotentes vestros
ita enim proceperunt Dñs Vra diffis. huiusmodi nunquam effationem inissent nequaquam
tractatum aggressi essent. Sciebant enim nos ab intermuniis et comitiis non ad ducta
nos potestatem. Plane ita vexationem quandam redolent et omittenda essent. Sed quid
respondent Dñs Vra ad verba Ill. D. Capitanei qui dicit in comitiis huiusmodi corruptum
satum in. quid huius plenipotencia deest.

Kanclerz. Si Dñs Vra demum in comitiis reserere id voluit, ergo huius tanquam
privati convenimus. Nam si publice convenimus nihil habemus ad referendum
sed huius plena auctoritate concludemus.

Aetman. Non ideo nos comitiis tuemus quasi nobis iusta deest potestas. Sed huius
dumque quocumque huius conclusio fuerit in comitiis approbata in.

Kanclerz. Haec ergo ita maneant. Ad totum autem de rege nostro quid respondeat.

M. Sta Ludov. Vos quid respondete ad id quod ego vestrae Liberi plenipotentes

Kanclerz. Quod solus Rex noster subscrip. eorum id Dñs Vra improbant. sed convenit
Non tantum in Regno hereditario ut Anglia et Gallia et alibi sed etiam in liberis
Regnis ut in Regno Danica ita consuetudo obtinet, ut Rex subscribat solus. Si ergo
Regis nostri non vultis plenipotentiam admittere nos non sumus commissarii.

M. Sta Ludov. Ita est si Dñs Vra aliam non habuerint facultatem non agi
insistent a nobis pro commissariis Regni. Nos Regem eum nullum agnosceremus
alium nisi Regem nostrum.

Kanclerz. Non movebimus istam controversiam quae Regi nostro cum Rege vestro inter
edit. Acerbum enim hoc esset et sine fructu. Morantur ex eo bellum ortum et eum Sta
tum qui apud nos est per 24 annos defensum esse. Si cum vestra Republica
pro legitimo non agnoscat ullam videmus componendi belli rationem.

M. Stavosta. Non querant id quod iam centies ex nobis audierunt videlicet nos do
minum vestrum non agnosceat pro Rege

Kanclerz. Ergo infectis rebus discedendum.

M. Stavosta. Habeat Dñs Vra eum pro Rege deest ipsi titulos quos volent nos
non impugnabimus modo ne ad istos titulos obligemur.

Aetman. Quod a nobis non oppugnatum, id a vobis defenditur. Quis inter nos dicit
utrum vestro status sit legitimus nec ne. Sed si Dñm Vrum pro Rege agnosci vultis
non tantum essemus iniuri Regi Nostrum sed et toto causa cademus. Appellamus consensum
has vestras an deat Regi nostro pro cuius dignitate carissima quaeque exponere huius
mum, id pro nos deturbi quod divini humanoque iure ipsi competit. Desperandum est de
toto negotio, si Dñs Vra pervererint in hac questione. Potius invenienda inter Republi
licas concordia. de principali autem negotio Casar et Reges Christiani agant. Nam quocumque
vis Dñs Vra maiorum suorum institutio id accessari dicitur tamen ipsi sibi sunt
contrarii. Bona enim tractatibus iudicis obligaverunt se se, hanc causam arbitrio Ch
ristianorum principum committere velle. sed hoc nunc indecorum ipsis videtur, cum huius
decorum fuit.

Kanclerz. Existimabam nos eo fine convenire, ut controversia cum Regibus et Regibus
componeretur. Profiteri possum Regem Nostrum ad Mittavi non pervenisse tales difficultates

Difficultates huius moveri debent. Perabat enim omnem controversiam hac legatione componi posse. Non habemus mandata remittendi. huc negotium ad huc commissione ad exteros pervenire. Licet Dno Vro putent non esse prejudicium si ordinem cum Godwinis tractent. Sed non adferimus nobiscum plus iuris quam status nosse permittit. Qui cum a multis seculis talis fuerit ut Regis auctoritate omnia perageantur idem quod optes hunc actum mutari non debet.

Actman. Quarta obligationem Mittavensem comparamus de iudiciis inter ordinem et ordinem tractari. Negotium autem principale per iudicium componi nullo modo potest. Sed si ipsius compositionem affectum servatur via per istos inter ordinem iudicium.

M. Starosta. Iz uzy wiekow byl proponowal, aby sie tez tak rozprze a na dzien iutrzejszy stanęli.

Pontus. Odzywiał się na Mitawską kancelaryę. Chciałem prawi traktować wiecej Pana mego, ale Wł. Mł. rzekł że to nie należy, że o Roku swoim żadney wznieć huius crymi nie może, ale to wszystko do Kapitulney Komissey krymi odatada. Byli teraz o tym mowiu nie mamy na co rozstrzimy się z sobą, bo jest takie miały być takie porządki traktaty huius nudzieia potowiu nie masz.

Actman. Ipsa Dno Vra testimonio suo nunc mihi suffragata est ne quotiescumque ad Mittaviam Regis nostri et Dni Vri meo iudicio inceda erat, semper regressus me non Regno vestro deputari debent. Quod autem principalem Rē Mte Mte controversiam scripto transactionis non fuisset ommissum. Si id ad me dictum fuisset, certe in ibit Dno Vra inficias me semper testatam esse. Primo quod non tanquam Comcedim a Rē Mte facultatem obtinere.

Karclerz. Quarto laboramus intentione tanto longius diocedimus quod quidem ego in extremis versamus, nescimus utrum iam cum Dno Vro conveniamus.

M. Starosta. Ut animus vester sensu eo melius aperire nobis queamus, ego tanquam primus commissarius primam Commissionem M. D. Comitem ad privatam colloquium invito. Loquatur ille Germanice ego illum intelligebam. Ego loquar Latine ille me intelligit. Si etiam Italice loqui libuerit, facile audiam eius voluntati.

Karclerz. Szwedzi rozmiauwają się z nami, nos interim ferabimus. Przydat, to aby się wszyscy zupełnie zechali siebie wzajem. Tacno M. Mł. odwieść się na tron z Actmanem Szwedem, a oni też interim nie będą proznować. Tu domie był tego kongressu.

Die 29. Novembris.

Koto godziny 12 zechali się M. Mł. Kommissare in pleno numero. Szwedzi tamie przychali. Gdy w budzie sąsiedli. Pontus przypomniał wczorayszą Rewolucyę, iż na żądaniu M. Mł. Emudzkiego miało być prywatna pojedynkowa rozprawa. Na to M. Mł. rzekł iż się nie do wczorayszyi propozycyi swojej i gotow być ustąpi z Pontusem na pogwatnia rozmowę. Sylas spytał na atdymby mieysce odprawać się, miata. Pontus nie delibeoniac powiedział iż barbaerzowac w tej mierze nie chce, ale z Dno V. Starostą wydrze tam gdzie mie się quodoba. Cytym tu para 1797.

poszła do namiotu Hetmana i Kanclerz do swego namiotu. Hetman zaprosił Dwórny
PP. Kommissarze z uszemi Szwedziami odwiedli się na stronę. Te przywzięły rozmowy
trwały z 2 1/2 godziny. Po skończeniu onych zeszli się znowu wkręcając do Budy. Tam
PP. Starosta proponował aby dla deliberowania o tych rzeczach o których się teraz poro-
mowito dzień wtoreczny był wolny od zajęcia. Do tego iż pamiętam J. Sędzię i tak przy-
pada tedy Starosta rzeczył aby się Starba, Bożę zabawiono i temu J. Apostolowi wy-
naż uwagi, który iako w Niebie między 2 umyślonych siedzi tak u Boga może nam
być pomocny w terażniejszych sprawach naszym aby za jego intercessją sprosz-
ły skutek otrzymali.

Kanclerz Szwedzi powiedział na to iż nie jest zdrowa propozycja PP. Star-
goli temu samemu aby Hetman ich miał czas do referowania się, innym Kollegom
swey rozmowy otwora tedy między nim a Panem Starbą byłby.

PP. Starosta ozwał się na to iż on to co z Hetmanem Szwedziami mowiono z swe-
mi kolegami konferować ma wola. Należy niebawem pojechać do swych zastaw-
nych.

Die 30. Novembris.

Hetman z PP. Wdą Potoczin, PP. Referendarzem odjechał do obozu, dla poro-
wania placu i rozporządy wojnowey. a PP. Starosta przyspieszył od siebie do
Ponkwa z Koedensem prosiąc aby kondygie na piśmie przystał, a ostatecz-
nem przystał mu obiecać, żeby ten dzień nie przeszedł na porozumowanie ale się poro-
dycyach deliberować, a na dzień wtoreczny z gotową, dealawacją przysię mógł.

Porozumienie na to tamta strona i przystali przez 2. delegatów swoich to jest przez
Minotaja Stoma, Holgrichta Sekretarza, kondygie także wstąpił i tak Hetman
nowi pod Mitawą, podane były in casum zawarcia indyji między Karolem I. i
czarzem, a między Justawem a Karolem Szwedziami.

Gdy z temi kondygiami Szwedzi wyjechali delegaci deliberowali PP. Starosta z
drugimi Kollegami jeśli się przysta, i jeśli wzajem swoje przystali. Tandem dał im
tawę, odpowiadając że to są kondygie dawne pod Mitawą, repudicowane i które nie chcą
mieć chcieli. My zaś potrzebowałismy nowych y Starzych bo te sta wilecey
stusznopimnoga być zastawane. Wracal im tedy nazad, i dawal przysięgę o-
mu swych przystali nie może. Ale za udziałem tych delegatów porobami narad-
i przystał, kondygie nasze przystał, które wszystkie generalissime były pro-
tylas to iż nich było speciale, iż indyja certi temporis cum restitutione ablatum
sine derogatione iuris hereditarii J. Rē Mōis in Regnum Suedie byt man, przysta-
wione.

Die 1ma Decembris.

Iz się był uszemi Hetman z drugimi PP. z obozu nie wolił przystał PP. Starosta
do Kommissarzy Szwedzkich P. Terzego Koszuleta z tym iż on nie radby czasu
darmo trawit, ale iż Hetman z 2. kolegami do obozu i chiał, tedy musza się to
wola, ich jeśli się dzisiaj zechcać chca, bo PP. Starosta z 4. kolegami i otoczył
nim zostali ad utrumq. est paratus. Przedw tym odpowiadając P. Koszuleto-
wey przysięchali też od nich Bernhard Junbe Komisarz, Henryk Fargiel przystając się
napi P. Kom. deis zachac masę z nimi wola. A ponieważ niebo już przysta być
ciężkie tedy podawa się sposob zechania się w Rei która jest nad samą rzeką. Uży-
pot cwićci mieli za namiotami.

24

Jeżeli ich był *M. Starosta* nie odpsawit a w tym uwoit *P. Koszciel* z *Reppen*
sami, iz *Kommissarze* *Szwedzy* wadzi by byli dzien dwidziesty na czym potrzebny
stawali, ale iz *Krzyszcia* *Kawa* *Helmiana* nie masz tedy wola, do uilwa poczeka gedyz
bez tego bynosci na rozumiecia, zeby sie co przyteoznego sprawni mogto. Potym od-
prawieni *Szwedzy* *Postowie* z tym *reponsem* iz *M. Kommissarze* ziada, sie ut-
ro in pleno numero a na *Kyie* pozwalacia.

Die 2da Decembris.

Idy sie *M. Kommissarze* z *Szwedziami* zechali nad *Ugra*, *Rzenia*, *Kala* *Kan*
clerz *moroi* *porozt*.

Cum intellessemus ex re et rationibus *Dnum* *Vrum* esse ut hesternis die super
sedemur volumus removere hoc *Officium* *humanitatis* quam *qualificaverimus*. *Hi*
die *quoq;* *magna* *sui* *parte* *peracta* *happit* *est*. *me* *patitur* *nos* *propter* *ingravescentes*
tenebras *morari*. *Id* *breviter* *repetendum* *quod* *Dni* *Vra* *meditandum* *relinquimus*,
quod *totum* *negotium* *in* *legitimatione* *personarum* *hinc* *et* *non* *agros* *catio* *pro* *M.*
commissariis *consistat*, *alioquin* *inutilis* *congressus*. *Spes* *est* *numquam* *suscepturus* *tu*
esse *Dna* *Vra* *hoc* *negotium* *in* *potestatem* *a* *Rege* *suo*, *habuerunt* *ideo* *semel* *pro*
sempet *nobis* *suam* *mentem* *aperiant* *et* *aliam* *potestatem* *ostendant*.

M. Mta *Lemuzi* *Exhibuimus* *potestatem* *authenticam* *meam* *aliam* *demonstrare* *quod*
sumus. *Ut* *autem* *agnoscamus* *vos* *Regis* *commissarios*, *huc* *instructio* *nostra* *prohibet*,
sed *sponte* *permittimus* *nos* *sunt* *Imi* *Justam* *Adolphi* *sive* *Regni* *Suecie*. *Sed* *et*
Imi *Gustavum* *Adolphum* *agnoscimus* *pro* *Rege* *Suecie* *id* *absq;* *procedit* *Imi*
Regis *vostri* *facere* *non* *possimus*. *Media* *sunt* *quarrenda* *quibus* *istud* *negotium*
sortiri *queat*. *Expectamus* *si* *id* *nobis* *a* *Dnis* *Vris* *proporatur*. *Si* *etiam* *Dni* *Vra*
scire *voluerint* *nos* *id* *improbamus* *sed* *a* *Imo* *Rege* *vostro* *nequidquam* *habemus* *pro-*
testatem.

Kancelerz. *Videmus* *negotium* *pacis* *sumptum* *etiam* *aliquot* *die* *agitatum* *in* *uol-*
loco *subsistere*. *Quanto* *magis* *progredimur* *tanto* *magis* *spem* *procedi*, *non* *enim*
de *conditionibus* *pacis* *agimus*, *sed* *solummodo* *de* *plenipotencia*. *Sicut* *autem* *Dni*
Vra *vera* *facultate* *contentos* *se* *esse* *diunt*, *tamen* *volunt* *agnoscere* *nos* *Rege* *com-*
missarios *esse*, *tantum* *nostro* *relinquunt* *arbitrio* *quos* *nos* *commissarios* *generare* *veli-*
mus. *Vestra* *autem* *plenipotencia* *nos* *non* *possimus* *esse* *contenti*. *Imo*: *Tali* *forma*
scripta *ut* *etiam* *inter* *privatos* *consistere* *non* *adacta* *conditione* *nequeat* *Ido*. *In*
papyro *et* *non* *in* *pargamine* *scripta* *est*, *et* *facile* *in* *manibus* *attesi* *potest* *Et*: *Ne*
gligentes *scripta* *ut* *multa* *verba* *non* *difficile* *sit* *in* *hunc* *modum* *in* *alium* *sen-*
suum *detorquere*.

Replikowat *Stago* *Mta* *Lemuzi* *powtorzajac* *i* *ziewszyc* *sczy* *ktoremi* *na*
przeszlych *seffach* *ecstitudinem* *tey* *plenipotency* *wywodzil* *mianowicie* *seym* *i* *app-*
robationem *ordinum* *stawiak* *im* *przed* *oxy*. *A* *co* *sa* *papyru* *tych* *wszak* *plenipo-*
tenyja *tylak* *ad* *hunc* *actum* *sewit*, *a* *konfirmacya* *iktora* *na* *subsegu* *more* *by* *in*
pargamine *pisana*. *Nie* *byty* *w* *smak* *Szwedzimi* *racye* *nasze* *w* *szakie* *gdy* *im* *im*
stow *nie* *stawato* *ktoremiby* *tey* *plenipotency* *burzyc* *mieli* *oreali* *niech* *to* *im* *tal*
bedziemy *obaczemy* *istli* *istam* *facultatem* *ab* *aliquot* *Senatoribus* *datam* *accepto*
wal *moremy*. *Ab* *chochysmy* *ia* *zwyzieli* *tedy* *nasze* *dyfferencye* *porozowa*, *ten* *nasz* *Im*
aktat *to* *est* *z* *stony* *liwlow*. *In* *znovu* *byta* *wielka* *litigandi* *materes*. *Bo* *M. Kommissarze*

Non inoffense solidissimis argumentis narratis de anni Rosta Jure Pana uastego
sine praesidio iuris ipsius et sine diminutione debite ipsius M^{ti} fidei obligacione
temi tractatumi nec mox, ani Justawa za Rosta xnae beda;

In Rastero dobywszy Tow i affectoria bardo wiele w ten sens mouit. Vos non
pugnemus statum vestrum permittimusq; eum talem esse qualis esse est. Vos autem
nos conatus eo dirigite ut statum nostrum qui ab 20 annis in Regno nostro viget
letis et conuelliatis. Quante igitur maior est ruina status nostri, quam Riga et Livonia
tante nos maiorem a vobis patiamur iniuriam pro qua extremas vires nostras deuo-
te tenemus. Nam nisi pro statu nostro vigilauerimus effemus omnium hominum
requissimi. Sed si nostro status a vobis adhuc insinuet periculum dabimus opera-
re nos vestra arma domi moueriant sed ut ea a nobis longe propulsare queamus
et certe si non alibi hic in Livonia dimicemus. Scimus gentem vestram belliosissimam
et regnum vos habere amplum opulentum omnium rerum copia affluentissimum
in armis tractandis scimus etiam vos versatos. Nam ut alia septentrionalis gentes
que sub iisdem nobiscum astris viuunt ita et vestra Respublica vix unquam ab
his quiescit. Hac omnia bene apud nos sunt nota, et fortasse plus apud nos ha-
bent ponderis quam habere debeant. Sed cum et nobis sint necessarie reser-
uatae Dⁿⁱ Vos omnes eas pro defensione status nostri expositum ius. Tunc dicam hic
inuitus dicam, statum nostrum etiam cum euerione status nostri tutabimur. In hoc
in fatis est ut pereamus peribimus cum Patria potius quam ut in ista sorte ex-
eamus qualem Dⁿⁱ Vos nobis struant. Vocamus a Vestris rebelle gravissimam
iniquitatis Mahometanicae satellites nemo probris talia ferre potest. Et nobis erit
certe tantum animi ut libris pasentibus ueribus bonis vita deniq; malimus ipsa
calere, quam in tali opprobrio versari. Nisi de nobis melius sentiat et statum
nostrum pro legitimo agnoscat dabimus operam ut quicquid est malorum et ca-
lamitatum vobis inferre possimus.

Nate, nowe, replerowat mu M^{ti}. Sta. gaur, take zego gorby i upomera-
aby ich poprostat. A co sie, samey rzeczy tyre dekladowat mu, iz ani wyprosi ab
wystawzy ani wazyani wnowo w naj inaczey Kroluwy tylicz iz Roplasta nax-
Krolowi Panu swemu Prawa iego psowal; Justawa za Rosta nuc nec beda;

Heknan M^{ti}. Sta. powiedziat wautanda viuis cordatis noc iactanda sunt aut
Dⁿⁱ Vos p. do Kancelerza; nimis sudavit in ista oratione ipsi vishi i nofutiva.
Inepti enim et fidei nostre in Regiam Mtem obliti effemus si id quod ad nos
huc et sanguine nostro defensionem fuit. pro tali elaborato sermone Dⁿⁱ Vos cedebant;

Po tej deklaracji iz blisko tego bylo ze sie rozcechai rebus infectis meli i w
stium wautatom womei wryni.

Ale M^{ti}. Wendeni podat meduion aby narauitor vamo zepli sie z soba a
rey porwatne niz publiczne namowy wieli, gdyz czasem lepszy sie tabie partycul-
ne niz in multitudine naduwoiaz, wautaty. Przyjety to obie strony asaz sie w
Die 15. Decembris.

Dali xnae Swedom M^{ti}. P. Kommissaroz iz sie Ma gwerych namow zech-
nie mox, pozeto zeby sie tez oni nie truditi a odrygli ziard do iusta. Poruolita
to prxeiwna strana i przystali dwoch Subdelegatow do wiadniaz sie u M^{ti}. P.
missaroz

nom. o wtorey godzine i na ktorym miejscu zechal sie mieli i w jakim porzecz.

Dano im Respons ze III do Rei z pewnych konsyderaacy, nie potada, ale na przedwozy miejscu w namiotach schadzai sie beda. Assyteney 100 Tardy i 100 Pichoty przywioda. Interim III. Kommissarze delibeowali tak z strony woyska iako dalozego z Suedami postepow. Główna woyskowa sprawa, deydowawszy w tej długiej stronie indyey zawarli pewne punkta wtore una zaiubz, to est 4 Abta spolna, agoda swoią za Dyrecyą, II. Atty: Konudzięgo konfirmowali, o czym bedzie miejsce 5. Dumbra.

Die 4. Decembris.

Ciżciw łowam 12 zechali sie przy namiotach z obu stron po 200 Czlowieka ma iaz, a lubo niedl miedg nie maly wzakze jedna strona od drugiey obawiaiaz sie repulsam nie zapraszali sie do namiotow ale w budzie sub die wzemowoz odprawiali.

Pierwszy III. Sta. Konudzię tak mowiu poczal: Satis est ab utroque de materiis et qua- tionibus inter nos disputatum ut via aliquod contactum relictum ut iam nil diu proficit, quod non antea in disceptatione fuerit. In ultimo congressu Daum. Virum erat senten- tia non amplius illa posse publico agere nisi prius obstantia illa remouerentur. Itaque sine publico sine privato sermone id quod est inter nos impedimenti tollere voluit. nos libentes assentimus. Etiam id agnosimus Ionium Gustavum Adolphum esse ex familia cui hereditarium ius in Regnum Sueciae competit. sed tamen cum Re. Mth. D. No. Clementissimus sit in Regem Sueciae coronatus et felicitas adhuc in it am pro- test a Gustavo absq. praesidio Re. Mth. titulus usurpato. Requis. multo melius a nobis in requisita Re. Mth. dari. Si ex ea occasione bellum venatum fuerit quod- tumus coram Deo et hominibus non dedisse nos causam effusioni sanguinis Chri- stiani et omnia iusta pacis media admittere voluisse. Dnos. Vra. tenent haec con- ditionem de titulo ultimam esse inter vestras condiciones. Itaque si ordine ducere volu- mus ab aliis conditionibus incipiamus et haec in finem reservatis. Quisquis enim de medijs sibi prospicere debet, antequam se operi exingit. Ita et nos alia pacis tentemus postea id quod grandius est adoremus. Si quae graviora erunt referemus ea ad comitia, ubi erit Rex plenus Senatus cum collegium nuntiorum terrestrium. Si etiam aliquid huius concludemus ibi pro rato et grato acceptum.

Kancelerz Vestigis Daum. Virum insistentes non erimus prolixos in his quae antea ab utraq. parte summo conatu explicata sunt. Quo animo vel a Rege nostro huius missi- sionis vel quo ipsi venerimus id et litteris et gressibus absurde sumus testati. Qui corda mortaliu venatus, novit nihil fucate a nobis actum nil quae situm aliud quam ut pax inter Reges Regnaq. nostra institueretur. Qualibus autem rationibus a promo- vendo hoc nostro instituto detenti fuerimus offendimus ut quidem nobis videtur satis sufficientes. Dnos. Vra. totum fundamentum dicunt nec nos pro legitimo commis- sario et quidem Regis nostri agnosceve volumus. Si id sibi tribuant quod in requis- sito Rege nil facere possunt ego nobis id quoq. non derogent. et penes praescriptum nostra instructionis non maneamus. Si re infecta discedemus dabimus huius Deo ad in- dicandum et omnibus absq. affectu iudicantibus non nos nos stesisse, quod inter nos san- gres Christianus effuderetur. Privatum congressum quod attinet discutere quidem pri- vatum possumus de conditionibus sed nihil possemus statuere. Inno et publico praedica- va

proclama est nobis publice quidquam statuendi potestas si quidem non habemus
pro eius Legatis a quo missi nunc Coedimus quod Dues Vos prestarent omnia
quocumque nobis promittissent sed nos nostram Rempublicam nec Regem obligare possi-
mus.

Aelman. Ad propositionem M. D. Capitanei Janogilia non audivimus directam
responsum utrum privato an publico colloquio assensurus. Explicent itaq; mentem suam
diserte vobis sive privatim sive publice Dues Vos nobiscum tractatura nat. Nos solite
gentis vestra caudore et ingenuitate vobiscum agemus.

Kanclerz. M. Princeps non aversamur privatim publicumq; colloquium si boni
eventus esulget spes. Si tamen putant privato colloquio vilius effici posse. vna invi-
ti eo discedemus, sed hoc meo est vestra non posse quidquam agi nisi eo statu qui
nunc est in Regno nostro. Itaq; in manu est Ducei Vestri utrum vobiscum tra-
ctare velit nec ne. Nam nisi Rex noster pro Rege agnitus fuerit, vobis non
liet contra facultatem datam progredi et status vestros praesudicare.

M. Wendencki. Dostatecznie i dowodnie pokazowat, ze vobis in istis facultatibus
constitutis in godnie siq; porzecz debetey nadziei trawi gdysz tenaz badz deputacie vna
viciatq; siq; z sobaz badz tez vriedynaciem ieden z drugim moglyby siq; media cum
vendi vaxi istuis znalere ale quastio itora tenaz de plenipotencia movetur mo-
glaby potym in faciem revocari ad cautionem; tar neutri parti quidquam decederet

Kanclerz. Cum publice in praesidium status sui nil proferat statuere, mul-
to minus in privato colloquio id admitterent, familiariter tamen confere, ut pri-
vati cum privato paratos se dixit.

Aelman. Nota est D. bus Vris modestia meo tum in prioribus testata
congressibus tum in moderno actu. Jam enim iovites audio multa de fla-
tu Dnum Vrum contra ius et dignitatem. Ra M. D. Nri Clementissimi
differri. Itaq; non agra ferent si libere respondeo. Speciosa quidem est vox ista D. bus
Vras pro statu suo has in partes pugnae. Verum si peritus examinabitur, in-
veniemus aliter se rem habere. Nam primo quod a vobis evipit, pro eo non est
dimicandum. Rempublicam vero nostram imminere status nulla re probabitur,
non enim haec ratio sufficit quod Dno Vos Regium titulum tribuere velit,
nam non tantum de Rege illegitimo Sveciae sed et de nomine Sveciae liberam
esset Reipublicae nostrae ignorare. Secundo quid potest esse iniquius quam Rem-
publicam alienam armis ad agnoscendos suos honores adigere, ob solam ambi-
tionem tantam Christiani sanguinis effusionem admittere velle cum etiam velle-
tissimis Christiani orbis Monarchis satis est in suis Regibus adorari. Tertio
si vester status stare non potest nisi stante decreto in vestris comitiis con-
tra Regem nostrum satis iuste lato ut D. bus Vos dixit atqui eos vestros non
obligamus decretis et eorum executio in primum limitibus quibus Regem Sveciae
terminari debet, alioquin societas humana funditus everteretur. Si haec causa
ad incendia bellorum sufficeret, et quando Regum unum alterius decreto se
se subicere nollet. Quarto D. bus Vos R. am vestram non impugnavit

statum nostrum sed tantum honori et statui suo prospicere. Verum videat contrarium
huius verbi, si enim Dues Vrae ab hoc conatu suo recedant, quod a nostra Respublica nunquam
antea illis tributum fuerit. Nos e contra si Vestris accederemus titulis certe de
existimatione honoreque Reipublicae Vrae multum amitteremus, id enim a nobis extor-
queri pateremur, quod antea nunquam fecimus. Sed breviter me expediendam Dico
Dno Vrae pro honore et existimatione iacturam vite uxorum liberorum bonorum
leoni debere, ita etiam nos declaramus minores nos calamitates belli quantumvis
maximas facere, quam ut de antiqua dignitate Reipublicae nostrae deque obsequio
et observantia nostra in Rem Mram quidquam remittamus. Si arma vestra aliter
evitare non possimus obiciemus ipsi tales viros, ut non modo vestra tutari sed etiam
am Deo adiuvante clades belli, cum favore rependere possimus. Et hoc Dues
Vrae sciant citius Poloniam ac Lithavian gentem deleri, quam contra deus Pat-
ris non meruerimus bellum ullum cum vicinis nobis existere, in quod totis in-
cumbemus viribus et tamen dimidia tertia nonnunquam decima parte viciniam
hostis nostros bonitate causa peti poteramus ulivici. Nunc etiam nollemus no-
bis eam imponi necessitatem ut propter bellum Sueticum tota Respublica tantas
vires suas expiat. Imo, vedintegritate inter nos amicitia fortasse facilis media in-
tervenirentur quibus haec questio sopiri possit quam ut sperant nos per strepitum
armorum in vestram affectationem consentamus.

haudclerz. Si verba ista ab M. Vra contra statum nostrum prolata non ab M. Vra nec
a Republica Polona prolata fuissent, certe et apud me et apud alios plus ponderis
habuissent. Sed cum ab illis dicantur qui ductu suo ob hanc ipsam questionem
bello nobiscum certant ideo non est difficile demonstrare, nos istis argumentis non fe-
vellemus esse obstrictam, sed cum etiam Republica Vra consiliis decretis
eam comperere putavit, ut curam Regis contra nos defendendam publico edicto
susceperunt. Deinde non tantum haec subsidia ei promiserunt, sed etiam talia scelera
per litteras inruit, ut tamen vir honestus ferre non debet. Hi enim appellamus
rebelles, parricides, mahometanorum, atellites et alia probovis vocabulis notamus.
Haec cum vobis liceant nobis quo dignitate Patria sollicitis esse non licet. Pericu-
lum ex ipso bello reventurum quod attinet non ego in meci oratione quam Vra
sententiam nostram ut Dues Vrae nimis ad hoc tractatus alligarem. Novimus enim
quae sit Regni Vri potentia, non dissimulamus id et fortassis plura cedimus
quam de ipsa inveniantur. Sed ut Dues Vrae nullam suspensam pacem admittere
volunt, ita etiam ex suo ingenio de nobis iudicant quod ignominiosam pacem
iactura vite fortunarumque nostrarum redimendam esse iudicamus. Permittimus
M. verba, etiam plura mihi respondenda, cum de vetum nostrum obliquis ve-
bis iniustitiae accusaverit, quod certe satis fuit auleatum et non poterat absque
praedicio

equis auribus excipi sed hic venimus non ut careamus classium vel ut
deceptorum nostrorum qua solius Dei iudicio subiciantur, rationem redderent
sed ut de pace tractarem. Quod si hoc firmum est Dues Vrae nolite nos pro
ius agnoscere qui semis, certe melius est ut ab invicem discedemus, et hoc labore
liberemur.

Hetman. Quod decretum Regni vestri pro iusto non agnoscerim, non iusto me
peccasse. Nam quidquam contra legitimum Regem statutum in iustitia nomen non
potest obtinere. Sed cum vos ista sic pede transire velitis et ego relinquam. Ipsam
negotium quod abicit, iusto Dues Vrae si ipsis ex conscientia res dicenda esset,
ipsasmet perspicere, quid iudicii S. Mtas, et Republica habitura esset si huius
titulos vobis largiremur. Itaque sincere et aperte deinceps nos declaravimus nihil in
ter nos agi nihil admitti posse, quidquam Ræ Mtas Vrae iuri hereditario deo
garet. Si ipsam rem aggredi volunt, omittant istam impossibilitatem et de aliis
conditionibus nobiscum agant.

Po teg mowie Hetmanskiej Kancelarz Szwedzki prozeptawszy sobie nieco z
Pontussem iustat iza nim wszyscy iego Kollegowia mowiaq. Cum videamus
talem esse declarationem Ducum Vrorum ideo non amplius morabimur.

Lez choc ich niat nie hamowal, porzeci zostali. W tym Hetman to ozent. Cui
te et nostra sententia est ne amplius moreremur sed rebus infectis hic disceda
mus quam ut quidquam in preiudicium S. R. M. Dni Vri stateremus.

Kancelarz. Appellamus conscientiam Ducum Vrorum an possumus quidquam
statuere nisi agnoscamus pro legitimis Dni commissariis.

In znowu wszyscy wiedli to sami Szwedowie iakoby szanujac starosci
M. Mty Ludzkiego podali to aby siedziec sazyj.

Hetman. Nos etiam conscientiam Ducum Vrorum appellamus quomodo nobiscum
in his tractatibus agant. Nam omnia a vobis expiscata estis mentem nostram
probe intellexistis vicissim vero suam vobis voluistis lucusq; aperire. nos quidem
id non errore, sed iniquitate ducti fecimus sed Dues Vrae ultimatis nostris
conditionibus obtentis non debeant ad hanc questionem progredi que totum
diruit negotium. Si enim Dues Vrae ut dicunt Dno Vro id a nobis tribueretur
quod nostris a vobis detrahitur quid superesset inter nos controversia. Magnam
certe rem Dues Vrae lucrarentur et illa adepti magno cum fructu hic discederent.
Nobis autem praeter incertitudinem nihil esset reliquum, nam in disfectione vos
ha maneret, utrum nobis aliquod pro isto titulo redderetur. Si vero disfectioni Vrae
qui hostes nostri estis nos omitteremus essemus omnium hominum ineptissimi.
Sicut nos Dues Vrae verborum et discursuum inopes esse videant, tamen id cum
que sumus potestate maiores nos sumus obstinatiores. Accipimus pleni noten
tiam Vram contenti sumus potestate agnoscamus vos pro legitimis commissariis
vobis autem nondum ista sufficiunt, ita ut Dues Vrae hoc Regni nominis
deus non tam querere videantur quam sibi deberi putent, sed cum id nobis
tanto sanguine constet frustra id a nobis expectatur.

Kanclerz. Vra Ill^{mo} candoris comparationem instituit suaq; parti quae nobis multum hac in parte deberi potest. Sed quid Dⁿⁱs Vra nobis apparuerunt. Monstraverunt quidem potestatem sed eandem a nobis acceperunt. Potestatem Dⁿⁱum Vra cui non uicceptavimus satis gravibus probavimus rationibus. Nostri autem licet Dⁿⁱs Vra pro legitima esse agnoverunt in hoc nihil aliud est quam ducere utimur nos quo vultis Rege sed nos ipsum pro Rege non agnoscimus, et hoc dicitur omnia subornant. Nam duos Regni Suecia Reges constituunt, ut solus duos caelum non fert ita nec Regnum duos Reges. Conditiones propositas quidem et propositas accepimus sed cum Dⁿⁱs Vra volent nos legitimare ideo quod initio recte quod ulterius progredi nollemus. Noster enim tractatus ab ea controversia initium debet sumere qua bello huius causam dedit. Haec si non amoveretur frustra latere lavamus.

Aethuan. Non est hoc vanum quod die soles in caelo apparere solent, quorum alter verus est alter fictam lucem habet, et cito evanescit. Ita in Regno uno nunquam appetitate factorum duo Reges contingere possunt, alter tamen eorum legitimus est alter qui se intrudit, non diu durat. Sed haec similitudo ad Physicam est remittenda. Godricem tractationis quod attinet non soli huius tractatus Dⁿⁱs Vra interfuit, sed etiam fortassis alius. Mor huius est ut prius conditiones rei pro quo negotium suscipiatur, exequantur. Eodem modo Dⁿⁱs Vra conditiones suas subscripserunt. Ultimo enim loco eam posuerunt, qua titulum concernit. Praesentis autem tractatus primam esse debere de titulo controversiam nos non agnosceimus. Occasio enim tum admodum nostrorum tum tractationis praesentis, est ut ablati restituantur. Si itaq; ab occasione initium sumere vultis agamus de restitutione ablatorum.

Kanclerz. Ill^{mo} Princeps si non sopita fuerit originalis controversia de restitutione ablatorum non potest agi. Mallemus certe ea nobis edipi, quam ut absq; fructu restituamus. In conditionibus a nobis oblatis non postrema sed prima est de titulo conditio legat tantum Vra Ill^{mo} et videbit, nos id pro quo bellum susceptum est nequaquam ultimo loco posuisse.

Aethuan. Non de exceptione nunc loquimur, Deo et temporis ista committimus. Postea ab utriusq; de eo experiemur, sed si ista Dⁿⁱs Vra per originale negotium praesentem nostram universam elidere volent non est quod cedamus pacis studium ita cordi esse Dⁿⁱs Vris proicit ore profiteatur.

Kanclerz. Cum plenipotentiarem Dⁿⁱum Vrum inspiciamus et defectum ipsius consideramus idem certe Dⁿⁱs Vris sentimus, quod ille de nobis procul a nominam a corde abesse illud pacis studium quod ore profiteatur.

Aethuan. Si Dⁿⁱs Vris nostra non satisfacit plenipotentiaria eius non respondet ad illud medium de confirmatione in comitis obtinenda ab Ill^{mo} D. Caritaneo. Iamq; quibus propositum.

P. Weidenm. Ut scopus huius controversiae aliquis, feliciter acquiri possit, melius est remotis arbitrariis agere. Ibi facilius media et rationes quae nostrae consentanea essent consentanea quae factu possibilis indagaverimus et huius huiusmodi huiusmodi in nomine

alliffimis amoliremur. Num enim de ista facultate loqui ceteris in compositis plane
posteriorum videtur. Idem jurisurum tractatum exemplo probat potest, in quibus
licet principalis controversia semper reposita fuerit tamen nec Dei gratiam opti
mo sine non evanescit frustrari.

Actman. Tam in publicis quam in privato colloquio nihil possumus in re
iudicium R^e M^{aj}estatis tractare, sed si se declaraverint, absq^{ue} praesidio regio vestri
nobiscum tractare velle tum demum private loqui de mediis poterimus.

Kanclerz. Ut Dues V^{ra} non possunt in praesidium Regis sui quidquam
admittere, ita et nos id evitabimus, et sic in extremis constituti nullam spem con
cordiae videmus. M^o Castellanus inquitabat hunc agendi ordinem si a principali
negotio incipiamus. Sed habemus exempla in Gallia in Hispania in Belgio aliter
actum non fuisse. Illa autem quae antea inter nos acta, hic in exemplum trahi
non debent. Non tantum enim suspecta ea nobis fuerunt, sed etiam quorundam ratio
ne poterant evecti. Dum in his consistimus extremis non videmus medium con
ponendi istius negotii sed cum istae vestra referendum id est S^{er}mo Regi
V^{ro} et Republica, nos itidem ad nostrum Regem referemus, si principalibus ev
tibus animus erit prosequendi istius tractatus tunc belli duces inter se pro
leas conferent, ut alteri parti alterius voluntas innotescat.

P. Weidenus. Meremus veniam a D^{no} V^{ro} quod titulo R^e M^{aj}estatis non
possimus recedere, prohibemus enim lege conscientiae prohibemus iustitiae. Vi
demus regem nostrum non possidere Regnum suum hereditarium sed alium eo
potitum esse. Debeamusne id residuum honoris et tituli Hispaniae conferre
D^{no} V^{ro} nullam causam habeat quod insistat sua opinioni. Sed et pacate
in Regno nullam iniuriam status ipsorum a Rege a Republica nostra patitur.
Si ob solum titulum istos conatus suscipiant, hoc certe Deo displicet, humana
enim ambitio quae tanquam funis cito coarctat non est iusta bellorum moliendo
rum causa, sed si Dues V^{ra} iisdem quibus nos decemur rationibus, et con
suetudine tenenturne S^{er}mo sui S^{er}mo sui praesidio. Ideo melius ab extremis ad
media devenire verum recto utriusq^{ue} titulo. Nam de conditionibus potest unum
inter nos agi, licet non obligatoria ratione salvis iuribus utriusq^{ue} principis.

Kanclerz. Quid a vobis affectus, id magis pro nobis militat. Quid sub
enim pietati in suum Regem D^{no} V^{ro} tribuit id nobis quoq^{ue} donat. Qui
mus enim non affectu sed fide et conscientia in tuendo honore Regis et suum Re
gis nostri. Si quae proponeret Dues V^{ra} media, poterimus ea audire sed sta
lucere de ipsis non poterimus. Non est hoc res ita vano proest D^{no} V^{ro} pietati
non enim de titulo sed de iure quod ex titulo procedit agitur. Plevisiole atrium
vestram non iniquitamus, cum se supplementum promiscuit, sed de capitali
negotio iniquissimile inter nos convenire.

Actman. Aeris intemperies et dies in tenebras vergens brevitas me ad
monet. Itaq^{ue} rursus mihi ut parvitas sermone D^{no} V^{ro} obicit, id mihi

vestris conditionibus eorum, nec aliquo nec directe mentionem tituli in prima con-
ditione esse factam immo in fine istarum conditionum adiecta est clausula quod in
rebus istis inducis reges et principes de principali negotio componere debe-
ant, sed quod illi componerent si eos in istis tractatibus de negotio capitali transi-
geremus aut si in negotio capitali regi vestro praesentemur.

Kanclerz. In prima conditione plenarium Regis vestri titulum express-
imus, Apparet itaque nos id quo indubitate habere ut sub titulo Regis vestri
hactenus. Appello conscientiam ipsiusmet Ill. Vrae an ista aliter se se haberi possit.

Aetman. Ego itidem conscientiam Dni Vrii appello, utrum bene sit propter hanc
questionem discurrere totum negotium. Certe ad iudicium prudentium virorum non reformida-
remus hanc in causa compromittere.

Kanclerz. Credo Dns Vrae in compromissum consentiret, nihil enim amitterent.

Aetman. Et Dns Vrae cum nihil suum habent nihil emittant nisi alienum.
W tym l. Sta. Scypis, ozwat się, że po Miemieciu ze chóby, Kommissarze Szwedzey, przy-
szli do wondycy, do restitucione ablatorum porzeby im to nie ma ujęto dougicy stro-
nie ni nie przydato ably wstao pzapasamenty, do dalszych byto traktatow.

Kanclerz. Taxe pro Miemieciu. Quatenus privati istorum nec noxiam mori quales
nec ras Kommissarze nec godri nam się, o podobnych orzekach morie więcej, i cetera
a tym murey o co uiz porze lat 24 kocw się między nami bice.

Aetman. Dns Vrae eo rem trahunt ut nos ipsos pro Regis commissariis
agnoscamus, et per istam agnitionem totum negotium liberari volent. Sed non ita
sumus facti ut nos a bello vestro per concessionem tituli vedimamus.

Kanclerz. Testamur Deum nos non posse id cedere cum eversioe status vestri. Non-
tenemus huiusmodi armorum cessationem iniremus qualis superioribus annis in
ter nos viguit sed ut certum et fidam Regis vestri tranquillitatem restituamus.
Atque si tantum de eiusmodi induciis quales antea fuerunt tractare debuissent.

notissent per leuiores personas absqz nobis gefici.

P. Kanclerz. Iacobus de la Gardie Aetman Szwedzi pro Miemieciu w ten
sposob mouit, zatowat ze się z tak matą orzekaz, tak bardzo dozieamy, ze ad extrema
z obu stron przychodzemy. Pociąganie nas prawi ad media pars inuenda ale my
quatenus legati restemur nec noxiam ulla media uisre tylo według Plenipotencyi.
Nestli ras nio privati konferowae z wami bedziemy to zoidney wagi miei nie bedzie
Choby tedy te traktaty na inzy czas odtozone byty choby te niewidze, iadze op-
by zechaty tedy tak difficultas bedzie na placu, tak datemna tylo bez wszela
niego sicutu podemnowalaby się praca. Wszakze co według summenia morum a
czyjni absqz praesentibus vestro tan my iadze, Wt do tego damy się pociągawae. Ale
uuarie Wtll pto z naszymy stony, i ralyfnowae bedzie i ralyfnawae, to co się mie
dry namy robi, nestli kosta naszego byi krolew nie znawce boi wozdy potrzeba aby
pod ayemnowolwie inuenien te traktaty stanęty.

P. Sta. Lmudzi. Optimum est ut reposito isto obstaculo de aliis conditionibus
agatur. Illi enim nos non miscentur R. M. personam ita et Gustavus Adolphus
mittatur et sic absqz ullo praesentibus tractatus quocedat. Poterimus etiam de istis

jesti morderis zasadzajaz siez żeby na konie, ie odtozyli a to wiszych nie zady
wiazaz Kacy; tylko iz oni sami w tych kondygnach atore pod Wstawaz; lewaz
dali na koncu samym tem Punkt wtozyli i expofsa sa; te reoba si de ceteris con
venient dopiero o tytule mowii.

- 3. Tereli i to nie wyjedzie ad media przystajni a te sa;
- 4. Naprzod podai 7 lat inducii illi autem ablata restituent.
- 5. Potym podai na 10 lat nie wspominaiaz Krota Jmci Prawa na Szwedzkie
Krolestwo.
- 6. Na koniec 15 lat cum cautione prawa Krota Jmci Polyan do 10 tandem
do 20. lat cum eadem cautione bo daley postępowai authoritatem nie mowiy
7. A iesliby i to nie pomogto tedy podai na lat 2 i 3 miesiacye absq; ve
stitutione ablatorum iednazi omaiyze zamai targowai siez.
- 8. Denunciatis belli in semestri
- 9. Interviu tractatus de pace perpetua et iure in S. R. M. et S. Jmci. Adolphu
instituaturo. —

10. Jesliby to nie poszto aby do 9 Niedziel odtozono, aby z wola; S. R. M. et ordinum
w 10 dni w seym skapeta konaluxya, belluwarne au pax a 1. Maii amplectenda, a
za 10 dni to jest 14. Sebriawii moze wiadomo si. P. P. Kommissarom Szwedzkim
wzecz list od deputatow z Senatu i Postow Leczmskich, albo Hetmana byc dana.

Naostatek iesliby to nie poszto, tedy wryzstka; te sprawa; de tytulo, i wryzshich
brudnosci odtozyc do Relajsi utruwq; Principium i podzioci to non in vni con
clusionis sed in vni relationis ut fides unicusq; adhibeaturo.

Z temi punktami gorkyechali M. Sta Lmudzi z Hetmanem i zeseli siez
w budzie z Hetmanem i Kanclerzem Szwedzkim. Tam Kanclerz podai iz gotow
zawaz ijc do namiotu badz naszego badz do swego zapowazal, poniewaz smieg
szedl. M. Sta na to wrecz iz nazi do ich namiotow gwydzaz. Tam naszym dali gwa
wiaz; wazaz; Gdy usiedli poszili aby ab utruwq; adstawi kwoza wstajpito tylko z obu
stron po 2. osoby zostaly. Przy naszym zostal M. Mawierkiewicz Sekretarz M.
i Piotr Kochlewski. Przy Szwedzkich zostal Comes de Wisenberg Swagier Ben
tusow i Ktojednis Doktor polnym Helfricht Sekretarz ieszere z drugim przy. —

Obawywszy Kanclerz iz z waszey strony chiano komisnowai wryzstnie wry
mowiy poszto aby tego nie czyniono. Z ich tez strony nie mial tego wrecz gwydzaz
co siez mowii będzie, gdyz to gwydzazny nie publiczny po gwydzaz będzie. Poszto
lili nazi na ich affektacyaz.

Kanclerz wprzod poczaz; zal woy szetono wywodzie ze in publicis actibus ore
czy nie poszto do podome. Twarz zyczy, aby siez to najwawie moglo, tylko toza
ca aby se media z utorem; siez nazi czuwali iz ieszere wywalezione byc miaz;
wzoponowane byty.

M. Starosta. Media zadnych nie wiemy, bo nam tego instrukcyaz browi. Ale iz
li wy iadzi mowii podajaz; ze nam alebysmiy wiedzeli z czym siez ad mostof
poinipales; wociemiy dajaz; nam na piornie puznata albo wandygze, utozych wy
poo ultima siti gw nas gpotrzebuciemiy. my toz uszyuciemiy co zna byc eron in vni
conclusionis, ale relationi utora; nam wozam Regia Mte et ordinibus Rplia czy
nie przydzie.

Kancelarz Nie zasiędlimy tu jako commissarii ale jako officiales Regni utriusque
est to familiare colloquium nie potym zebyśmy to na pierwsze notowaci miec
bo z takich rzeczy mogłoby co alterutri parti decedere.

Hetman Wotowa tego blisno bylo zesmy się infectis rebus rozstac mieli w tym
P. Arabia uwitowat nas do tej przywatkney rozmowy a lubo się remotis arbitri
mowi poteni my nie restosmy przywatkneui ofobami alioquin szroda się bylo
schodnie jesti iani przytek stad nie ma byc.

Kancelarz Lawdy wy chacie naj wprzod wyrozumieć a sami swej intere
cji nie odrywacie. Wszak powiedziato się albo perpetuam pacem albo longas
inducias utroby perpetua pax equivaleret, albo nastalen dostrzeżenie
mi zawrzeć chcemy. Jesti notnie tedy is conditionibus, utroby pod Mitawą podan
Jest i pacem albo longas inducias ten quoniam zwalony nie będzie. To jest biza
ba abysci Krola naszego za Krola znali, et ut nos iure et vinculo quod sibi Rex
vester in nos prebendit solutus et liberos esse agnoscatis. Num etiam excofio
nem status nostri ferre mallemus. quam hac conditione cedere. Pro me quo allegis
is, pro omnibus Regnicolis dico male nos in prelio quam sub manu captivis
re. Si Dnes Vra volunt conditiones nostras intelligere. hac prima est de nostro Reg
de reliquis fuisse convenimus. Eaj tamen nunc proficere in medium non debemus,
priusquam mentem Dnem Vram intelleximus.

Hetman Na poczatk wiece to od nas ze ani o wiezney potroy ani o zby
stugei inducie traktowac z wami chcemy. Laczyn macie wiezye ze zadney
instrukcyi nie mamy, tylas ad inducias brevioris temporis w czym wczesny wam
mentem waszom przez postanie kondycy tych deklarowali. Wam in dawny
cultatem etiam de capitali negotio transigendi et pacem etiam vel inducia
at eternitati respondentem premandi tedy musicie miec kondycye do tego nale
ce, utroby communingee nam abysmy wiedzieli do czego Krola, Kzylta, dy
porowac. Jest i to o nich przymanie in se, stuzne tedy ich szroda tunc bedzie to
wam honori u wrystrzeigo swiata, jesti tunc podacie za utroby, wie sie, mogla
nie wstydzic. Prawa Krola P. naszego co się tyce, czy podobna to abysmy alie
nos subditoja fide et vinculo iuramenti relaxowac mieli. Komu na swiecie to
na faultaj dana. Stony tego jesti legitimum ius R.M. prebendit, an illegitimum in
terrogandi maiorej resti jesti to illegitimum ius za utroby oni tak wiele do
row wycierpeli. Nie tylas wam ale kardana prociwemu to Turcy in woli
nieprzyjacieloniego nie od Katowmiego miecza gauto dai. Ale panowanie
pro wrystrzei czasy benignum et moderatum bylo i nigdy się aswia, na sw
pito. Daby to Bog abyscie in alioj primisibus tunc przykladaj animi a
delitate alieni potarac mieli. De titulo pomicowai zgody miedzy wami nie
mają wiez, odtożemy tę kwestyę na stonę, a ensze examinujemy kondycy
More to byc absq, preiudicio utriusq, partis per particulam si ki est ad
tatis hoc nos visisim admitteremus.

Kancelarz Prawda to ze my mamy kondycye ale nie tak pisanie, zebyśmy

wam i urzadze mogli, bo nam takze instrukcyja dano wowa wiecej repli na
 rozrysze obicnie nie ma, niz zeby wam co proponowac miała, ale zadajcie co
 nam tedy odpowiemy. Nie rezytoby sie nam tego odwoywai ale udnak powiemy.
 Krot nasz do stanow W. Litt pisac nazat, eadem intentione i pod Mitawa, aby
 aliquot annorum inducias quoponowat, ut in consentibus, si Regi Vro aliquod
 humanitus accideret, ipse cum ordinibus Regni Vestri antequam novus Rex elige
 retur transigeret, cum restitutione ablatorum. Si etiam Rex noster vitam finiret,
 ut ordines Regni Sueciae cum ordinibus Regni vestri istud bellum componerent.
 Videmus enim Reges utroq; imperio hinc improprie esse abiq; alterutro succed
 cio negotium hoc componi.

P. Sta. Czy tamze mamy sie wzniechac miedzy soba, nie postanowimy. Wtedy
 dla samey pamieci trzeba ab utrinq; parti wokolwiec wziaz w charta connotatuz
 chybabsycai te wartoty omniu uiaz chieci, na pro tym do nich sie nie wozacai.

Kancelerz. Nie rezyemny aby sie to wozowai miało, owzem tak sie wozedziemy
 zeby nitra zarzetych wartotow zatrzymana byta. Jestli teraz ujedni wozu odierza
 my tedy wzeci wost relationem wozam nostris pincipalibus factam et post acceptam
 ab utrinq; plenioram potestatem. znoum wzniechac sie mozemny. A notyfikacya wzeci przy
 Aktuauach zostawa, zeby iden dougiemu dat znae de voluntate pincipalium. Co sie
 tyce annotowanca iadlich punktow nie rest ci to baddro zdozera, bo tak wam iak
 i nam stury ale pro mure pozwolci nie mozemny woi sie dougich nie dotoremny.

P. Stavosta. Jestli do tego uagracie wzeci abysemny wprost nasza facultatem
 wiedzeli, o to pozwalamy septem annorum inducias cum restitutione ablatorum.

Kancelerz. Moglibyomny wyson zaxeni ale pro wostu co mamy in commiffis gwaro
 dany ze pro induciis 60 annorum adiecto titulo Regam vobis restituemus.

P. Sta. Podawam wam 10 annorum omnia sa potestati de titulo Re. Mij.
Kancelerz. Abym waz nie bawit tak iako ni Bog mily i iako ni summanie za
 swiaderam ze macy nad 55 lat nie wozamo postepowac.

P. Sta. Otoz kontentuycie sie 15. Idy oni gytowa zachwiali wzeci. Leby
 wzy mnei nie nie zostawalo o to wam finaliter powiadam ze nad 20 lat wiecej po
 stapi nie mozemny salvo tamen iure Re. Mij. Sta. Moxecie sie tym uiz postentowac
 bo interea sita sie wzeci admieni.

Pontuf. Jezeli krot Pol. ni lat 20 wzerye tedy newnie wzerye lat 50.

P. Sta. Wzerye da Bog wzerye wzerye wozak Avus. K. M. zyt lat 81.

Kancelerz. Avus paternus vixit civites annos 79. Ipsius Reges Vro atq; est civi
 tes 56 nam ni fallor natus est anno 1564.

P. Sta. Habuit Re. Mij. avum maternum Sigismundum qui vixit 81. reg. 42.

Potym mowa byta, o czasie i sposobie tej notyfikacyi, Nasi podali ze wstapimy
 w Sejm za 2 albo 3 Niedziele bedzie pewna ordinum deatavaya. Laczyn in Maw
 tio doydzie Swedow obiorozexenie. Cui na to replikowali ze scistosc czaju ex
 stidowai ih bedzie. Bo napozod Kancelerz lediore za 7 lub 8. Niedziel do Swedow
 wzygdzie bo na odote wixaset mil iedzie musi. Ma przytym acentore negotia
 w Estonii odprawowai utore wozma, mu czaju co wokolwiec. Nuz nim znoum wzy
 groms

response od Gustawa zbierzy nim się Kanclerz nakład wroci a ceslby nas tak May
zostat uzbly nie byle miejsca traktatom Propowowali tedy aby byta cessa
ho ad morum in unum annum prorogowana to jest od Maia do Maia.

M. Sta. podawal bliższą i gwałdzą drogę Kanclerzowi przez Lunden, Bressy,
Lomonską i Lunska, ziemię i obiecowal mu iteneris securitate. On godzi się
nowawszy ożent iż się obawia aby go P. Weyher w gozicę nie zaprosit. Podali
im potym nasi prorogationem 17 mensium to jest zeby cessatio ad morum in Anno
1627 in mense Julio expirowato i dawali tego vacya, ze i drugi seym moglyby
ize propter hunc solum actum przypasi który atz de lege intra biennium ma
przypadać wstacze in urgentibus negotiis etiam post decursu unius anni moglyby
być zlozony.

Kanclerz. Więć niech będzie prorogatio do 2. lat a porcie a mense Maio ad
Maum. Nasi powiedzieli ze to nie moze być aby Rypta, tak dlugo ablati debea
casere, Lądby oni wielki mieli pożytek.

Szwedowie na to ożent iż Ryga, zamki Inflantowic nigdy im tego nie przysia,
pro praesidio i conservatione earum warty maza. Tandem obie strony przystaly na
to aby cessatio byta prorogowana tu 10 dieb Junii stylo novo anni 1627.

Powiadat Kanclerz ze gdzie przyjdzie mowa de restitutione Rige tedy oni tego nie
odstapia, aby Rydzanie iesli nie meliori conditione tedy gorze deteriori nie prze
hym u was nie byli. Druga ze Rygi nie godzi się, ladaiako wroci gdym u wasz onow
wezu tym sita commoditatis durante bello cryui. Powinny być nie mieli wazney
nam szty wreczy a teraz stanie za prawą rękę. Trzecia gdy im nasi ożent ze nie
tylko Ryga ale i rozrytki inne fortece wroci trzeba oni na to ożent bedziemy pro
tym morowi z soba, ale niedy to co principale jest mianniemy tedy et reliqua
continentur. Mowiono potym o wroczenie wiazniow atozey na Stucku sa. Obiecal
Hetman ze ledy dzien przyzwowadzeni beda. Mowilo o Kapitanie Szardom ze
go u Dworu Krola Jm zatorymano, nasi powiedzieli ze on nie iako wiazniow
ale iako wolny atowien jest w Turbie Krola bo Krol zwyciat melioribus obit
dzi się z Wiazniami, nawodu waszego maza do nich dobry affect wiedzaz ze oni nie
z chaci ale z musu porocio Krolowi Anna auigentis.

Kanclerz na to ożent pytać się Kollegi mego P. Hetmana i Caroliona iako ich
w wiaznieniu traktowano. Przypominali potym ktorego Roku Krol Jm regno
cessit to jest 1599. Potym w roa byl ab odmiribus woszory aby byna dostaw
cyi zostat, a oni in religione et moribus patriis duceli go edukowal i zo swego
umie Krola. Tandem dopiero A 1603 Carolus declaratus est Rex Suedie wszakze
te nawraca, Kanclerz na dowod powiadat. Przypominano im tez depozyty nie
ktorych obywatelow Inflantskich Rydzanom przed obliczeniem powierzone atore a
quitate dictante warty bydz teraz wroczone. Powiedzieli ze to uzb tyto Gustaw
admirum. Nie mogaz tego admuini bez jego osmarow wszakze gotowi wozyc się
w to aby affectacyi PP. Kommissarzy naszych dazy się stalo. Przypominat się
Hetman za oycami Jezuitami aby im Rosciot Ungierski propter executionem religio
nis byl wroczone, bo tam necitove solemnitates odprawowane bywalia. Wiaz

i to Kanclerz do Gustawa a obiecal za 2 miesiace dae respons. Podawali tez to zmu-
 iey strony aby sam Gustaw przyjechal tu, badz do Rygi badz do Rewla zeby tym spraw-
 niey przy bytnosci jego mogla sie kontrowersya uspokoi i obiecali go wiecej perswazja-
 mi do tego co nie w smaku naszym byto bo weli tak w kardcy, rezolucyi ozywiali
 beda, tedy sprawa w wielu rzeczach nowa nie wezmie. Potrzebowali Swedowie
 inter cetera po naszym, aby im nadzieję uzyjeli i zechcieli co na drugim kongresie
 lepszego sprawni moze. Nasi e contra zadali im aby oni nadzieję uzyjeli weli bez
 dzie na co jej zechcał bo szkoda gwasz ieliby tak bezwazniejsza bez skutku pasc miata.

Eandem conclusum deputatoru z obstrukcyonem regiae do konyponowania skrypta utony
 ma byc zawarty.

Die 6 Decembris.

Około godziny 12 postali N.M. Kommissarze dwoch Delegatow zeby na miejscu na
 znakomym z Sekretarzami Swedzkiemi sposob pisania traktatu zawarli. By-
 sie z soba, zesli Swedzcy Sekretarze zawaz z gotowym konceptem swym wyiecho-
 li daleko od Mitawskiej traktacji wzogny, bo naprzod tytul Gustawow na wie-
 chu potozona, do: traktacja, kara, napisanu iaka na ich szkodę, naylepsza ana
 najza, naygorzsza, bydz mogla. Stio Kondyuje Mitawskie amplifikowali i wzro-
 stowoy potozyli, sto Kondyuje z przydali stowoy wszystkich handlow wotnych pe-
 rowinnych stowoy dystrykcia dlegow Ryzanom w parstwach N.M. zaryma-
 nych, stowoy wydania Actow Ryskich zapieczętowanych i wroczenia do Rygi e-
 wetarza Kozen.

Nasi delegaci zawaz prozeu temu konceptowi mowili. Imo. I. z dnia wotowoy
 zego naymnieyszy o tych punktach miedzy Kommissarzami wzurazeni
 bylo. Ido. ze oni tu potozyli tytul Gustawa o stowoy wulka Niedziel wotowoy
 bozono i przyjac go nie chiano. Swedzcy na to powiedzieli oni wstnie wy-
 wo wrypaci waszym tytulu tege my tylnu go w naszym napiszem bo sone
 wimnie tege czyni nie mozem wy zar z tych z przyzozym inanie go przyjac.
 Imo iz w pierwszych traktatach tak bywato, zego documentem acta z Panem
 Occidentum zawarte. I. z listy wygwatne do N.M. Kommissarow naszym pod
 tym tytulem pisane wasza strona przyimowata. I. z same N.M. Kom: wasi
 siluadoc exwesse pozwoliti aby nasi w swym sadypne tege tytulu zarywali byle
 was do mego nie obligowali.

Data sie, im na to taka republia Piowska induciadem traktatus nie eniaz, ni pro
 dobrego cum pwisei actu. Bo tam expirantibus vestro induciis alii de novo for-
 mabantur in zas iapuzie piowska cessatio nie expirawato sed ea curvente prologa-
 tio instituitur. Jaka tedy est Mitawska cessatio tanta per omnia ma byc teraz
 nieysza rei prologatio. Do tego sami Kommissarze Swedzcy mowili ieliby
 takim sposobem rzeczy zawierane byc miaty iak przed tym, tedy szkoda byto
 ktorotac na to wrelach ludzi moglyby to byly inoze odpawowaci. Jak iny te
 var, tychze stow przyimowato wam zarywany bo erroes materiti non sunt allegati.

Druza iz listy wygwatne od was przyimowano pod tym tytulem lecz przy wa-
 nie pioma nie mogaz bydz porownane z publicznymi actami tamte ex arbit-
 rio unius partis przychodza, do tych utruisq; partiu consensus requiritur. W lam
 tych

Skanowanie i opracowanie graficzne na CD-ROM :



ul. Krzemowa 1

62-002 Suchy Las

www.digital-center.pl

biuro@digital-center.pl

tel./fax (0-61) 665 82 72

tel./fax (0-61) 665 82 82

Wszelkie prawa producenta i właściciela zastrzeżone.

Kopiowanie, wypożyczenie, oraz publiczne odtwarzanie w całości lub we fragmentach zabronione.

All rights reserved. Unauthorized copying, reproduction, lending, public performance and broadcasting of the whole or fragments prohibited.